

- PRIJEDLOG -

REPUBLIKA HRVATSKA
VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

*****

VI, VII i VIII PERIODIČNO IZVJEŠĆE

O PRIMJENI

MEĐUNARODNE KONVENCIJE O UKIDANJU

SVIH OBLIKA RASNE DISKRIMINACIJE

za razdoblje od 2001. do 2006. godine

Srpanj, 2007.

*****

SADRŽAJ

UVOD

GLAVA I Općenito

GLAVA II - Čl.2. Politika i praksa države u suzbijanju svih oblika rasne diskriminacije

A. Zakonodavne i administrativne mjere

B. Drugi međunarodni dokumenti i obveze u srodnim odredbama sa anti-diskriminacijom, jednakošću pred zakonom i provođenjem opće politike

C. Ostala tijela državne vlasti i institucionalni mehanizmi u cilju promicanja ljudskih prava i suzbijanja svih oblika diskriminacije

GLAVA III - Čl.3. Osuda segregacije i poduzimanje mjera za njezino sprječavanje

GLAVA IV - Čl.4. Osuda i suzbijanje rasističke propagande i rasističkih organizacija

GLAVA V - Čl.5. Građanska, politička, ekonomska, socijalna i kulturna prava

(1a) Pravo na jednak postupak pred sudovima i svim drugim sudskim organima

(1b) Pravo na osobnu sigurnost i na zaštitu države od nasilja i tjelesne povrede od strane vladinih službenika, osobe, skupine ili ustanove

(1c) Politička prava, naročito pravo sudjelovanja na izborima, pravo glasa i kandidature – na temelju općeg i jednakog prava glasa, pravo sudjelovanja u vladi kao i u upravljanju javnim poslovima, na svim razinama, te pravo pristupa pod jednakim uvjetima javnim službama

(1d) Ostala građanska prava

d 1 - d 2) Pravo slobodnog kretanja i izbora boravišta u granicama države, pravo napustiti zemlju i pravo povratka

d 3) Pravo na državljanstvo

d 4) Pravo na sklapanje braka i izbor svog bračnog druga

d 5) Pravo svake osobe na vlasništvo, kao i pojedinca ili u zajednici s drugima

d 6) Pravo na nasljeđivanje

d 7) Pravo na slobodu misli, savjesti i vjere

d 8) Pravo na slobodu mišljenja i izražavanja misli

d 9) Pravo na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja

(1e) Ekonomska, socijalna i kulturna prava

e 1) Pravo na rad, na slobodan izbor zvanja, na pravične i zadovoljavajuće uvjete rada, na zaštitu protiv nezaposlenosti, na jednaku plaću za jednak rad, na pravičnu i zadovoljavajuću nagradu

e 2) Pravo na osnivanje sindikata i učlanjivanje u njih (registracija udruga poslodavaca i sindikata)

e 3) Pravo na stanovanje

e 4) Pravo na zdravlje, liječničku pomoć, socijalno osiguranje i socijalne službe

e 5) Pravo na obrazovanje i stručno osposobljavanje

e 6) Pravo na sudjelovanje pod jednakim uvjetima u kulturnim djelatnostima

GLAVA VI - Čl.6. Sudska zaštita

GLAVA VII - Čl.7. Mjere poduzete za prevladavanje predrasuda

U V O D

1. Republika Hrvatska je, u skladu s člankom 9. stavkom 1. *Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije*, preuzela obvezu podnošenja izvješća o zakonodavnim, sudskim, upravnim ili drugim mjerama poduzetim u skladu s Konvencijom, svake dvije godine, odnosno svaki put kada to zatraži *Odbor za ukidanje rasne diskriminacije* (u daljnjem tekstu: *Odbor*). Sukladno preuzetim obvezama Republika Hrvatska je 1993. godine podnijela svoje Inicijalno izvješće, 1996. godine svoje II i III periodično izvješće, IV i V periodično izvješće za razdoblje od 1996-2000. podnijela je 2000. godine, a slijedi *VI, VII i VIII izvješće o primjeni Međunarodne Konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, za razdoblje od 2001. do 2006. godine* (u daljnjem tekstu: *Izvješće*).

2. Temeljem IV i V Izvješća Republike Hrvatske o primjeni Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (CERD/C/373/Add.1), *Odbor* je u Izvješću (CERD/C/60/Misc.29/Rev.5; 19.03.2002.) ukazao na pozitivne aspekte, zamjerke i preporuke koje Vlada Republike Hrvatske treba poduzeti u cilju zaštite i promicanja ljudskih prava odnosno ukidanja svih oblika rasne diskriminacije. Slijedom navedenog dokumenta, ukazujemo na *zamjerke koje se odnose na* - zakonodavno reguliranje prava nacionalnih manjina, njihovu zastupljenost u Hrvatskom saboru; nastavak segregacije Roma; nedostatak zakonodavnih mjera kojima se zabranjuje poticanje na rasnu diskriminaciju i nasilje; otežan povratak izbjeglica i raseljenih osoba uslijed zakonskih i administrativnih prepreka i neprijateljskog stava nekih državnih i lokalnih tijela; nedovoljno posvećivanje problematici povrata imovine, stanarskih i vlasničkih prava; različit kriterij u dodjeljivanju državljanstva etničkim Hrvatima u usporedbi s ostalim nacionalnostima u Republici Hrvatskoj; pritužbe na diskriminirajuću primjenu prava na jednako postupanje pred sudovima i ogroman zaostatak neriješenih slučajeva pred sudovima; nedovoljno podizanje svijesti u društvu o Međunarodnoj konvenciji o ukidanju svih oblika diskriminacije, promicanje tolerancije te suzbijanje predrasuda prema određenim manjinama. Preporuka se odnosila na osiguranje programa obrazovanja i standarda o ljudskim pravima u školama, edukaciju sudaca i pravosudnih dužnosnika.

3. U odnosu na prethodno izvještajno razdoblje te primjedbe i preporuke Odbora, Republika Hrvatska je u izvještajnom razdoblju od 2001. do 2006. godine, u procesu usklađivanja nacionalnog zakonodavstva sa međunarodnim standardima i pravnom stečevinom Europske unije, postigla značajne pomake na području zaštite i promicanja ljudskih prava, posebice u slijedećem: (1) donošenjem Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, znatno su unaprijeđena prava nacionalnih manjina kao i njihova zastupljenost u Hrvatskom saboru, (2) doneseni su posebni propisi vezano uz poboljšanje uvjeta življenja i ravnopravnost pripadnika romske nacionalne manjine s ostalim građanima Republike Hrvatske, (3) kazneno je sankcioniran govor iz mržnje, (4) konačno zatvaranje pitanja povratka izbjeglica potpisivanjem Sarajevske deklaracije između vlada Republike Hrvatske, Bosne i Hercegovine te Srbije i Crne Gore, kao i utvrđivanje jasnih rokova i osiguranje sredstava u državnom proračunu od strane Republike Hrvatske, usmjerenih na povratak izbjeglica i rješavanje njihovih stambenih problema, (5) u svrhu rješavanja velikog broja zaostataka neriješenih predmeta na sudovima, Vlada Republike Hrvatske donijela je Strategiju reforme pravosuđa, (6) podizanje javne svijesti i prevladavanje predrasuda kroz obrazovanje o ljudskim pravima i ravnopravnosti spolova, obrazovanje o holokaustu, antisemitizmu i svim drugim oblicima diskriminacije.

G l a v a I.

Općenito

4. Zabrana diskriminacije ustavna je kategorija. *Ustav Republike Hrvatske* (Narodne novine 56/90, 135/97, 8/98-pročišćeni tekst, 113/00, 124/00-pročišćeni tekst, 28/01, 41/01-pročišćeni tekst, 55/01-ispravak) zabranjuje diskriminaciju po osnovi rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovine, rođenja, naobrazbe, društvenog položaja ili drugih osobina. Slobode i prava mogu se ograničiti samo zakonom da bi se zaštitila sloboda i prava drugih ljudi te pravni poredak, javni moral i zdravlje. Svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju. U Republici Hrvatskoj zakoni moraju biti u skladu s Ustavom, a ostali propisi s Ustavom i zakonom.

Niti u slučaju neposredne opasnosti za opstanak države, ne može se ograničiti primjena odredbi o pravu na život, zabrani mučenja, surovog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, o pravnoj određenosti kažnjivih dijela i kazni, te o slobodi misli, savjesti i vjeroispovijedi.

5. Člankom 39. Ustava utvrđeno je da je zabranjeno i kažnjivo svako povezivanje ili poticanje na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti.

6. Prema Popisu stanovništva 2001. godine, Hrvatska je imala 4.437.460 stanovnika i pokazuje značajke procesa demografske tranzicije čija je posljedica starenje stanovništva uzrokovano produljenjem očekivanog trajanja života, postupnim padom ili stagnacijom stope smrtnosti, uz istodobno smanjenje nataliteta i fertiliteta.¹ Ove promjene posljedice su isprepletenog djelovanja demografskih promjena i promjena životnog standarda s unaprijeđenjem zdravstvene zaštite i produljenjem životnog vijeka stanovnika. Uz ove procese, na broj stanovnika u Hrvatskoj je utjecao i Domovinski rat s porastom smrtnosti mlađih dobnih skupina i migracijskim promjenama.

7. Hrvatska je prije osamostaljivanja 1991. godine bila kroz povijest u sastavu različitih država u okviru kojih se stanovništvo kretalo, tako da danas na njezinom teritoriju žive i pripadnici drugih naroda s kojima je Hrvatska ili njezini pojedini dijelovi bili u zajedničkim državama, kao što su: Habsburška monarhija i dvije prethodne Jugoslavije. Prema popisu stanovništva u Hrvatskoj 1991. godine, građani su se izjasnili kao pripadnici 23 različite nacionalnosti, dok su se u popisu stanovništva iz 2001. godine izjasnili kao 22 nacionalnosti. Pripadnici pojedinih nacionalnih manjina, doseljavali su na područje Republike Hrvatske kao ekonomski migranti (Česi, Slovenci, Makedonci, Bošnjaci...) ili nakon svjetskih ratova (Rusi, Bugari), dok je dio pripadnika autohtonih nacionalnih manjina napuštao ovo područje (Talijani i Nijemci nakon Drugog svjetskog rata te Srbi u i nakon rata 1991. – 1995.). Romi predstavljaju specifičnu kategoriju stanovništva, jer se kod njih tek u novije vrijeme javlja proces prostornog stacioniranja i prekidanja s tradicionalnim nomadskim životom. Prema statističkim podacima najveća koncentracija Roma je na području grada Zagreba.

Usporede li se rezultati popisa stanovništva iz 1991. godine s popisom stanovništva iz 2001. te procjenama broja stanovnika za 2002., 2003., 2004. i 2005. godinu, kod svih nacionalnih manjina, osim kod Albanaca, Roma i Slovaka, uočava se opadanje broja njihovih pripadnika.²

GLAVA II.

Članak 2. Politika i praksa države u suzbijanju svih oblika rasne diskriminacije

A. Zakonodavne i administrativne mjere

8. U odnosu na izvještajno razdoblje, sankcioniranje diskriminacije kroz kazneno zakonodavstvo doživjelo je niz značajnih promjena.

Kazneni zakon (Narodne novine 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05 i 71/06)

¹ Izvor: Državni zavod za statistiku; *Popis stanovništva, kućanstva i stanova – 31. ožujka 2001. godine*

² Tablica 1. *Stanovništvo po narodnosti prema popisima u Republici Hrvatskoj 1971., 1981., 1991. i 2001. godine*

U tom smislu je članak 174. *Kaznenog zakona* nadopunjavao u nekoliko navrata (2003., 2004., 2005. i 2006.). Zakonski opis kaznenog djela je znatno proširen. Prošireni su diskriminatorni razlozi dodavanjem slijedećih karakteristika - *vjera, jezik, političko ili drugo uvjerenje, imovina, rođenje, naobrazba, društveni položaj, spolnog opredjeljenja ili drugim osobinama*. Ovaj je članak usklađen i sa člankom 6. Dodatnog protokola uz Konvenciju o kibernetičkom kriminalu i kriminalizaciji akata rasizma i ksenofobije počinjenih putem računalnih sustava.³

"Članak 174. Kaznenog zakona

(1) Tko na temelju razlike u rasi, vjeri, jeziku, političkom ili drugom uvjerenju, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama, spolu, boji kože, nacionalnosti ili etničkom podrijetlu krši temeljna ljudska prava i slobode priznate od međunarodne zajednice, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina; (2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko progoni organizacije ili pojedince zbog njihova zalaganja za ravnopravnost ljudi; (3) Tko u cilju širenja rasne, vjerske, spolne, nacionalne, etničke mržnje ili mržnje po osnovi boje kože, ili spolnog opredjeljenja, ili drugih osobina ili u cilju omalovažavanja javno iznese ili pronese zamisli o nadmoćnosti i podčinjenosti jedne rase, etničke ili vjerske zajednice, spola, nacije ili zamisli o nadmoćnosti ili podčinjenosti po osnovi boje kože, ili spolnog opredjeljenja ili drugih osobina, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine; (4) Tko s ciljem iz stavka 3. ovoga članka putem računalnoga sustava raspačava ili na drugi način učini dostupnim javnosti materijale kojima se poriče, znatnije umanjuje, odobrava ili opravdava kazneno djelo genocida ili zločina protiv čovječnosti, kaznit će se kaznom zatvora od 6 mjeseci do tri godine."

9. Izmjenama *Kaznenog zakona* (Narodne novine 71/06) definira se *zločin iz mržnje*, na način: „Zločin iz mržnje je svako kazneno djelo iz *Kaznenog zakona* počinjeno iz mržnje prema osobi zbog njezine rase, boje kože, spola, spolne orijentacije, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovine, rođenja, naobrazbe, društvenog položaja, dobi, zdravstvenog statusa ili drugih osobina.“⁴

10. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske izradilo je poseban naputak prema kojem se u ovoj vrsti zločina postupa sa posebnom pažnjom i o ovim kaznenim djelima počela se voditi posebna evidencija.

11. U području zaštite sloboda i prava čovjeka i građanina važno je istaknuti postojeći članak 106. *Kaznenog zakona* – "Povreda ravnopravnosti građana": "*(1) Tko na temelju razlike u rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama, ili zbog pripadnosti etničkoj i nacionalnoj zajednici ili manjini u Republici Hrvatskoj, uskrati ili ograniči slobodu ili pravo čovjeka i građanina utvrđeno Ustavom, zakonom ili drugim propisom, ili koji na temelju te razlike ili pripadnosti daje građanima povlastice ili pogodnosti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina. (2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko pripadniku naroda, etničke i nacionalne zajednice ili manjine uskrati ili ograniči pravo na slobodu izražavanja narodnosne pripadnosti ili na kulturnu autonomiju. (3) Tko suprotno propisima o uporabi jezika i pisma, uskrati ili ograniči građaninu njegovo pravo služiti se svojim jezikom i pismom, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine."*⁵

12. Vlada Republike Hrvatske je 2003. godine unijela anti-diskriminacijske odredbe u radno zakonodavstvo, donošenjem :

Zakona o radu (Narodne novine 38/95, 54/95, 65/95, 102/98, 17/01, 82/01, 114/03, 142/03, 30/04, 137/04 – pročišćeni tekst, 68/05 – odluka Ustavnog suda U-I-2766/03)

Posljednjim Izmjenama i dopunama Zakona o radu (Narodne novine 114/03 i 142/03) regulirana je u cijelosti na novi način materija zabrane diskriminacije osobe koja traži zaposlenje i radnika, tako da se, uz već prethodno propisane temelje, kao oblik zaštite dostojanstva radnika definira i utvrđuje da uznemiravanje i spolno uznemiravanje

³ *Konvencija je stupila na snagu 2004. godine*

⁴ *Tablica 2. Statistički podaci za članak 174. Kaznenog zakona Republike Hrvatske, za razdoblje 2000. -2006.*

⁵ *Tablica 3. Statistički podaci za članak 106. Kaznenog zakona Republike Hrvatske, za razdoblje 2000. -2006.*

predstavljaju diskriminaciju. Uz to, propisano je što se smatra izravnom, a što neizravnom diskriminacijom te što se ne smatra diskriminacijom. Novost je i odredba kojom se utvrđuje obveza poslodavca da isplati jednake plaće ženama i muškarcima za jednaki rad i rad jednake vrijednosti. Diskriminacija je zabranjena u odnosu na (1) uvjete za zapošljavanje, uključujući kriterije i uvjete za izbor kandidata za obavljanje određenog posla, u bilo kojoj grani djelatnosti i na svim razinama profesionalne hijerarhije, (2) napredovanje na poslu, (3) pristup svim vrstama i stupnjevima stručnog osposobljavanja, dokvalifikacije i prekvalifikacije, uvjete zaposlenja i rada i sva prava iz radnog odnosa i u svezi s radnim odnosom, uključujući jednakost plaća, (4) otkaz ugovora o radu, (5) prava članova i djelovanje u udrugama radnika ili poslodavaca ili u bilo kojoj drugoj profesionalnoj organizaciji, uključujući povlastice koje proizlaze iz toga članstva.

13. Kao jedna od najviših ustavnih vrednota propisana je i ravnopravnost spolova. Hrvatski sabor je usvojio *Nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova 2001.-2005.* (Narodne novine 112/01). Treća po redu nacionalna politika je donesena 2006. godine:

Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova 2006.-2010. (Narodne novine 114/06)

Nacionalna politika je osnovni strateški dokument Republike Hrvatske koji se donosi s ciljem uklanjanja diskriminacije žena i uspostavljanja stvarne ravnopravnosti spolova provedbom politike jednakih mogućnosti za razdoblje od 2006. do 2010. godine. Sadrži ciljeve i mjere za unaprjeđivanje i sprječavanje kršenja ljudskih prava žena, stvaranje jednakih mogućnosti na tržištu rada, uvođenje rodno-osjetljivog obrazovanja na svim razinama, uvođenje ravnopravnosti u proces odlučivanja na svim razinama, suzbijanja svih oblika nasilja nad ženama, unaprjeđivanje zdravstvene zaštite žena, te institucionalni mehanizmi i načini provedbe ravnopravnosti spolova na nacionalnoj i lokalnoj razini.

14. Republika Hrvatska je 2003. godine unijela anti-diskriminacijske odredbe vezano uz spol, bračni status i spolnu orijentaciju u Zakon o ravnopravnosti spolova i Zakon o istospolnim zajednicama.

15. Zakon o ravnopravnosti spolova (Narodne novine 116/03)

Navedenim Zakonom utvrđuju se opće osnove za zaštitu i promicanje ravnopravnosti spolova, definira i uređuje način zaštite od diskriminacije na temelju spola i stvaranje jednakih mogućnosti za žene i muškarce. Državna tijela, pravne osobe s javnim oblastima, te pravne osobe u pretežitom vlasništvu države i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave dužni su u svim fazama planiranja, donošenja i provedbe neke odluke ili akcije, ocjenjivati i vrednovati učinke te odluke ili akcije na položaj žena, odnosno muškaraca, radi postizanja stvarne ravnopravnosti žena i muškaraca. Navedena tijela obvezna su primjenjivati posebne mjere i donijeti planove djelovanja za promicanje i uspostavljanje ravnopravnosti spolova. Zakon regulira područje rada i zapošljavanja, obrazovanja, političke stranke, medije i statistiku.

Zakonom su uvedene dvije nove institucije: Ured za ravnopravnost Vlade Republike Hrvatske i Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova.⁶

16. U Hrvatskoj je zabranjena svaka diskriminacija, te time i nejednako postupanje po osnovi istospolne zajednice i spolne orijentacije.

Zakon o istospolnim zajednicama (Narodne novine 116/03)

Zakonom se uređuje istospolna zajednica i pravni učinci postojanja te zajednice te je zabranjena svaka diskriminacija, izravna i neizravna na osnovi spolne orijentacije.

U vezi diskriminacije temeljem spolne orijentacije, tijekom 2004. i 2005. godine pravobraniteljica za ravnopravnost spolova je rješavala 8 slučajeva, u kojima su podnositelji pritužbe bili: oštećeni pripadnici istospolne orijentacije ili udruge koje promiču prava seksualnih i rodnih manjina (2004. godine - 2 pritužbe i 2005. godine - 6 pritužbi).

---

⁶ Vidjeti Glava II, Poglavlje C. Ostala tijela državne vlasti i institucionalni mehanizmi u cilju promicanja ljudskih prava i suzbijanja svih oblika diskriminacije (točka 37. i 38.)

17. Radi uređivanja ravnopravnog odnosa između državnih službenika i države kao poslodavca, jedinstvenih pravila koja reguliraju prijem u državnu službu, stručno osposobljavanje i usavršavanje državnih službenika te njihovo napredovanje u službi, donesen je 2005. godine:

Zakon o državnim službenicima (Narodne novine 92/05)

Propisuje zabranu diskriminacije i povlašćivanja; državni službenici u svojem postupanju ne smiju diskriminirati ili povlašćivati građane po osnovi dobi, nacionalnosti, etničke i teritorijalne pripadnosti, jezičnog i rasnog podrijetla, političkih ili vjerskih uvjerenja ili sklonosti, invalidnosti, obrazovanja, socijalnog položaja, spola, bračnog ili obiteljskog statusa, spolne orijentacije ili nekih drugih razloga suprotnih Ustavom i zakonima utvrđenim pravima i slobodama.

18. Donošenjem *Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (2002)*, znatno su unaprijeđena prava i položaj pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

Ustavni zakona o pravima nacionalnih manjina (Narodne novine 155/02)

Sukladno odredbama Ustavnog zakona, osigurano je ostvarivanje posebnih prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina koja oni uživaju pojedinačno ili zajedno s drugim osobama koje pripadaju istoj nacionalnoj manjini kao i pravo na kulturnu autonomiju (održavanjem i iskazivanjem vlastite kulture, očuvanjem i zaštitom svojih kulturnih dobara i tradicije), pravo na samoorganiziranje i udruživanje radi interesa, kao i pravo pristupa sredstvima javnog priopćavanja i obavljanja djelatnosti javnog priopćavanja na jeziku kojim se služe. Zabranjuje se bilo kakva diskriminacija temeljena na pripadnosti nacionalnoj manjini (čl.4). Pripadnicima nacionalnih manjina jamči se jednakost pred zakonom i jednaka pravna zaštita.

19. Ustavni zakon uvodi i dvije nove institucije, koje će se brinuti o ostvarivanju prava nacionalnih manjina, i to: *Savjet za nacionalne manjine*, koji se osniva na državnoj razini te *vijeća i predstavnike nacionalnih manjina*, koje pripadnici nacionalnih manjina biraju na razini lokalne i regionalne samouprave kao "manjinsku samoupravu".⁷

20. Položaj nacionalnih manjina u Hrvatskoj kontinuirano se poboljšava ostvarivanjem političkih, upravnih i društvenih reformi u Hrvatskoj. To je postignuto i time što u novim zakonskim i političkim uvjetima veću odgovornost za svoj položaj imaju i nacionalne manjine. U tome posebnu važnost imaju Vijeća i predstavnici nacionalnih manjina, kao i njihova veća uključenost u rad tijela državnih, regionalnih i lokalnih vlasti. U cilju boljeg ostvarivanja prava nacionalnih manjina, Hrvatska treba osigurati poštivanje svih međunarodno prihvaćenih obveza i poduzeti konkretne i mjerljive korake u uklanjanju preostalih negativnih posljedica, diskriminatornih politika prema pripadnicima nacionalnih manjina, te priznavanje i/ili kompenziranjem stečenih prava ukidanih temeljem diskriminacije i kršenja ljudskih prava. U tom smislu, između ostalog, potrebno je osigurati potpune političko-sigurnosno-pravno-ekonomske preduvjete za održiv povratak izbjeglica i raseljenih osoba svojim domovima s naglaskom na urbane sredine te spriječiti sve vrste incidenata s etničkom pozadinom.

21. Napretku ostvarivanja prava nacionalnih manjina doprinijela je odlučna politička volja Vlade, koja je konkretnim potezima stvorila uvjete i mogućnosti za ostvarivanje manjinskih prava. Najbolje se to očituje kroz povećanje proračunskih sredstva, za potrebe razvoja kulturne autonomije nacionalnih manjina, kao i uključivanjem predstavnika nacionalnih manjina u javni i politički život Republika Hrvatske kao relevantnih partnera. U tom smislu otvorio se proces mogućnosti cjelokupnog rješenja pitanja koji se odnosi na pitanje povratka izbjeglica i njihovih statusnih pitanja (srpska nacionalna manjina), te probleme socijalnih pitanja i integracije (romska nacionalna manjina), kroz Vladin *Akcijski plan Desetljeća za uključivanje Roma 2005.-2015. (2005) i Nacionalni program za Rome (2003)* kao i financiranjem programa nevladinih romskih udruga, putem Savjeta za nacionalne manjine.

---

⁷ Vidjeti Glava II, Poglavlje C. *Ostala tijela državne vlasti i institucionalni mehanizmi u cilju promicanja ljudskih prava i suzbijanja svih oblika diskriminacije (točka 40. i 41.)*

22. U Državnom proračunu Republike Hrvatske iz godine u godinu se povećavaju sredstva za ostvarivanje programa udruga i ustanova nacionalnih manjina koji su u funkciji njegovanja, promicanja i razvijanja kulturnog i nacionalnog identiteta nacionalnih manjina. Za programe informiranja, izdavaštva, kulturnog amaterizma, kulturnih manifestacija, programe koje proizlaze iz bilateralnih ugovora te programe stvaranja pretpostavki za ostvarivanje programa osigurana su sredstva kako slijedi: u 1999. godini osigurano je 17, 432.000 kuna, u 2000. godini 19,738,076, 2001. godini 18,000.000 kuna, u 2002. godini 19,796.000 kuna, u 2003. godini 20.000.000 kuna, u 2004. godini 22,000.000 kuna, u 2005. godini 24.500.000 kuna, u 2006. godini 29,700.000 kuna i u 2007. godini 35.000.000 kuna.

23. U drugoj polovici 2001. godine, Vlada Republike Hrvatske je poduzela cjelovitu i sustavnu promjenu u sustavu povrata imovine. Započete promjene i aktivnosti Vlade za ubrzanje povrata imovine zakonski su definirane u :

Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o područjima posebne državne skrbi (Narodne novine 88/02)

Zakonom je definiran rok za povrat imovine vlasnicima, a u slučaju da imovina nije vraćena predviđena je naknada štete vlasniku do povrata imovine u posjed kao mjera zaštite vlasnika. U Republici Hrvatskoj od početaka povratka 1995. godine ukupno je registrirano 341.081 povratnika, od toga: 219.050 prognanika većinom građana hrvatske nacionalnost (64%), 122.031 manjinskih povrataka građana srpske nacionalnosti (36%) – 89.428 iz Srbije i Crne Gore, 8.997 iz Bosne i Hercegovine i 23.606 raseljenih osoba u hrvatskom Podunavlju. U 2005. godini registrirano je ukupno 7.537 povratnika, od kojih 37 % bivših prognanika (2.792) i 63 % povratnika srpske nacionalnosti koji su se vratili iz SiCG i BiH (4.745). U Hrvatskoj je danas preostalo za riješiti: 2.542 prognanika (2.044 iz hrvatskog Podunavlja i 498 iz ostalih područja), 2.594 izbjeglica i 1.650 raseljenih osoba u hrvatskom Podunavlju; a pore toga veći broj izbjeglica koje još borave u inozemstvu uglavnom u SiCG i BiH i žele se vratiti u Hrvatsku (najmanje 11.694 osoba prema zahtjevima za povratak).

24. Multidisciplinarni pristup osobama zaraženim HIV/AIDS-om, u suradnji Vlade Republike Hrvatske s nevladinim organizacijama, odnosi se na osvješćivanje javnosti s važnošću prevladavanja predrasuda, neznanja i sprječavanja diskriminacije u suzbijanju HIV/AIDS-a.⁸

25. Hrvatski nacionalni program za prevenciju HIV/AIDS-a 2005.-2010. (2005)

Cilj programa je zadržati nisku razinu zaraženosti i ojačati nadzor epidemije putem novih aktivnosti, nadziranjem rizičnog ponašanja i praćenje promjena putem istraživanja. Velik dio mjera temelji se na zdravstvenom odgoju općenito, te posebno na zdravstvenom odgoju za dio populacije s povećanim rizičnim ponašanjem. Posebno je naglašena odgovornost radnika u javnim službama, uklanjanje predrasuda o osobama zaraženim HIV-om, naglašen je značaj poštivanja i promicanja ljudskih prava osoba zaraženih HIV-om.

26. Ustavnim odredbama propisano je da "nitko ne smije biti podvrgnut bilo kakvom obliku zlostavljanja" (čl.23.), a ustavno pravo na život bez nasilja razrađeno je posebnim propisima. Nacionalno zakonodavstvo regulira suzbijanje nasilja u obitelji kako bi efikasno i trajno zaštitilo ugrožene osobe, s posebnim naglaskom na prevenciju i potpunu zaštitu žrtava nasilja. Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (Narodne novine 129/00) uveo je novo kazneno djelo "Nasilničko ponašanje u obitelji" (čl. 215.a).

27. U cilju poduzimanja učinkovitijih mjera za suzbijanje nasilja u obitelji, Republika Hrvatska je donijela:

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (Narodne novine 116/03)

---

⁸ Tablica 4.-7.: Tablica 4. Broj oboljelih i umrlih od AIDS-a u Hrvatskoj od 1986. do 2004. godine; Tablica 5. Oboljeli od AIDS-a u Hrvatskoj po spolu od 1986. do 2004. godine; Tablica 6. Testirani na anti-HIV u Hrvatskoj 2004. godine; Tablica 7. Oboljeli od AIDS-a prema skupinama povećanog rizika u Hrvatskoj od 1986. do 2004. godine

Zakonom se po prvi puta vrlo detaljno opisuju svi oblici nasilja, proširen je krug mogućih počinitelja te je uveden niz zaštitnih mjera, od zabrane uznemiravanja do udaljenja nasilnika iz kuće.

28. Polazeći od činjenice da nasilje u obitelji predstavlja oblik diskriminacije te imajući na umu da su najčešće žrtve ovog oblika nasilja žene, ali i da je potrebno osigurati zaštitu svih žrtava nasilja u obitelji bez obzira na spol, slijedećim dokumentima se uvodi obveza svih nadležnih tijela na istraživanje, prevenciju i procesuiranje svake vrste nasilja u obitelji te djelotvoran i cjelovit rad nadležnih tijela: *Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji od 2005. do 2007. godine (Narodne novine 182/04), Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji (2006).*

29. Prioritet hrvatskog društva jest zaštita djece od zlostavljanja, grubog zanemarivanja, nasilja te svih oblika diskriminacije stvaranjem uvjeta za preventivno djelovanje, unapređivanjem načina i metoda stručnog rada u tretmanu zlostavljane djece. U cilju ostvarivanja navedenih prioriteta doneseni su :

Program aktivnosti za sprječavanje nasilja među djecom i mladima (2004)

30. Svrha je senzibilizacija stručnjaka, roditelja, djece i mladih za problem nasilja među djecom i mladima, uspostavljanje sustavnih rješenja za prevenciju i sprječavanje pojave nasilja među djecom i mladima te ublažavanje i otklanjanje njegovih posljedica.

31. Temeljem navedenog Programa donesen je *Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima (2004)* koji definira obveze i načine postupanja svih nadležnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u sprečavanju, otkrivanju i suzbijanju nasilja među djecom i mladima. *Nacionalnim programom djelovanja za mlade (2003)* se teži poboljšanju stvaranja socijalnih, obrazovnih, odgojnih, kulturnih, materijalnih i ostalih uvjeta za trajnu dobrobit mladih te njihovo aktivno, potpuno i odgovorno sudjelovanje u razvitku demokratskoga društva. Vlada Republike Hrvatske je usvojila i *Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. (2006).*

32. Radi promicanja i osiguravanje prava osoba s invaliditetom, stvaranje uvjeta za rješavanje problema, usklađeno djelovanje i informiranje, aktivno sudjelovanje osoba s invaliditetom te senzibiliziranje društva za potrebe osoba s invaliditetom, Republika Hrvatska je donijela:

Nacionalnu strategiju jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2003. do 2006. godine (2003)

33. Od ukupno 70 mjera Nacionalne strategije, dosad je realizirano ukupno 25 mjera; u tijeku je provedba 41 mjere, a zasad su nerealizirane 4 mjere.

34. Materija azila regulirana je Zakonom o azilu (2003) te sa tri podzakonska akta: *Pravilnikom o smještaju tražitelja azila, azilanta i stranaca pod privremenom zaštitom (Narodne novine 108/04), Pravilnikom o obrascima i načinu vođenja evidencija za tražitelje azila, azilante i strance pod privremenom zaštitom (Narodne novine 76/04) i Pravilnikom o visini novčane pomoći tražiteljima azila, azilantima i strancima pod privremenom zaštitom (Narodne novine 145/04).*

35. Tražitelji azila smještaju se u *Prihvatilište koje je sastavni dio Ministarstva unutarnjih poslova* te od lipnja 2006. godine funkcionira na lokaciji u *Kutini*. Prihvatilište svojim kapacitetima, standardima smještaja i programima zadovoljava sve europske standarde prihvata i smještaja tražitelja azila. Svim smještenim strancima osigurana je prehrana, medicinska i socijalna skrb. Tijekom prihvata tražitelja azila obavlja se daktioskopiranje i fotografiranje, uzimanje zahtjeva za azil, izrada i izdavanje iskaznice, unos podataka o postupku prihvata u propisane evidencije, prvi liječnički pregled te se tražiteljima azila daju upute koje se odnose na njihova prava i obveze tijekom postupka za dobivanje azila kao i korisne obavijesti o nevladinim udrugama koje im mogu pružiti besplatnu pravnu ili drugu pomoć. Te su upute na jezicima zemalja podrijetla tražitelja azila. U suprotnom, ako ne postoji uputa na odgovarajućem jeziku, tražitelju azila se te obavijesti priopćavaju u nazočnosti prevoditelja.

36. Za tražitelje azila koji dolaze iz rizičnih zemalja u kojima postoji mogućnost zaraznih bolesti, obavljaju se dopunski liječnički pregledi s testiranjem na malariju i koleru u Klinici za infektivne bolesti dr. Fran Mihaljević u Zagrebu, što je u skladu s *Odlukom o sadržaju higijenskog i zdravstvenog pregleda tražitelja azila, azilanata i stranaca pod privremenom zaštitom*, koju je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi donijelo temeljem *Pravilnika o smještaju* (2004). Prilikom smještaja posebna se pozornost poklanja ranjivim skupinama tražitelja azila - poslovno nesposobnim osobama, maloljetnicima, maloljetnicima bez pratnje, starijim i nemoćnim osobama, teško bolesnim osobama, osobama s invaliditetom, trudnicama, samohranim roditeljima te žrtvama mučenja, silovanja ili drugog nasilja.

37. Ministarstvo unutarnjih poslova sklopilo je Ugovor o suradnji s Hrvatskim Crvenim križem pa tako, osim djelatnika MUP-a, u Prihvatalištu u Kutini rade i djelatnice Hrvatskog Crvenog križa. Službenici koji obavljaju poslove prihvata, smještaja i skrbi tražitelja azila te saslušanja i donošenja odluka, kvalitetno su osposobljeni za obavljanje poslova s tražiteljima azila (izobrazba putem CARDS-2001 projekta „Reforma azila“ i putem Regionalnog CARDS projekta, modul azila).

38. Republika Hrvatska potpisnica je *Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i njenih Protokola*. Konvencija člankom 14. predviđa zabranu diskriminacije. Republika Hrvatska je u periodu od 2000. do kraja 2006. godine imala u tijeku 45 predmeta u kojima je *Europski sud za ljudska prava u Strasbourgu* razmatrao diskriminaciju i u tom periodu nije utvrđeno da postoji povreda zabrane diskriminacije u odnosu na Republiku Hrvatsku. Najčešće spominjani diskriminatorni razlozi bili su etnička pripadnost, različito tretiranje vojnih umirovljenika od ostalih kategorija umirovljenika te općenito navođenje diskriminatornog postupanja u okviru domaćih postupaka. U 2004. godini se 1 predmet odnosi na diskriminaciju u odnosu na etničku pripadnost, a postupak je još uvijek u tijeku. U 2006. godini u odnosu na Republiku Hrvatsku, nije utvrđena povreda prava na zabranu diskriminacije.⁹

39. Republika Hrvatska aktivno surađuje s *Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju* (u daljnjem tekstu: Međunarodnim kaznenim sudom) i ta je suradnja ocjenjena pozitivno. Pozitivna ocjena suradnje očituje se i u odluci Međunarodnog kaznenog suda o ustupanju određenog broja predmeta. Republika Hrvatska je poduzela niz mjera kako bi udovoljila kriterijima Međunarodnog kaznenog suda. U tom smislu provedena je edukacija pravosudnih dužnika (2005/06) i stvoreni su uvjeti za rad, posebno opremljene dvorane za suđenje. Suđenja za ratne zločine provode posebno određena sudska vijeća u županijskim sudovima u: Zagrebu, Rijeci, Splitu i Osijeku.

40. Republika Hrvatska se tijekom 2002. godine, donošenjem zakonodavnog okvira i uspostavom institucionalnog mehanizma, na međunarodnoj razini priključila organiziranom suzbijanju trgovanja ljudima. Do danas su u Republici Hrvatskoj stvoreni odgovarajući zakonski okviri koji prate problematiku trgovanja ljudima: Kazneni zakon, članak 175. kazneno djelo "*Trgovanje ljudima i ropstvo*" (Narodne novine 105/04) te *Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta* (Narodne novine 88/01, 12/02). Članak 175. Kaznenog zakona, pod nazivom "*Trgovanje ljudima i ropstvo*" preuzima definiciju bića kaznenog djela trgovanja ljudima postavljenu člankom 3. Palermo protokola. Izmjenama Kaznenog zakona (2006) dopunjen je navedeni članak 175. novim stavkom kojim se kazneno-pravno sankcionira korisnik usluga žrtava trgovanja ljudima.

41. Donošenjem *Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja ljudima* (2002), u Republici Hrvatskoj su uspostavljeni temelji cjelovitog sustava za suzbijanje trgovanja ljudima koji obuhvaća učinkovit zakonodavni okvir za progon počinitelja kaznenog djela trgovanja ljudima, za efikasnu identifikaciju žrtava te skrb o žrtvama. Uspostavljen je učinkovit sustav pružanja pomoći i skrbi za žrtve – organizirani su regionalni prihvatni centri, mobilni timovi,

⁹ Tablica 8. Postupci pred Europskim sudom za ljudska prava u Strasbourgu – Ukupan broj predmeta u kojima je Europski sud za ljudska prava donio odluku (prema članku 14. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda), za razdoblje 2000.-2006.

sklonište, provedene su javne kampanje s ciljem sustavnog utjecaja na svijest građanstva o trgovanju ljudima, izvršene su brojne edukacije na svim razinama, intenzivirana je međunarodna suradnja.

42. Izgradnja sustava nastavljena je donošenjem :

Nacionalnog programa za suzbijanje trgovanja ljudima od 2005. do 2008. (2004)

kojim su definirane strateške odrednice aktivnosti koje će se provoditi u četverogodišnjem razdoblju. Za svaku godinu obuhvaćenu Nacionalnim programom donose se operativni planovi za suzbijanje trgovanja ljudima i do danas je Vlada Republike Hrvatske usvojila operativne planove za 2005., 2006. i 2007. godinu. Operativni plan predstavlja skup mjera i aktivnosti koje nadležna tijela moraju provesti tijekom tekuće godine u svrhu unaprjeđenja sustava, njime su određena financijska sredstva koja nositelji aktivnosti moraju osigurati te rokovi izvršenja pojedinih aktivnosti.

43. Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja djecom 2005.-2007. (2005)

Navedeni Dokument se bavi isključivo suzbijanjem trgovanja djecom kao posebno osjetljivom skupinom.

44. U skladu sa preporukama Europske komisije i pregovorima za priključivanje Europskoj uniji, planira se donošenje *Zakona o suzbijanju diskriminacije i uspostava jedinstvenog tijela za suzbijanje diskriminacije*. Zaključkom Vlade Republike Hrvatske od 30. svibnja 2007. godine određeno je da će se pristupiti izmjenama i dopunama Zakona o pučkom pravobranitelju kako bi navedeno tijelo preuzelo odgovornost krovnog nezavisnog tijela za jednakost.

B. Drugi međunarodni dokumenti i obveze u srodnim odredbama sa anti-diskriminacijom, jednakošću pred zakonom i provođenjem opće politike

45. Međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona. Njihove se odredbe mogu mijenjati ili ukidati samo uz uvjete i na način koji su u njima utvrđeni, ili suglasno općim pravilima međunarodnog prava (čl.140. Ustava).

46. Republika Hrvatska je notifikacijom o sukcesiji od 8. listopada 1991. godine stranka temeljnih ugovora na području ljudskih prava: (1) U tijeku je izrada II izvješća provedbe *Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima*; (2) U tijeku je izrada II izvješća o provedbi *Međunarodnog pakta o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima*; (3) U svibnju 2004. godine je predstavljeno III izvješće prema *Konvenciji protiv mučenja*; (4) U listopadu 2003. godine, Republika Hrvatska je podnijela II i III izvješće za suzbijanje svih oblika diskriminacije žena za razdoblje 1995.-2003. godine. Republika Hrvatska je ratificirala Fakultativni protokol Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (2001); (5) Godine 2003. je podneseno II periodično izvješće o provedbi *Konvencije o pravima djeteta*. Republika Hrvatska je ratificirala prateće protokole: *Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta glede uključivanja djece u oružane sukobe (Narodne novine-Mu 5/02, 2/03)*, *Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji (Narodne novine-Mu 5/02, 7/02)*.

47. Ratificirana je *ILO Konvencija 182.* koja se odnosi na zabranu i rad na eliminiranju najgorih oblika dječjeg rada (2001).

48. Republika Hrvatska je postala strankom *Konvencije UN protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta i pripadajućih protokola: Protokola o sprečavanju, potiskivanju i kažnjavanju trgovanja osobama, posebno ženama i djecom i Protokola protiv krijumčarenja migranta kopnom, morem i zrakom (Narodne novine-Mu 14/02)*, *Konvencije o kibernetičkom kriminalu (Narodne novine-Mu 9/02)*, *Kazneno-pravne konvencije o korupciji (2000)*. Također je ratificiran *Rimski statut Međunarodnog kaznenog suda (Narodne novine-Mu 5/01)*.

49. Republika Hrvatska je ratificirala *Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine (Konvencije o ljudskim pravima i biomedicini), Dodatni protokol uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine o zabrani kloniranja ljudskih bića i Dodatni protokol uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije u medicini, u vezi presađivanja organa i tkiva ljudskog porijekla (2003).*

C. Ostala tijela državne vlasti i institucionalni mehanizmi u cilju promicanja ljudskih prava i suzbijanja svih oblika diskriminacije

50. U Republici Hrvatskoj su, u odnosu na prethodno izvještajno razdoblje, od 2001. godine do danas, osnovana slijedeća tijela državne uprave i institucionalni mehanizmi:

51. Ured za ravnopravnost spolova (Narodne novine 18/04) je osnovan 3. veljače 2004. godine *Uredbom Vlade o Uredu za ravnopravnost spolova*, na temelju članka 18. stavka 1. *Zakona o ravnopravnosti spolova*, kao stručna služba Vlade Republike Hrvatske za obavljanje stručnih i administrativnih poslova u vezi s ostvarivanjem ravnopravnosti spolova u Republici Hrvatskoj. Zakon o ravnopravnosti spolova propisuje da Ured obavlja stručne i druge poslove na način da - koordinira sve aktivnosti kojima je cilj uspostavljanje ravnopravnosti spolova, što uključuje pružanje profesionalne pomoći u primjeni i provedbi ovoga Zakona i drugih propisa koji se odnose na ravnopravnost spolova; odobrava tijelima iz članka 11. ovoga Zakona provedbu planova djelovanja; predlaže Vladi Republike Hrvatske i državnim tijelima donošenje ili izmjene zakona i drugih propisa kao i usvajanje drugih mjera; izrađuje nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova i nadzire njezinu provedbu; provodi istraživanja, izrađuje analize i svake dvije godine Vladu Republike Hrvatske izvještava o provedbi nacionalne politike; prati usklađenost i primjenu zakona i drugih propisa koji se odnose na ravnopravnost spolova u odnosu na međunarodne dokumente; priprema nacionalna izvješća o ispunjavanju međunarodnih obveza u području ravnopravnosti spolova; surađuje s nevladinim udrugama koje su aktivne u području ravnopravnosti spolova i osigurava djelomično financiranje njihovih projekata ili aktivnosti; promiče znanje i svijest o ravnopravnosti spolova; prima predstavke stranaka o povredama odredbi ovoga Zakona i drugih propisa; izvještava Vladu Republike Hrvatske svake godine, najkasnije krajem travnja za prethodnu godinu o svojim aktivnostima.¹⁰

52. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova (Narodne novine 157/03) djeluje neovisno i samostalno te prati provođenje Zakona o ravnopravnosti spolova kao i svih i drugih propisa koji se odnose na ravnopravnost spolova, što uključuje i međunarodne ugovore sklopljene i potvrđene u skladu s Ustavom Republike Hrvatske; razmatra slučajeve kršenja načela ravnopravnosti spolova, slučajeve diskriminacije prema pojedincima ili grupama pojedinaca koje su počinila tijela državne uprave, jedinice tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave i druga tijela s javnim ovlastima, zaposleni u tim tijelima i druge pravne i fizičke osobe; ovlaštena je od tijela državne uprave, jedinica tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave i drugih tijela s javnim ovlastima i drugih pravnih i fizičkih osoba tražiti izvješća i sve potrebne informacije, a u slučaju neudovoljavanja zahtjevu, može tražiti provođenje nadzora od tijela koje obavlja nadzor nad njihovim radom; ima pravo uvida u dokumentaciju bez obzira na stupanj tajnosti; upozorava, predlaže i daje preporuke u obavljanju poslova iz svog djelokruga; podnosi prijavu nadležnom državnom odvjetništvu, ako u obavljanju poslova sazna za povredu odredbi Zakona o ravnopravnosti spolova s elementima kaznenog djela; ima pravo podnijeti prijedlog za pokretanje postupka ocjene ustavnosti zakona, odnosno ustavnosti i zakonitosti drugih propisa ako ocijeni da je povrijeđeno načelo ravnopravnosti spolova; predlaže pokretanje postupka izmjene propisa ako utvrdi da je povrijeđeno načelo ravnopravnosti spolova zbog neusklađenosti propisa sa Zakonom o ravnopravnosti spolova; u obavljanju svojih poslova može zatražiti stručnu pomoć znanstvenih i stručnih osoba i institucija; podnosi Hrvatskom saboru godišnja izvješća.

53. Pravobranitelj za djecu (Narodne novine 96/03) je tijelo osnovano sa zadaćom da štiti, prati i promiče prava i interese djece na temelju Ustava Republike Hrvatske, međunarodnih ugovora i zakona. U svom radu djeluje neovisno

¹⁰ Internet stranica Ureda za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske: www.ured-ravnopravnost.hr

i samostalno, držeći se načela pravičnosti i morala i nitko mu ne smije davati upute i naloge u njegovu radu. Pravobranitelja za djecu i njegove zamjenike imenuje i razrješava Hrvatski sabor i oni ne smiju biti pripadnici niti jedne političke stranke niti sudjelovati u političkim aktivnostima. Obavještava javnost o stanju prava djece, upoznaje i savjetuje djecu o načinu ostvarivanja i zaštite njihovih prava i interesa, sudjeluje u postupcima koji prethode donošenju propisa koji se odnose na prava djece te može potaknuti donošenje i izmjene zakona i drugih propisa koji se odnose na prava i zaštitu djece. Pravobranitelj za djecu ima dostupnost i uvid u sve podatke, informacije i akte koji se odnose na prava i zaštitu djece, bez obzira na stupanj njihove tajnosti, ima pravo pristupa i pregleda svih ustanova, tijela državne uprave, pravnih i fizičkih osoba koje su po posebnim propisima određene za brigu o djeci te je ovlašten upozoravati, predlagati i davati preporuke svim tijelima državne uprave, jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravnim osobama koji su obavezni surađivati i na zahtjev pravobranitelja za djecu podnositi izvješća. U svom djelovanju pravobranitelj za djecu je samostalan i neovisan i ne može biti pozvan na odgovornost, pritvoren ili kažnjen za izraženo mišljenje i poduzete radnje u okviru svog djelokruga rada.

U izvješćima o radu koje je pravobranitelj za djecu proteklih godina ¹¹ upućivao Hrvatskom saboru, istaknuta su zapažanja u odnosu na neke oblike diskriminacije posebice u odnosu na položaj romske djece te djece s teškoćama u razvoju.

54. Savjet za nacionalne manjine (Narodne novine 155/02) raspoređuje sredstva koja se u državnom proračunu osiguravaju za ostvarivanje programa kulturne autonomije udruga i ustanova nacionalnih manjina. Korisnici programa podnose Savjetu tromjesečna, polugodišnja i godišnja izvješća o utrošku sredstava i ostvarivanju programa a Savjet podnosi Hrvatskom saboru odnosno njegovom radnom tijelu polugodišnje izvješće o pitanjima koja su u djelokrugu Savjeta, te kvartalno izvješće o utrošku sredstava. Članove Savjeta imenuje Vlada. Sedam članova Vlada imenuje na prijedlog vijeća nacionalnih manjina. Pet članova imenuje iz reda istaknutih kulturnih, znanstvenih, stručnih i vjerskih djelatnika, a na prijedlog manjinskih udruga vjerskih zajednica, pravnih osoba i građana pripadnika nacionalnih manjina. Članovi tog Savjeta automatski su i svi zastupnici nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru. Imenovano je, naime, pet članova iz reda uglednih javnih radnika, pripadnika nacionalnih manjina, i to na prijedlog manjinskih udruga, a članovi su Savjeta, naravno, i svih pet (nakon sljedećih izbora bit će ih osam) manjinskih saborskih zastupnika. Sedam članova Savjeta, na prijedlog vijeća nacionalnih manjina je također imenovano.

55. Savjet za nacionalne manjine ima pravo Saboru i Vladi predlagati rasprave o pitanjima koje smatra značajnima, posebno vezano za provođenje Ustavnog zakona i posebnih zakona kojima su uređena prava i slobode nacionalnih manjina. Savjet također ima pravo davati mišljenja i prijedloge o programima javnih radijskih i televizijskih stanica, te predlagati poduzimanje gospodarskih, socijalnih i drugih mjera na područjima tradicionalno ili u znatnijem broju nastanjenim pripadnicima nacionalnih manjina, kako bi se očuvalo njihovo postojanje na tim područjima.

Na područjima, koja su tradicionalno ili u znatnijem broju nastanjenima pripadnicima nacionalnih manjina, Savjet može predlagati poduzimanje ekonomskih, socijalnih i drugih mjera radi osiguranja opstanka manjina. Nadalje, Savjet ima pravo od tijela državne vlasti te lokalne i regionalne samouprave tražiti i dobiti potrebne mu podatke i izvještaje. Pritom može pozivati na sudjelovanje na sjednicama predstavnike tijela državne vlasti te lokalne i regionalne samouprave u čiju nadležnost spadaju pitanja o kojima Savjet raspravlja. Predviđeno je također da Savjet surađuje s tijelima međunarodnih organizacija i institucija koje se bave pitanjima nacionalnih manjina, a i s nadležnim tijelima u matičnim državama pripadnika nacionalnih manjina u Hrvatskoj.

56. Vijeća nacionalnih manjina (2003) Odredbom članka 25. *Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina* je propisano da je vijeće nacionalne manjine - neprofitna pravna osoba, koja svojstvo pravne osobe stječe upisom u registar vijeća nacionalnih manjina kojeg vodi ministarstvo nadležno za poslove opće uprave. Odredbom čl. 23. navedenog Ustavnog zakona propisano je da s ciljem unaprjeđivanja, očuvanja i zaštite položaja nacionalnih manjina u društvu pripadnici nacionalnih manjina biraju, na način i pod uvjetima propisanim Ustavnim zakonom, svoje predstavnike radi sudjelovanja u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave.

---

¹¹ *Izvješće o radu Ureda pravobranitelja za djecu za 2003. i 2004. godinu, Informacija o radu Uredu pravobranitelja za djecu za 2005. godinu te Izvješće o radu za 2006. godinu*

57. Vijeća nacionalnih manjina u jedinici samouprave imaju pravo: (1) predlagati tijelima jedinice samouprave mjere za unaprjeđivanje položaja nacionalne manjine u državi ili na nekom njenom području, uključujući davanje prijedloga općih akata kojima se uređuju pitanja od značaja za nacionalnu manjinu tijelima koja ih donose; (2) isticati kandidate za dužnosti u tijelima državne uprave i tijelima jedinica samouprave; (3) biti obaviješteni o svakom pitanju o kome će raspravljati radna tijela predstavničkog tijela jedinice samouprave, a tiče se položaja nacionalne manjine; (4) davati mišljenja i prijedloge na programe radijskih i televizijskih postaja na lokalnoj i regionalnoj razini namijenjene nacionalnim manjinama ili na programe koji se odnose na manjinska pitanja.

58. Jedinice samouprave obvezne su osigurati pretpostavke za rad vijeća nacionalnih manjina na svom području, a vijeća imaju pravo i na financiranje iz državnoga proračuna. Osim toga, ona mogu ostvarivati vlastita sredstva iz donacija, poklona ili nasljedstava. Sredstva što ih dobivaju iz lokalnih ili državnoga proračuna mogu trošiti samo sukladno njihovoj proračunskoj namjeni, a u korištenju sredstvima iz vlastitih izvora vijeća su slobodnija i mogu ih trošiti za poslove od značenja za manjinu, i to sukladno autonomno kreiranim programima.

59. Iz državnog proračuna bila su osigurana sredstva temeljem *Odluke Vlade Republike Hrvatske od 11. prosinca 2003. godine o privremenom financiranju programa vijeća i predstavnika nacionalnih manjina na područjima od posebne državne skrbi i na brdsko-planinskim područjima* te su doznačena u iznosu od 519.000,00 kn.

60. Nacionalno povjerenstvo za suzbijanje HIV/AIDS-a (Narodne novine 10/03, 129/04, 30/05) je osnovano radi koordinacije nacionalnih i međunarodnih aktivnosti vezanih uz problematiku širenja HIV/AIDS infekcije u Republici Hrvatskoj. Zadaća Povjerenstva je da sustavno prati sva zdravstvena, etička, socijalna, pravna i druga pitanja u vezi širenja HIV/AIDS infekcije, izrađuje preporuke, mišljenja i izvješća o zdravstvenim, etičkim, socijalnim, pravnim i drugim pitanjima, te daje smjernice za donošenje novih ili izmjene važećih propisa na ovom području. Povjerenstvo izrađuje i predlaže programe, prati realizaciju programa i daje mišljenja na programe s ovog područja te stručno i financijski prati provođenje programa s ovog područja.

61. Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva (Narodne novine 173/03) je osnovana kao javna zaklada s osnovnom svrhom promicanja i razvoja civilnoga društva. Nacionalna zaklada pruža stručnu i financijsku potporu programima koji potiču održivost neprofitnog sektora, međusektorsku suradnju, građanske inicijative, filantropiju, volonterstvo te unapređuju demokratske institucije društva. Temeljni ciljevi su - poticanje građanstva na aktiviranje i sudjelovanje u razvoju zajednice, izgradnja kapaciteta civilnoga društva, razvoj međusektorske suradnje i suradnje između organizacija civilnoga društva, povećanje javnoga utjecaja i vidljivosti aktivnosti organizacija civilnoga društva, razvoj socijalnoga poduzetništva i zapošljavanja u neprofitnom sektoru i povećanje utjecaja civilnoga društva u procesima donošenja javne politike.

62. Povjerenstvo za praćenje provedbe Nacionalnog programa za Rome (Narodne novine 187/03, 20/04) je osnovano radi razmatranja provođenja konkretnih mjera iz Nacionalnog programa za Rome (2003). Povjerenstvo je organizirano u pet radnih skupina za svako područje. Povjerenstvo svake godine podnosi Vladi Republike Hrvatske izvješće o provedbi Nacionalnog programa za Rome. Sukladno Nacionalnom programu za Rome i Odluci o osnivanju Povjerenstva utvrđeno je da stručne i administrativne poslove za rad Povjerenstva obavlja Ured za nacionalne manjine. Osnovana je i *Radna skupina za provedbu mjera Akcijskog plana Desetljeća za Rome (2005)* u kojoj su 4 predstavnika romske nacionalne manjine. Vlada Republike Hrvatske imenovala je članove Povjerenstva za provedbu Nacionalnog programa za Rome u kojem je uz predstavnike nadležnih državnih tijela imenovala i 8 predstavnika Roma.

63. Savjet za mlade (Narodne novine 111/2003, 23/04, 120/05) je međuresorno, stručno i savjetodavno tijelo Vlade Republike Hrvatske osnovano s zadaćom sudjelovanja u koordinaciji provedbe i evaluacije *Nacionalnog programa djelovanja za mlade (2003)*.

64. Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima (Narodne novine 54/02, 41/04) je osnovala Vlada Republike

Hrvatske u čijem su sastavu predstavnici tijela državne uprave koja se po svojem djelokrugu uključuju u aktivnosti glede suzbijanje trgovanja ljudima, predstavnici zakonodavne i sudbene vlasti, te nevladinih organizacija. Nacionalni odbor zadužen je za - utvrđivanje političkih smjernica, daje mišljenja, prijedloge i upute, određuje konkretne zadatke mjerodavnim tijelima, donosi i usvaja posebne provedbene dokumente, te nadzire provedbu mjera utvrđenih Nacionalnim programom za suzbijanje trgovanja ljudima i pripadajućim Operativnim planom.

65. Pravosudna akademija (Narodne novine 35/04) sustavno provodi stručno usavršavanje pravosudnih dužnosnika i djelatnika iz područja ljudskih prava.

66. Povjerenici za ljudska prava (59/04) su uspostavljeni kako bi se sustavnim pristupom osigurala što bolja zaštita i promicanje ljudskih prava na nacionalnoj razini. Vlada Republike Hrvatske je imenovala *povjerenike za ljudska prava*, koji ulaze u sastav Povjerenstva za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske. Naime, povjerenici za ljudska prava su predstavnici svih tijela državne uprave, razine dužnosnika a koji su uz osnovnu dužnost obvezni voditi brigu o zaštiti i promicanju ljudskih prava u svom resornom tijelu.

67. Koordinatori/ce za ravnopravnost spolova (2004) ustanovljeni su na razini dužnosnika, u svim tijelima državne uprave, koji surađuju s Uredom za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske i odgovaraju za provedbu navedenog zakona. Čelnici tijela državne uprave imenuju koordinateure za ravnopravnost spolova, razine dužnosnika.

68. Županijske koordinacije za ljudska prava (2001) Radi što učinkovitijeg djelovanja sustava tijela zaštite i promicanja ljudskih prava, Vlada Republike Hrvatske je pokrenula ideju uspostavljanja županijskih koordinacija za ljudska prava, kako bi se organiziralo sustavno praćenje stanja ljudskih prava na lokalnoj razini i poduzimanje potrebnih mjera za njihovu bolju zaštitu i promicanje. Do sada je osnovano 17 županijskih koordinacija, uključujući Koordinaciju za ljudska prava Grada Zagreba. Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske je zadužen za koordinaciju i suradnju sa županijskim koordinacijama za ljudska prava.

69. Povjerenstva za ravnopravnost spolova (2003-2006) osnivana su u svim županijama kao radno-savjetodavna tijela županijskih skupština za provedbu Zakona o ravnopravnosti spolova i Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova, na lokalnoj razini, počev od 2003. godine.

70. Centar za ljudska prava (Narodne novine 65/05) je osnovala Vlada Republike Hrvatske kao javnu ustanovu. Djelatnost Centra je promicanje ljudskih prava u Republici Hrvatskoj. U obavljanju djelatnosti, Centar - prati stanje ljudskih prava u Republici Hrvatskoj; ukazuje na potrebu zaštite ljudskih prava; provodi informiranja i educiranja iz područja zaštite ljudskih prava; organizira javne tribine, okrugle stolove i predavanja iz područja zaštite ljudskih prava; potiče suradnju između tijela državne vlasti, organizacija civilnog društva, međunarodnih organizacija i akademskih institucija na području zaštite ljudskih prava; osniva i održava specijalnu biblioteku s područja zaštite ljudskih prava; pruža podršku organizacijama civilnog društva na području zaštite ljudskih prava; obavlja izdavačku djelatnost; obavlja i druge djelatnosti kojima ostvaruje cilj osnivanja, u skladu sa zakonom.

GLAVA III.

Članak 3. Osuda segregacije i poduzimanje mjera za njezino sprječavanje

71. U cilju ostvarivanja Ustavom i pravnim sustavom Republike Hrvatske zajamčenih prava te uklanjanja svih oblika diskriminacije, Vlada Republike Hrvatske je donijela:

Nacionalni program za Rome (2003)

Nacionalnim programom za Rome (u daljnjem tekstu: Nacionalni program) se želi na sustavan način pomoći Romima u poboljšanju uvjeta življenja te se nastoji osigurati ravnopravnost pripadnika romske nacionalne manjine s ostalim građanima Republike Hrvatske. Nacionalni program izrađen je u suradnji s nadležnim ministarstvima i drugim organizacijama, te u suradnji s romskim udrugama. Program ukazuje na osnovne probleme s kojima se susreće romska populacija i sadrži niz kratkoročnih i dugoročnih mjera u području zapošljavanja, odgoja i obrazovanja, zdravstva, socijalne skrbi, stanovanja i rješavanja statusnih pitanja koji trebaju doprinijeti otklanjanju problema i uspješnoj integraciji Roma u hrvatsko društvo.

72. U Nacionalnom programu utvrđene su mjere, rokovi i nositelji te sredstva koja su za to potrebna. Program predviđa sljedeće mjere - uključivanje Roma u društveni i politički život, očuvanje tradicijske kulture Roma, poticanje izdavaštva i informiranja te romske kulture i stvaralaštva putem medija, rješavanje statusnih pitanja Roma (prijava i reguliranje boravka te stjecanje hrvatskog državljanstva), suzbijanje diskriminacije (besplatna pravna pomoć), odgoj i obrazovanje (obvezna predškola za romsku djecu, osiguranje pohađanja dječjeg vrtića, posebne mjere za veće uključivanje romske djece za obvezni osnovno-školski sustav, povećanje broja Roma koji pohađaju srednje škole i fakultete), zdravstvena zaštita (posebne mjere za zdravstveni odgoj i prosvjeđivanje Roma, cijepljenje romske djece, poboljšanje rada patronažne skrbi, borba protiv alkoholizma, pušenja i drugih ovisnosti, praćenje ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu), zapošljavanje (posebne mjere za veće zapošljavanje i samo-zapošljavanje Roma), socijalna skrb (smanjenje siromaštva Roma, poboljšanje uvjeta života osoba s invaliditetom, zaštita romskih obitelji, posebice djece, pružanje humanitarne pomoći) i prostorno uređenje (legalizacija i uređenje romskih naselja).

73. Sukladno mjerama iz Nacionalnog programa za Rome, Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske je tijekom 2004., 2005., i 2006. godine organizirao 9 seminara s ciljem osposobljavanja mladih Roma i Romkinja i to: za provođenje Nacionalnog programa za Rome i Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma, za pomoć u vođenju udruga i izradi projekata, za sudjelovanje u procesu odlučivanja u lokalnoj i široj zajednici, za ostvarivanje prava Roma koja su im zajamčena Ustavom i pravnim sustavom Republike Hrvatske i većoj uključenosti u društveni život, za promicanje romske kulture, prava i običaja putem medija što će pomoći stvaranju pozitivne predodžbe o Romima, za poticanje međusobne suradnje različitih romskih udruga, za usvajanje glavnih govorničkih vještina.

74. Sukladno *Nacionalnom programu za Rome* predviđeno je kontinuirano provođenje mjere poticanje programa nevladinih organizacija usmjerenih afirmaciji i osvješćivanju žena o ljudskim pravima i ravnopravnosti spolova, afirmaciji Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije među romskim ženama organiziranjem tribina, seminara, edukacijom temu ravnopravnost spolova i ljudskih prava.

75. U cilju provedbe mjera *Nacionalnog programa za Rome*, u organizaciji Ureda za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske i Međunarodnog centra za obrazovanje novinara, održan je od 16.-18. prosinca 2005. godine seminar za novinare i urednike o afirmaciji Roma putem medija. Cilj seminara je bio izgrađivanje osjetljivosti novinara i urednika prigodom praćenja tema i događaja vezanih za pripadnike nacionalnih manjina, posebice Roma. Na taj se način upozorilo na potrebu smanjenja stereotipa i predrasuda prema nacionalnim manjinama, posebice Romima.

76. Temeljem *Nacionalnog programa za Rome* provedeno je pilot-anketiranje (Osječko-baranjska županija – Darda) kojim je obuhvaćeno 101 od 117 romskih kućanstava. Istraživanjem je dobiven uvid u demografska i socijalno-gospodarska obilježja stanovnika ovog romskog naselja kao i podaci o zdravstvenom stanju, rizičnim životnim navikama te korištenju zdravstvene zaštite. Na temelju testiranja upitnika i rezultata pilot istraživanja planira se daljnje provođenje istraživanja u svim županijama u kojima ima velik broj romskih naselja.

77. Republika Hrvatska pristupila je Desetljeću za uključivanje Roma što su ga pokrenuli Otvoreno društvo i Svjetska banka, slijedom čega je Vlada Republike Hrvatske donijela :

Akcijski plan Desetljeća za uključivanje Roma 2005.-2015. (2005)

U okviru Akcijskog plana obradit će se područje obrazovanja, zdravstva, zapošljavanja i stanovanja. Za svako navedeno područje provest će se statistička istraživanja na temelju kojih će se utvrditi uvjeti života romske populacije.

Akcijskim planom su predviđene mjere koje će pridonijeti uklanjanju dugogodišnje diskriminacije i marginalizacije romske nacionalne manjine, primjerice uređenje naselja, (voda, struja, kanalizacija, pristupne ceste), besplatno predškolsko obrazovanje, bolji pristup čitavom sustavu obrazovanja, poboljšanje zdravstvene zaštite, posebice žena i djece i veće mogućnosti zapošljavanja.

Također je osnovana i *Radna skupina za praćenje provedbe Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma* u kojem su 4 predstavnika romske nacionalne manjine.¹²

78. U cilju poboljšanja uvjeta života romske nacionalne manjine, Ured za nacionalne manjine je predložio :

Projekt podrške Romima

Projektom se predviđa uređenje kompletne infrastrukture romskih naselja u Međimurskoj županiji (izgradnja cesta, vodovoda, elektrifikacija, kanalizacija) i program obrazovanja u cilju što bržeg uključivanja Roma u obrazovni sustav Republike Hrvatske koji će se financirati iz sredstava PHARE-programa Europske komisije. Za navedeni projekt Europska komisija je odobrila je sredstva u iznosu od 1,467.000 eura za program obrazovanja i uređenje infrastrukture uz sufinanciranje od 30% sredstava iz Državnog proračuna Republike Hrvatske. Sredstvima Programa PHARE-2005 kompletno će se obnoviti naselja Parag I i Parag II u općini Nedelišće u Međimurskoj županiji. U okviru Programa PHARE-2006 predviđen je nastavak financiranja višegodišnjeg Projekta podrške Romima u iznosu od 2,500.000 eura uz 30% sredstava iz Državnog proračuna Republike Hrvatske. Infrastrukturna obnova obuhvatit će tri romska naselja u Međimurskoj županiji: naselje Pribislavec u općini Pribislavec, naselje Piškorovec u općini Mala Subotica i Lončarevo naselje u općini Podturen.

79. U Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2006. godinu putem nadležnih ministarstava i ureda, povećana su sredstva za provedbu Nacionalnog programa za Rome i Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma sa 2,760.000 kuna u 2005. godini na 11,886.670 kuna u 2006. godini, što je povećanje za 430% u odnosu na prethodnu godinu.

80. Prema općoj procjeni ostvaren je pomak u poboljšanju uvjeta života Roma: stvoreni su uvjeti za uređenje dijela romskih naselja, dok su za ostale u pripremi, poduzete su mjere za rješavanje statusnih pitanja, te unapređenje zdravstvene i socijalne zaštite. Uvedena je besplatna pravna pomoć za Rome u statusnim pitanjima. Uloženi su napor za unapređenje obrazovanja Roma, od predškolskog do visokoškolskog, kao i za obrazovanje odraslih. U provedenim izborima za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina izabrano je 20 vijeća i 7 predstavnika romske nacionalne manjine u okviru kojih je više od 400 Roma uključeno u proces odlučivanja.

81. Akcijski plan Desetljeća za uključivanje Roma 2005.-2015. tiskan je i poslan svim ministarstvima i drugim državnim tijelima, općinama, gradovima i županijama u kojima žive Romi, također svim vijećima i predstavnicima romske nacionalne manjine, te svim romskim udrugama u Republici Hrvatskoj s pozivom da se aktivno uključe u provođenje mjera. Organizirano je sustavno praćenje provođenja Akcijskog plana u suradnji s romskim predstavnicima.

82. U cilju sustavnog praćenja provedbe Nacionalnog programa za Rome i Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma pokrenuta je web stranica za Rome koju je predstavila potpredsjednica Vlade Republike Hrvatske i predsjednica Povjerenstva za praćenje provedbe Nacionalnog programa za Rome gđa. Jadranka Kosor. Pokretanjem internetske stanice omogućava se bolji protok informacija između tijela državne vlasti i romske nacionalne manjine.

83. U izvješćima o radu koje je *pravobranitelj za djecu* proteklih godina¹³ upućivao Hrvatskom saboru, istaknuta su zapažanja pravobranitelja za djecu u odnosu na neke oblike diskriminacije posebice u odnosu na položaj romske djece te djece s teškoćama u razvoju. U izvješću Hrvatskom saboru, pravobraniteljica za djecu je predložila pojačano

---

¹² Vidjeti točku 45. Izvješća

¹³ Izvješće o radu pravobranitelja za djecu za 2003. i 2004. godinu te informacija o radu Uredu pravobranitelja za djecu za 2005. godinu

djelovanje u cilju razvijanja kulture tolerancije u društvu općenito svim raspoloživim načinima, uključujući škole, medije i zakone. Naime, Ured pravobraniteljice za djecu je postupao u nekoliko pojedinačnih predmeta u kojima su prijavljene povrede prava romske djece, posebno u okviru odgojno-obrazovnog sustava kao i onih koji su se ticali prava djeteta na primjeren opstanak i razvoj, primarno u sferama socijalne sigurnosti i zaštite od gospodarskog izrabljivanja, te izlaganja djece različitim, za njihov razvoj štetnim ponašanjima. Vezano uz obrazovna prava romske djece, Ured je surađivao s Institutom Otvoreno društvo Hrvatska (Pilot-projekt obrazovanje Roma u odgojno-obrazovnim ustanovama u Belom Manastiru), koji se nesmetano provodi (kupljen je minibus za prijevoz romske djece Belog Manastira, pri čemu se Grad ugovoreno obvezao na plaćanje naknade vozaču, održavanja i registriranja vozila, dokle god traje predškola za romsku djecu u gradskom vrtiću).

84. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova objavila je rezultate analize položaja Romkinja u Republici Hrvatskoj i razloga njihovog ranog napuštanja školovanja kao i analize podataka o romskoj populaciji dobivenih od državnih institucija. Pravobraniteljica se uključila i u projekt obrazovanja Roma/kinja potaknutog od Instituta Otvoreno društvo Hrvatska, za područje Belog Manastira, u trajanju od dvije godine (2004/05) u sklopu kojeg su izrađeni spolno/rodno osjetljivi indikatori prema kojima se odvijalo praćenje i evaluacija obrazovnih postignuća romske djece tijekom i po završetku projekta, a s obzirom na aktivnosti koje će se provoditi u predškoli, školi i zajednici.

85. Budući da se u Hrvatskoj zdravstveno-statistički podaci ne vode po pripadnosti etničkim skupinama zaključeno je i kao mjera naglašeno u Nacionalnom programu za Rome da se treba provesti istraživanje zdravstvenog stanja i zdravstvene zaštite romske populacije s ciljem utvrđivanja njihovih zdravstvenih potreba i prioriteta. Različite romske skupine trebaju i različiti pristup, ovisno o stupnju obrazovanja, uvjetima življenja i zaposlenosti/nezaposlenosti. Od javno-zdravstvenih mjera provedena je u okviru Nacionalnog programa radionica s temom «Zdravstveni odgoj i prosvječivanje Roma» za 15 od 21 hrvatske županije (2004). U radu su sudjelovali koordinatori iz lokalne uprave, županijski zavodi za javno zdravstvo, patronažne sestre i predstavnici romskih vijeća i nevladinih romskih udruga. Budući da je provođenje zdravstveno-odgojnih i mjera promicanja zdravlja u romskim naseljima otežano zbog nedovoljne urbanizacije, neriješene komunalne infrastrukture i komunikacijskih prepreka u romskoj sredini (jezik, ali i suradnja s pojedinim obiteljima, nepovezanost i međusobna nesuradnja romskih udruga), patronažna služba u nekim područjima nije u mogućnosti provesti predviđene aktivnosti. Stoga je na održanoj radionici predloženo da se pri svakoj županiji osnuje radna skupina na čelu s koordinatorom iz županijskog ureda za društvene djelatnosti odnosno rad, zdravstvo i socijalnu skrb. Zavodi za javno zdravstvo provode i cijepljenje sve romske djece prema Programu cijepljenja i u slučajevima u kojima nema obveznog zdravstvenog osiguranja (emigranti bez reguliranog statusa državljanstva koji se zateknu na području države).

G l a v a I V .

Članak 4. Osuda rasističke propagande i rasističkih organizacija

86. Stremljenja Republike Hrvatske u cilju osuda rasističke propagande, govora mržnje i rasističkih organizacija prije svega razvidna su u poboljšavanju i unaprjeđivanju zakonskih rješenja - članak 174. Kaznenog zakona u području sankcioniranja modaliteta ove vrste kažnjivih ponašanja pojedinaca i grupa koja analogno utječu na mogućnosti i taktiku represivnog policijskog djelovanja.

87. Statistički gledano, kažnjiva ponašanja u području rasne diskriminacije u Republici Hrvatskoj ne predstavljaju značajan udio u ukupnom broju počinjenih kažnjivih radnji. Prema službenim evidencijama u razdoblju od 01.01.2000.-31.12.2005. zabilježena su ukupno 4 kaznena djela iz čl. 174. Kaznenog zakona, od kojih je za samo 1 kazneno djelo utvrđen motiv napada izražen u vidu rasne netrpeljivosti naspram žrtava napada. Radilo se o verbalno-fizičkom napadu pripadnika grupacije skinhead (2 počinitelja) na grupu studenata arapsko-afričkog podrijetla koja je dana 06.02.2004. godine posjetila grad Zagreb. Tom prilikom ugroženo je 10 osoba, od kojih su njih 9 bili francuski državljani a 1 osoba je državljanin Kameruna.

88. Istovremeno u promatranom razdoblju nije zabilježena prijava policijskih službenika koji bi se dovodili u svezu kao počinitelji ovih kažnjivih radnji.

89. Zabrana diskriminacije je eksplicitno izražena u odredbama *Zakona o izvršavanju kazne zatvora (Narodne novine 190/03-pročišćeni tekst)* na način da se izvršavanjem kazne zatvora zatvorenike ne smije dovoditi u nejednak položaj s obzirom na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinu, rođenje, naobrazbu, društveni položaj ili druge osobine. Osiguravanje poštivanja zabrane i svakog nezakonitog postupka dodatno je osnaženo odredbom članka 9. Zakona. U tom smislu je propisano izvršavanje kazne zatvora na način koji zatvoreniku jamči poštivanje ljudskog dostojanstva. Zabranjeni su i kažnjivi postupci kojima se zatvorenika podvrgava bilo kakvu obliku mučenja, zlostavljanja ili ponižavanja te liječničkim ili znanstvenim. Zabranjenim postupcima se poglavito smatraju postupci koji su nerazmjerni održavanju reda i stege u kaznionicama i zatvorima ili su nezakoniti pa mogu proizvesti trpljenje ili neprimjereno ograničenje temeljnih prava zatvorenika.

90. Tijekom izvršavanja sankcija, maloljetnika se ne smije dovoditi u međusobno nejednak položaj s obzirom na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinu, rođenje, naobrazbu, društveni položaj ili druge osobine. Također je kao pravo ustanovljeno zadovoljavanje potreba vjerskog i duhovnog života za maloljetnike tijekom izvršavanja sankcija. Iz navedenog je razvidno dosljedno poštivanje zabrane bilo kojeg oblika diskriminacije za maloljetne osobe osuđene za počinjena kaznena djela ili prekršaje.

GLAVA V.

Članak 5. Gradanska, politička, ekonomska, socijalna i kulturna prava

A. Pravo na jednak postupak pred sudovima i svim drugim sudskim organima

91. Pored Ustavne odredbe o jednakosti svih pred zakonom *Zakon o sudovima* (Narodne novine 150/05) propisuje da sudovi štite Ustavom i zakonima utvrđeni pravni poredak Republike Hrvatske, te osiguravaju jedinstvenu primjenu zakona, ravnopravnost i jednakost svih pred zakonom. Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni, neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela. ¹⁴*Zakon o sudovima* uveo je novi institut pod nazivom „Zaštita prava na suđenje u razumnom roku“. Prema njemu stanka u sudskom postupku koja smatra da nadležni sud nije odlučio u razumnom roku o njezinom pravu ili obvezi ili u sumnji ili optužbi za kažnjivo djelo, može neposredno višem sudu uputiti zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.

92. U cilju olakšavanja pristupu sudu, posebice za osobe slabijih imovinskih prilika, prišlo se izradi *Zakona o ostvarivanju prava na pravnu pomoć*.

Zakonom o izmjeni i dopuni Zakona o mirovinskom osiguranju (Narodne novine 147/02) uređeno je opće oslobađanje od plaćanja pristojbi u okviru upravnog postupka za ostvarivanje prava iz općeg sustava mirovinskog osiguranja i postupka sudske zaštite pred Upravnim sudom Republike Hrvatske.

93. Jedno od opažanja Međunarodnog *Odbora za ukidanje rasne diskriminacije* odnosilo se i na zabrinutost oko velikog broja zaostataka na sudovima. U svrhu rješenja ovog problema hrvatskog pravosuđa, Republika Hrvatska izradila je *Strategiju reforme pravosuđa (2002)* koja sadrži mjere, nositelje i sredstva kojima je osnovni cilj

---

¹⁴ Tablica 9. Sudska zaštita – povreda prava na podnošenje pravnih lijekova i predstavki, članak 112. Kaznenog zakona, za razdoblje 2000.-2006.

rasterećenje sudova, kao i rasterećenje sudaca od poslova koje nisu sudske prirode, što bi trebalo pridonijeti poboljšanju funkcioniranja cjelokupnog pravosudnog sustava, a time i potpunije primjene načela o jednakosti svih pred zakonom koja je bila uvjetovana dugotrajnošću sudskih postupaka.

94. Godine 2005. izmijenjen je *Ovršni zakon* (Narodne novine 88/05) a ovršni predmeti pokrenuti na temelju vjerodostojne isprave prebačeni su u nadležnost javnih bilježnika. Ova mjera primjerice pokazuje da rješavanje ovršnih predmeta u odnosu na ovršne predmete koji se vode pred općinskim sudovima broj predmeta od 547.552 ovršna predmeta u listopadu 2005. godine smanjen je u prosincu 2005. godine na 484.108 predmeta. U odnosu na ovrhe koje se vode pred trgovačkim sudovima broj od 293.747 predmeta u listopadu 2005. godine smanjen je u prosincu 2005. godine 231.253 predmeta. Sve spomenute mjere imaju za cilj učiniti hrvatski pravni sustav brzim i efikasnim.

95. Prema odredbama *Ustavnog zakona o Ustavnom sudu* propisano je da svatko može podnijeti Ustavnom sudu *ustavnu tužbu* ako smatra da je pojedinačnim aktom tijela državne vlasti, tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave ili pravne osobe s javnim ovlastima, kojim je odlučeno o njegovim pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavnom.

B. Pravo na osobnu sigurnost i na zaštitu države od nasilja i tjelesne povrede od strane vladinih službenika, osobe, skupine ili ustanove

96. *Zakonom o policiji* (Narodne novine 129/00) i *Pravilnikom o načinu policijskog postupanja* (Narodne novine 81/03) propisano je da su policijski službenici, u primjeni policijskih ovlasti, dužni postupati čovječno i poštivati dostojanstvo, ugled i čast svake osobe, te druga temeljna prava i slobode čovjeka. Posljednjih šest godina ne bilježimo slučajeve diskriminacije osoba na rasnoj osnovi, od strane policijskih službenika.

97. Tijekom 2003. godine, Ministarstvo unutarnjih poslova/ Policijska akademija tiskala je i dostavila svim ustrojstvenim jedinicama *Policijski priručnik* u kojemu je na pregledan način pojašnjeno postupanje policijskih službenika prilikom primjene svih policijskih ovlasti propisanih *Zakonom o policiji i Pravilnikom o načinu policijskog postupanja*. Tijekom 2004. godine Ministarstvo unutarnjih poslova/ Policijska akademija u suradnji s ICITAP-om izradilo je i tiskalo priručnik *Načela i postupci*, temeljni vodič za profesionalan, zakonit i etički korektan rad policijskih službenika. Priručnik se sastoji od općih uputa koje sadrže pravila postupanja i ophođenja u određenim situacijama, te načela i postupke postupanja policijskih službenika tijekom kriminalističke obrade. Priručnik je dostavljen svim policijskim službenicima. Osim toga, Ravnateljstvo policije tijekom 2004. godine, svim je ustrojstvenim jedinicama dostavilo pisane upute o postupanju sa zadržanim i uhićenim osobama, a 2005. godine dostavilo je uputu u svezi sa smještajem osoba uhićenih zbog sumnje da su počinili kazneno djelo ili prekršaj u prostorije za zadržavanje.

98. Od 2003. do 2005. godine otkrivena su i prijavljena **4** kaznena djela iz čl. 126. Kaznenog zakona (iznuda iskaza), za koja su prijavljena **3** policijska službenika i **1** trgovac (2003. otkriveno je i prijavljeno **1** kazneno djelo, 2004. godine **2**, a 2005. godine **1** kazneno djelo). Protiv **3** policijska službenika koji su tijekom obavljanja obavijesnih razgovora od osumnjičenika uporabom sile iznuđivali iskaz provedeni su disciplinski postupci, kojom prilikom je **1** policijskom službeniku izrečena mjera prekida radnog odnosa. Glede otkrivanja i prijavljivanja kaznenog djela iz čl. 127. Kaznenog zakona (zlostavljanje u obavljanju službe ili javne ovlasti), u izvještajnom razdoblju otkriveno je i prijavljeno **30** kaznenih djela (2003. godine **16** kaznenih djela, a 2004. i 2005. godine po **7** kaznenih djela). U **14** slučajeva počinitelji tih kaznenih djela bili su policijski službenici, dok su u ostalim slučajevima počinitelji bili profesori srednje škole, nastavnici u osnovnoj školi, odgajatelji u dječjem vrtiću. Policijski službenici kazneno su djelo u pravilu činili prilikom primjene policijskih ovlasti, a protiv **19** policijskih službenika osumnjičenih za počinjenje ovoga kaznenog djela proveden je disciplinski postupak. U svezi s počinjenjem ovoga kaznenog djela od strane drugih osoba, **5** kaznenih djela počinila je odgajateljica u dječjem vrtiću, koja je u više navrata radi kažnjavanja zatvarala djecu u prostorije sanitarnog čvora, te **1** profesor osnovne škole koji je počinio dva kaznena djela na način

što je zlostavljao kandidatkinje koje su se natjecale za prijam u radni odnos u školi u kojoj je navedeni profesor radio kao ravnatelj. U navedenom izvještajnom razdoblju nije otkriveno i prijavljeno nit jedno kazneno djelo prema članku 176. Kaznenog zakona (mučenje i drugo okrutno, neljudsko ili ponižavajuće postupanje).

99. Temeljem odredbe čl.21. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, ministar unutarnjih poslova donio je *Pravilnik o načinu provedbe zaštitnih mjera (2004)* kojim je određen način provedbe zaštitne mjere zabrane približavanja žrtvi nasilja u obitelji, zaštitne mjere zabrane uznemiravanja ili uhođenja osobe izložene nasilju i zaštitne mjere udaljenja iz stana. Sustav policije provodi ove zaštitne mjere u slučaju kada su iste izrečene od strane nadležnih prekršajnih sudova.

100. *Proces osposobljavanja specijaliziranih policijskih službenika za maloljetničku delinkvenciju* provodi se putem specijalističkog Tečaja za osposobljavanje, za obavljanje poslova suzbijanja maloljetničke delinkvencije i kazneno pravne zaštite djece i mladeži, a kojega se prema posebnom nastavnom planu i programu donesenom od strane ministra unutarnjih poslova izvodi u trajanju od šest tjedana. Polaznici koji uspješno završe ovaj tečaj dobivaju certifikat specijaliziranog službenika za obavljanje maloljetničke delinkvencije i kazneno pravne zaštite djece i mladeži, što je temeljni uvjet za njihov raspored u sustavu policije na radna mjesta u čijem djelokrugu uz poslove maloljetničke delinkvencije i kazneno pravne zaštite su i poslovi u vezi rada policije na zaštiti od nasilja u obitelji.

101. Kazneno zakonodavstvo Republike Hrvatske maloljetničku delinkvenciju obzirom na **dob** dijeli na kazneno neodgovorne osobe – djecu (do navršениh 14 godina starosti) i kazneno odgovorne osobe – maloljetnike (od navršениh 14 do navršениh 18 godina starosti). Obzirom na spol prijavljenih maloljetnika, evidentna je dominacija muških počinitelja što izraženo u postotku ukupnog broja prijavljenika u promatranom razdoblju iznosi 92,22 % prema 7,78 % prijavljenih maloljetnica.¹⁵

102. Prema podacima policije o zabilježenom stanju, kretanju i nekim obilježjima nasilja u obitelji u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 01.01.2000.-31.12.2005. godine, u kojima je policija poduzimala nadležne mjere je slijedeće stanje: u navedenom razdoblju policija je zaprimila 78.058 zahtjeva građana za pružanjem policijske intervencije radi zaštite od nasilja u obitelji; tražena intervencija policije pružena je u 77.943 slučaja ili u 99,85 %; u poduzimanju nadležnih mjera u prostore ustrojstvenih jedinica policije (policijske postaje, policijske uprave) privedeno je 19.938 osoba; u cilju zaštite žrtve zbog postojanja bojazni od nastavljanja nasilja u obitelji protiv 14.754 osobe izrečena je i provedena mjera zadržavanja u prostoru policije; zbog prekršaja počinjenih nasiljem u obitelji ili u vezi s počinjenim nasiljem (kršenja javnog reda i mira, kršenja propisa o oružju itd.) prekršajno je prijavljeno 59.908 osoba; zbog nekog kaznenog djela počinjenog nasiljem u obitelji kazneno je prijavljeno 11.988 osoba; nasiljem u obitelji sveukupno je oštećeno 93.035 osoba.

103. Slijedom *Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji*, Ravnateljstvo policije je (2005) svim policijskim upravama u Republici Hrvatskoj dostavilo uputu kojom je objedinjavanjem dotadašnjih iskustava dodatno raščlanjena strategija policijskog pristupa i taktika postupanja kod slučajeva kažnjivih radnji počinjenih nasiljem u obitelji. Od vremena primjene navedenog Protokola uočeno je da su počinitelji nasilja u obitelji češće nego u prethodnom razdoblju dovođeni prekršajnim odnosno istražnim sucima te su istima češće nego u prethodnom razdoblju izricane mjere zadržavanja i pritvora, čime se represivnim djelovanjem postiže preventivni učinak. Zamijećeno je da je od počinitelja nasilja u obitelji češće nego ranije oduzimano oružje, koje su oni posjedovali legalno ili ilegalno te je zabilježeno i povećanje kažnjivog ponašanja počinjenog prijetnjama od strane jednog člana obitelji prema drugom članu.

104. Prigodom dolaska na izdržavanje kazne zatvora, zatvorenik mora biti upoznat sa svojim pravima, načinom njihove zaštite i obvezama. U navedenu svrhu je Uprava za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa izradila priručnik

¹⁵ Tablica 10. Broj prijavljenih maloljetnika-počinitelja kaznenih djela u Republici Hrvatskoj, za razdoblje 2000-2006.

u kojem su sadržana prava i obveze zatvorenika i način njihove zaštite. Priručnik se uručuje svakom zatvoreniku prilikom započinjanja izdržavanje kazne. *Zatvorenik-strani državljanin* ima pravo dopisivati se i razgovarati s diplomatskim i konzularnim predstavnikom svoje zemlje ili države koja štiti njegova prava.

105. Prema Izvješću pučkog pravobranitelja o radu u 2005. godini, zaprimljen je povećan broj pritužbi (85) radi povreda prava zatvorenika, kažnjenika i pritvorenika. Najčešće se radi o prekapacitiranosti svih kaznionica zatvorenog tipa i zatvora.

106. Radi ostvarivanja prava na vjeroispovijed i razgovor s ovlaštenim vjerskim predstavnikom, Vlada Republike Hrvatske sklopila je odgovarajuće ugovore s Hrvatskom biskupskom konferencijom, Srpskom pravoslavnom crkvom u Hrvatskoj i Mešihatom islamske zajednice u Hrvatskoj. Sukladno navedenim ugovorima, u *zatvorima i kaznionicama se održavaju vjerski obredi*, odnosno realiziraju se posjete ovlaštenih vjerskih predstavnika vjerskih zajednica. Zatvorenici imaju pravo na obroke primjerene vjerskim i kulturnim zahtjevima, a ako se ne može udovoljiti zahtjevu zatvorenika za izuzećem nekih vrsta hrane odgovarajuću će hranu moći kupiti o svom trošku u prodavaonici zatvora. Zatvorenici imaju pravo pritužbe na postupak i odluku zaposlenika kaznionice odnosno zatvora.

C. Politička prava, naročito pravo sudjelovanja na izborima, pravo glasa i kandidature – na temelju općeg i jednakog prava glasa, pravo sudjelovanja u vladi kao i u upravljanju javnim poslovima, na svim razinama, te pravo pristupa pod jednakim uvjetima javnim službama

107. Jamči se sloboda opredjeljenja birača i tajnost glasovanja. Pravo je i dužnost birača da glasuju samo jedanput, nitko ne može tražiti od birača objavu glasačkog opredjeljenja, niti ne može biti pozvan na odgovornost zbog glasovanja ili zbog toga što nije glasovao (članak 3. Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor; Narodne novine 116/99, 109/00, 53/03 i 69/03-pročišćeni tekst). *Zakonom o političkim strankama* (Narodne novine 76/93, 11/96, 164/98 i 36/01) propisano je da su političke stranke svojim slobodnim osnivanjem izraz demokratskog višestranačkog sustava kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske. U Republici Hrvatskoj registrirano je **104** političke stranke. Izmjene navedenog Zakona iz 2001. godine propisuju da za svakog izabranog zastupnika podzastupljenog spola političkim strankama pripada i pravo na naknadu u visini od 10% iznosa predviđenog po svakom zastupniku.

Biračko pravo nacionalnih manjina

108. Člankom 19. *Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (2002)*, Republika Hrvatska jamči pripadnicima nacionalnih manjina pravo na zastupljenost u Hrvatskome saboru. U Hrvatskome saboru, izabrano je 8 zastupnika nacionalnih manjina i to: 3 zastupnika srpske nacionalne manjine, 1 zastupnik talijanske nacionalne manjine, 1 zastupnik mađarske nacionalne manjine, 1 zastupnik češke nacionalne manjine koja zastupa i pripadnike slovačke nacionalne manjine, 1 zastupnik bošnjačke nacionalne manjine koji zastupa i pripadnike albanske, slovenske, crnogorske i makedonske nacionalne manjine te 1 zastupnik njemačke nacionalne manjine koji zastupa pripadnike austrijske, bugarske, poljske, romske, rumunjske, rusinske, ruske, turske, ukrajinske, vlaške i židovske nacionalne manjine.

109. Sukladno članku 23. Ustavnog zakona utvrđeno je da u cilju unaprjeđivanja očuvanja i zaštite prava nacionalnih manjina pripadnici nacionalnih manjina biraju svoje predstavnike radi sudjelovanja u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u jedinicama samouprave.

110. U jedinicama samouprave na čijem području pripadnici pojedine nacionalne manjine sudjeluju s najmanje 1,5% u ukupnom stanovništvu jedinice samouprave, u jedinicama lokalne samouprave na čijem području živi više od 200 pripadnika pojedine nacionalne manjine, te u jedinicama područne (regionalne) samouprave na čijem području živi više od 500 pripadnika nacionalne manjine, pripadnici svake takove nacionalne manjine mogu izabrati vijeće nacionalnih manjina, a na području jedinice samouprave živi najmanje 100 pripadnika nacionalne manjine, za područje ovakve jedinice samouprave bira se predstavnik nacionalnih manjina.

111. U jedinicama samouprave, u kojima manjina nema mogućnost za osnivanje vijeća nacionalne manjine, jer pripadnika manjine nema u minimalnom, Ustavnim zakonom propisanom broju, ako ih ima najmanje 100, pripadnici manjine mogu izabrati svoga manjinskog predstavnika. Njega se bira sukladno izbornom zakonu, kao i vijeća nacionalne manjine, a kad je izabran, on ima ovlasti predstavljati manjinu pred tijelima jedinice samouprave i obvezu brinuti se o promicanju interesa manjine. Vlada je utvrdila kako nacionalne manjine imaju pravo na osnivanje vijeća u 16 županija i u 262 jedinice lokalne samouprave, a da u svim županijama i u 40 gradova imaju pravo na izbor predstavnika manjine. Raspisani su prvi izbori za vijeća nacionalnih manjina 18. svibnja 2003., a njihovim provođenjem i formiranjem vijeća kao nevladinih organizacija *sui generis* Hrvatska će ući u novo razdoblje manjinske zaštite.

112. Prvi izbori za Vijeća i predstavnike nacionalnih manjina, održani su uz dosta problema i relativno skroman odaziv birača. Ipak, oni su omogućili izbor značajnog broja vijeća i predstavnika nacionalnih manjina i početak boljeg ostvarivanja prava nacionalnih manjina na lokalnim i regionalnim razinama.

113. U vijeća nacionalnih manjina općine bira se **10** članova, u vijeća nacionalnih manjina grada bira se **15**, a u vijeće nacionalnih manjina županije bira se **25** članova predstavnika nacionalnih manjina. U onim jedinicama u kojima nisu ispunjeni uvjeti za izbor vijeća, a na čijem području živi najmanje **100** pripadnika nacionalne manjine, bira se predstavnik nacionalnih manjina.

114. Nakon provedenih lokalnih izbora za članove predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave od 15. svibnja 2005. godine izabrano je više od **360** predstavnika nacionalnih manjina u predstavnička tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i to: 227 Srba, 73 Talijana, 3 Rusina, 1 Ukrajinac, 3 Roma, 26 Mađara, 20 Čeha, 10 Slovaka i 6 Bošnjaka. Do kraja 2005. godine u Registar vijeća nacionalnih manjina upisano je **274** vijeća nacionalnih manjina. Nakon objave službenih rezultata izbora za članove vijeća nacionalnih manjina i za predstavnika nacionalne manjine u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave održanih 18. svibnja 2003. godine izdana je **41** potvrda za izabranog predstavnika nacionalne manjine. Nakon ponovljenih izbora za predstavnika nacionalne manjine u jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave održanih 15. veljače 2004. godine, odnosno nakon objave službenih rezultata istih, Ured je izdao **26** potvrda za izabrane predstavnike nacionalne manjine. Iz čega proizlazi da je do sada izdano **67** potvrda za izabrane predstavnike nacionalnih manjina.

115. Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske je u suradnji sa Savjetom za nacionalne manjine tijekom 2005. i 2006. godine organizirao 23 seminara o educiranju i osposobljavanju vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, predstavnika jedinica lokalne samouprave, sudjelovanju vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u javnim poslovima te učinkovitijoj suradnji s jedinicama lokalne i područne samouprave. Seminari su održani u Zagrebu za područje Grada Zagreba i Zagrebačke županije, u Dubrovniku za područje Dubrovačko-neretvanske županije, u Vinkovcima za područje Vukovarsko-srijemske županije, u Rijeci za područje Primorsko-goranske županije, u Karlovcu za područje Karlovačke županije, u Sisku za područje Sisačko-moslavačke županije, u Kninu za područje Šibensko-kninske županije, u Daruvaru za područje Bjelovarsko-bilogorske županije, u Splitu za područje Splitsko-dalmatinske županije, u Osijeku i Belom Manastiru za područje Osječko-baranjske županije, u Slavonskom Brodu za područje Brodsko-posavske županije, u Čakovcu za područje Međimurske županije te u Puli i Rovinju za područje Istarske županije.

116. Također su održana i 4 regionalna seminara u Rijeci, Osijeku i Splitu i Zagrebu za područje više županija o unaprjeđivanju rada vijeća kao i o primjerima dobre dosadašnje prakse u radu vijeća. Seminare je financijski podržala Misija OESS-a u Republici Hrvatskoj. Na završnom seminaru održanom u Zagrebu sudjelovali su predstavnici vijeća s područja cijele Republike Hrvatske. U okviru seminara organizirane su tri radionice na kojima se raspravljalo o ulozi vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u procesu odlučivanja na lokalnoj i područnoj razini, o stvaranju materijalnih pretpostavki za rad vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, financijskim planovima i programima rada kao i o izborima za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina. Sudionici seminara su, na temelju sveobuhvatne analize i rasprava sa svih seminara, zaključili da je sustav vijeća nacionalnih manjina u cjelini počeo funkcionirati, te

je iznesen niz primjera dobre prakse u kojima su osigurani uvjeti za rad vijeća nacionalnih manjina i ona učinkovito djeluju, primjerice na području Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije, Grada Zagreba, kao i na drugim područjima Republike Hrvatske.

117. Međutim, još uvijek ima primjera da nisu osigurani osnovni uvjeti za rad vijeća nacionalnih manjina, te vijeća nemaju osigurane minimalne prostorne i materijalne uvjete rada. Također, iznijete su primjedbe na način izbora vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, kao i na to da nisu osigurana sredstva za izbornu promidžbu, da su rokovi izborne promidžbe bili prekratki, da su se izbori na vijeća i predstavnike nacionalnih manjina održavali odvojeno od lokalnih izbora (zbog čega je došlo do smanjenog broja biračkih tijela i malog odaziva birača). Na kraju su sudionici seminara izrazili zadovoljstvo zalaganjem Vlade Republike Hrvatske tijekom proteklog razdoblja u odnosu na rješavanje manjinskih pitanja u Republici Hrvatskoj, kao i inicijativom organizatora seminara da se putem ovakvih seminara i radionica omogući pripadnicima nacionalnih manjina stjecanje potrebnog znanja, te razmjenu iskustva i mišljenja na partnerskoj osnovi, te prijedloga za poboljšanje ostvarivanja prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, što je osnovi preduvjet za potpuno provođenje Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, kao i za provođenje cjelokupne zakonske regulative koja se odnosi na prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

118. *Zakon o državnim službenicima* (Narodne novine 92/05, 142/06) vezano uz zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina, a s obzirom na odredbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj propisao je da kandidat koji ima pravo prednosti prijama u državnu službu prema posebnom zakonu, ukoliko želi ostvariti tu prednost dužan je u prijavi na natječaj pozvati se na to pravo, čime ostvaruje prednost u odnosu na ostale kandidate, ali pod jednakim uvjetima, što znači da ukoliko prilikom provjere sposobnosti testiranjem ima jednake rezultate s drugim kandidatima, tada kao pripadnik nacionalne manjine ostvaruje prednost.

119. Zakonom o izmjenama i dopunama *Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi* (Narodne novine 129/05), a u cilju provedbe prava pripadnika nacionalnih manjina utvrđena Ustavnim zakonom propisana je obveza poglavarstvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave da planom prijama u službu planiraju zapošljavanje potrebnog broja pripadnika nacionalnih manjina radi ostvarivanja propisane zastupljenosti u upravnim tijelima tih jedinica. Također, istim je zakonom propisano pravo pripadnika nacionalnih manjina da se prilikom podnošenja prijave na natječaj pozovu na ostvarivanje prava na zapošljavanje s tog osnova.

120. Za prijam u državnu službu osobe koja je *strani državljanin ili osobe bez državljanstva*, pored ispunjavanja uvjeta propisanih posebnim zakonom, potrebno je prethodno odobrenje središnjeg tijela državne uprave nadležnog za službeničke odnose.

D. Ostala građanska prava :

d 1 - d 2) Pravo slobodnog kretanja i izbora boravišta u granicama države, pravo napustiti zemlju i pravo povratka

121. Člankom 32. stavkom 2. Ustava Republike Hrvatske propisano je da svaki državljanin Republike Hrvatske ima pravo u bilo koje doba napustiti teritorij države i naseliti se trajno ili privremeno u inozemstvu i bilo kada se vratiti u domovinu. *Zakon o putnim ispravama hrvatskih državljanina* (Narodne novine 77/99, 133/02, 48/05) propisuje da svaki državljanin Republike Hrvatske ima pravo na putnu ispravu. Zahtjev za izdavanje putne isprave odbit će se podnositelju za kojega se opravdano sumnja da će (1) izbjeći nazočnosti u kaznenom postupku ili izvršenje presude kojom mu je izrečena kazna zatvora u trajanju dužem od tri mjeseca ili mjera sigurnosti obvezatnog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi – na zahtjev nadležnog suda, (2) izbjeći izvršiti dospjelu imovinsko-pravnu obvezu iz bračnog odnosa ili odnosa roditelja i djece, poreznu obvezu ili drugu zakonom utvrđenu imovinsko-pravnu obvezu za koju postoji izvršni naslov – na zahtjev nadležnog suda, (3) izbjeći vojnu obvezu ili ako za to postoje drugi razlozi predviđeni propisima o vojnoj obvezi, odnosno službi u oružanim snagama – na zahtjev nadležnog vojnog

tijela. Zahtjev za izdavanje putne isprave može se odbiti ako (1) postoji opravdana sumnja da će podnositelj zahtjeva djelovati protivno propisima o zabrani ili ograničavanju uvoza, izvoza, transporta ili raspačavanja opojnih sredstava ili protivno propisima s područja carine odnosno vanjske trgovine, (2) to zahtijevaju razlozi nacionalne sigurnosti ili zaštite javnog poretka. Izdavanje putnog lista za hrvatske državljane ne može se odbiti.

122. Republika Hrvatske je 2003. godine donijela *Zakon o strancima* (Narodne novine 109/03, 182/04) koji regulira da stranac može ulaziti u Republiku Hrvatsku i boraviti na njezinu području s važećom putnom ispravom u koju je unijeta viza ili odobrenje boravka, ukoliko Zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno. Bez važeće putne isprave dopušten je ulazak strancima koje je Republika Hrvatska dužna prihvatiti na temelju međunarodnih ugovora. Ulazak u Republiku Hrvatsku neće se dopustiti strancu iz razloga ako (1) ne ispunjava uvjete iz gore navedenog članka 3. istog Zakona, (2) nema dovoljno sredstava za uzdržavanje za vrijeme boravka u Republici Hrvatskoj i za povratak u državu iz koje je došao ili za putovanje u treću državu, (3) ako je u tranzitu a ne ispunjava uvjete za ulazak u treću državu, (4) ako je na snazi zaštitna ili sigurnosna mjera protjerivanja, (5) ako nema potvrde o cijepljenju a dolazi s područja na kojem vlada epidemija zaraznih bolesti, (6) ako to zahtijevaju razlozi zaštite pravnog poretka, nacionalne sigurnosti ili javnog zdravlja, (7) ako postoji opravdana sumnja da će njegov boravak biti povezan s činjenjem kaznenih djela koja se progone po službenoj dužnosti, (8) ako se u evidenciji nadležnog tijela vodi kao međunarodni prijestupnik te (9) ako postoji opravdana sumnja da njegov boravak neće biti korišten u planiranu svrhu. Sukladno članku 32. navedenog Zakona, stranci mogu slobodno izlaziti iz Republike Hrvatske. *Izlazak iz zemlje neće se dopustiti strancu* (1) ako posjeduje tuđu, nevažeću, odnosno nevaljanu putnu ili drugu ispravu, (2) ako ne ispunjava uvjete za ulazak u drugu državu, (3) ako postoji opravdana sumnja da namjerava izbjeći kazneno, odnosno prekršajno gonjenje, izvršenje kazne, sudskog naloga, uhićenja ili izvršenje dospjele imovinskopravne obveze te (4) ako to zahtijevaju razlozi zaštite pravnog poretka, nacionalne sigurnosti ili javnog zdravlja. Navedenim je Zakonom propisano da se strancu ograničava ili zabranjuje kretanje na određenom području u Republici Hrvatskoj, ako je to potrebno zbog zaštite pravnog poretka, nacionalne sigurnosti ili javnog zdravlja.

d 3) Pravo na državljanstvo

123. *Zakonom o hrvatskom državljanstvu* (Narodne novine 53/91, 28/92 i 113/93) propisano je da se hrvatsko državljanstvo stječe (1) podrijetlom (2) rođenjem (3) prirođenjem (4) po međunarodnim ugovorima. Temeljno načelo za stjecanje hrvatskog državljanstva je načelo podrijetla (načelo krvne veze – *ius sanguinis*), dok se načelo područja (zemlja rođenja – *ius soli*) odnosi na taksativno navedene slučajeve, a u svrhu sprječavanja osoba bez državljanstva. Osnovna načela Zakona o hrvatskom državljanstvu su (1) načelo isključivosti hrvatskog državljanstva, (2) načelo pravnog kontinuiteta državljanstva, (3) načelo sprečavanja apatridnosti, (4) načelo ravnopravnosti bračne i vanbračne djece i ravnopravnosti muža i žene. Svakom je podnositelju zahtjeva zajamčena jednaka pravna zaštita u upravnom postupku, a potom i posebna sudska zaštita.

124. U nadležnosti Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske je rješavanje statusno-pravnih pitanja građana vezanih za stjecanje hrvatskog državljanstva i prestanak hrvatskog državljanstva, koji postupci su regulirani Zakonom o hrvatskom državljanstvu. U razdoblju od 2000. do 2005. godine zaprimljeno je 78.778 zahtjeva za stjecanje hrvatskog državljanstva i 24.255 zahtjeva za prestanak hrvatskog državljanstva. U razdoblju od 2000. do 2005. godine zaprimljeno je 24.255 zahtjeva za prestanak hrvatskog državljanstva. U navedenom razdoblju riješeno je ukupno 27.068 zahtjeva za prestanak hrvatskog državljanstva, od čega su negativno riješena 1.253 zahtjeva. Povodom negativnih rješenja pokrenuto je 1.260 upravnih sporova.¹⁶

¹⁶ Tablica 11. i 12. :Tablica 11. Broj podnesenih zahtjeva za stjecanje odnosno prestanak hrvatskog državljanstva, razdoblje 2000.-2006. godine; Tablica 12. Broj riješenih zahtjeva vezano uz zahtjeve za stjecanje odnosno prestanak hrvatskog državljanstva, razdoblje 2000.-2006. godine

d4) Pravo na sklapanje braka i izbor svog bračnog druga

125. Ustavom Republike Hrvatske propisano je da se brak i pravni odnosi u braku, izvanbračnoj zajednici i obitelji uređuju zakonom (čl. 61.). Na temelju Ustavom utvrđenih načela, niz zakonskih propisa razrađuje pravne institute po pojedinim područjima. *Obiteljskim zakonom* (Narodne novine 116/03, 17/04 i 136/04) se uređuje brak, odnosi roditelja i djece, posvojenje, skrbništvo, učinci izvanbračne zajednice žene i muškarca, te postupci nadležnih tijela u svezi s obiteljskim odnosima i skrbništvom. Uređenje obiteljskih odnosa temelji se na načelima ravnopravnosti žene i muškarca te uzajamnog poštovanja i pomaganja svih članova obitelji; zaštite dobrobiti i prava djeteta te odgovornosti obaju roditelja za podizanje i odgoj djeteta; primjerene skrbničke zaštite djeteta bez roditeljski skrbi i odrasle osobe s duševnim smetnjama. Prema Obiteljskom zakonu brak je zakonom uređena životna zajednica žene i muškarca, a sklapa se suglasnom izjavom žene i muškarca u građanskom ili vjerskom obliku. Brak se sklapa u nazočnosti nevjeste i ženika, matičara i dvaju svjedoka, koji moraju biti punoljetne i poslovno sposobne osobe. U braku su bračni drugovi ravnopravni, te sporazumno odlučuju o rađanju i podizanju djece i o obavljanju poslova u obiteljskoj zajednici, sporazumno određuju mjesto stanovanja, a svaki bračni drug samostalno odlučuje o izboru svoga rada i zanimanja. Obiteljski zakon definira izvanbračnu zajednicu kao životnu zajednicu neudane žene i neoženjenog muškarca, koja traje najmanje tri godine ili kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete, te takva zajednica proizvodi pravne učinke međusobnog uzdržavanja nakon prestanka, te sva imovinska prava i dužnosti kao i brak.

126. Polazište prema kojem je riječ o spolnoj diskriminaciji *ženske djece romske pripadnosti* jer su prerano suočene s preuzimanjem tradicionalnih uloga supruga, majki, domaćica, čuvarica mlađe braće/sestara ili zarađivanjem prošnjom, potvrđuju i podaci koji govore o broju maloljetničkih brakova i o starosti roditelja. Tako podaci iz Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi ukazuju na broj maloljetničkih brakova, što se može pratiti iz broja izdanih mišljenja o opravdanosti zahtjeva za prijevremeno sklapanje braka osobama romske nacionalnosti (na područjima gdje živi najviše romskog stanovništva: Zagreb, Donji Miholjac, Kutina, Sisak, Beli Manastir, Vukovar, Slavonski Brod, Varaždin, Crikvenica, Đurđevac), te je tako u razdoblju od cijele 2004. godine do polovice 2005. godine izdano 31 mišljenje, što je znatno, usporedimo li to s podatkom o ukupno izdanim mišljenjima za cjelokupno stanovništvo – 2004. godine 203 (9 negativnih) mišljenja.¹⁷

127. Broj živorođene djece rođene od majke Romkinje prema starosti majke pokazuje podjednaki trend maloljetničkih trudnoća u razdoblju od 2001. do 2004. godine, te je broj majki starih između 14 i 17 godina: 62 maloljetne majke 2001., 57 maloljetnih majki 2002., 71 maloljetna majka 2003., 56 maloljetnih majki 2004. godine. Primjetno je da je podjednako i najviše onih sa 17 i 16 godina, upola manje od tog broja je onih koje rađaju u 15-oj godini života, dok je najmanje onih s 14 godina (primjerice, 2004. godine je evidentirano 6 četrnaestogodišnjih majki, 5 petnaestogodišnjih, 20 šesnaestogodišnjih, 25 sedamnaestogodišnjih; za usporedbu, najviše je, njih 133, starosti 20-24 godine). Pritom je pozitivan pokazatelj taj što se skoro 100% poroda obavlja u zdravstvenim ustanovama i svega otprilike 0,3% bez stručne pomoći, što ukazuje na visoku zdravstvenu i socijalnu osviještenost i standard koji u ovom segmentu romska populacija ima.¹⁸

d5) Pravo svake osobe na vlasništvo, kao i pojedinca ili u zajednici s drugima

128. Posebno osjetljiv aspekt zaštite vlasništva javlja se kod *povrata imovine izbjeglih osoba*, a koju su nadležna tijela Republike Hrvatske dodijelila na privremeno korištenje ili je pak bila samovlasno zauzeta. Vlada Republike Hrvatske i njena nadležna tijela u suradnji s organizacijama civilnog društva učinili su značajne napore da osiguraju povrat imovine vlasnicima. U slučajevima kada imovina nije bila dobrovoljno vraćena, pokretani su sudski postupci za povrat imovine, (unatoč značajnom broju zaostataka u rješavanju sudskih predmeta) ulagao odnosno ulaže poseban

¹⁷ Izvor: Izvješće o radu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2005. godinu

¹⁸ Izvor: Izvješće o radu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2005. godinu

napor za brzo dovršenje sudskih postupka. Gotova sva imovina koja je bila zauzeta i u sekvestru Republike Hrvatske – 19.280 kuća, vraćene su njihovim vlasnicima i trenutno je preostalo 18 slučajeva zauzete imovine u Kistanju.

129. Zadnjih nekoliko godina (od 2002. godine), većina *korisnika obnove* su građani srpske nacionalnosti – oko 80 %. Većina ih je zahtjeve podnijela u dva produžena roka za obnovu – u 2001. godini te od ožujka do rujna 2004. godine, ukupno oko 38.000 zahtjeva. Za riješiti je preostalo 2.410 zahtjeva za obnovu, od kojih se 1.410 odnosi na one podnesene u zadnjem produženju roka do rujna 2004. godine, te 1.000 ranije podnesenih zahtjeva gdje su u tijeku drugi imovinski postupci ili su zahtjevi nepotpuni i ne mogu se riješiti bez suradnje vlasnika.

130. U siječnju 2005. godine potpisana je između Vlada Hrvatske, Bosne i Hercegovine te Srbije i Crne Gore *Sarajevska deklaracija* čiji cilj je konačno zatvaranje pitanja povratka izbjeglica tako da do kraja 2006. godine svaka od tri države preostalim izbjeglicama koje borave na njihovu teritoriju osigura trajno rješenje bilo kroz povratak u matičnu državu ili bilo kroz lokalnu integraciju. Vlada Republike Hrvatske je 22. srpnja 2005. godine usvojila hrvatsku *Mapu puta za završetak povratka izbjeglica u Republici Hrvatskoj*. Za provedbu aktivnosti utvrđeni su jasni rokovi i osigurana sredstva u proračunu – oko 2,3 milijarde kuna u 2005. godini i oko 2,1 milijardu kuna u 2006. godini. Najveći dio aktivnosti i sredstava usmjeren je na povratak izbjeglica u Hrvatsku i rješavanje njihovih stambenih problema.

131. Republika Hrvatska donijela je 2006. godine *Izmjene i dopune Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima* (Narodne novine 79/06) kojima je propisano da *strane fizičke i pravne osobe mogu*, ako zakonom nije drukčije određeno, pod pretpostavkom uzajamnosti, stjecati nekretnine na području Republike Hrvatske, uz suglasnost ministra nadležnog za poslove pravosuđa Republike Hrvatske. Sustav stjecanja prava vlasništva nekretnina smatramo liberalnim jer je uzajamnost jedini propisani uvjet za davanje suglasnosti za stjecanje prava vlasništva nekretnina stranim osobama. Obzirom da ne postoje zakonska ograničenja za strane osobe ni u pogledu površine nekretnina koje se stječu, ni broja stečenih nekretnina, ni obveze reguliranja boravka u Republici Hrvatskoj, a niti drugih osnova koje bi ograničavale strane osobe u stjecanju nekretnina, osim ukoliko ona nisu za određenu državu utvrđena u okviru primjene načela uzajamnosti.¹⁹

132. U skladu s odredbama članka 4. *Zakona o istospolnim zajednicama* (Narodne novine 116/03), pravni učinci postojanja istospolne zajednice su pravo na uzdržavanje jednog od partnera/ice, pravo na uzajamno pomaganje te pravo na stjecanje i uređivanje međusobnih odnosa u svezi imovine. Partneri/ice mogu imati zajedničku stečevinu i vlastitu imovinu.

d 6) Pravo na nasljeđivanje

---

¹⁹ Tablica 13.-16.: Tablica 13. Pregled zaprimljenih i pozitivno riješenih zahtjeva stranih osoba radi stjecanja prava vlasništva nekretnina u Republici Hrvatskoj u 2000. godini; Tablica 14. Pregled zaprimljenih i pozitivno riješenih zahtjeva stranih osoba radi stjecanja prava vlasništva nekretnina u RH u 2002. godini; Tablica 15. Pregled zaprimljenih i pozitivno riješenih zahtjeva stranih osoba radi stjecanja prava vlasništva nekretnina u Republici Hrvatskoj u 2004. godini; Tablica 16. Pregled zaprimljenih i pozitivno riješenih zahtjeva stranih osoba radi stjecanja prava vlasništva nekretnina u Republici Hrvatskoj u 2005. i 2006. godini

133. U odnosu na prethodno izvještajno razdoblje, donijet je novi *Zakon o nasljeđivanju* (Narodne novine 48/03) koji donosi promjene u položaju nasljeđivanja kod bračnog odnosno izvanbračnog druga. Naime bračni drug u slučaju da je riječ o bračnoj zajednici bez djece, više ne mora dijeliti svoje nasljedno pravo sa roditeljima ostavitelja, već on/ona stječe pravo na nasljedstvo cjelokupne imovine. Na temelju Zakona, ostavitelja nasljeđuje i njegov izvanbračni drug koji je u pravu nasljeđivanja izjednačen s bračnim. Izvanbračnom zajednicom u smislu Zakona o nasljeđivanju smatra se životna zajednica neudane žene i neoženjenog muškarca koja je trajala dulje vrijeme a prestala ostaviteljevom smrću, pod uvjetom da su bile ispunjene pretpostavke koje se traže za valjanost braka.

d 7) Pravo na slobodu misli, savjesti i vjere

134. Pitanja slobode vjeroispovijedi i slobodnog, javnog očitovanja vjere, te obavljanja vjerskih obreda od strane vjerskih zajednica i njihovih prava, republika Hrvatska je regulirala donošenjem *Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica* (Narodne novine 83/02). Navedenim zakonom vjerske zajednice samostalno i slobodno uređuju unutarnju organizaciju; tijela upravljanja, njihovu hijerarhiju i nadležnosti; tijela i osobe koje predstavljaju vjersku zajednicu i njene organizacijske oblike; sadržaj i način očitovanja vjere; održavanje veza sa svojom središnjicom i drugim vjerskim zajednicama; udruživanje s drugim vjerskim zajednicama; i druga pitanja svoga djelovanja u skladu s Ustavom Republike Hrvatske. Vjerska zajednica u promicanju vjere i drugom svom djelovanju ne smije širiti netrpeljivost i predrasude prema drugim vjerskim zajednicama i njihovim vjernicima ili drugim građanima; u promicanju vjere i drugom djelovanju ne smije onemogućavati druge vjerske zajednice ili građane bez vjerskog uvjerenja u slobodnom javnom očitovanju vjere ili drugog uvjerenja (čl.3.). Vjerska zajednica ne smije djelovati sa sadržajem i načinom obavljanja vjerskih obreda i drugih očitovanja vjere koji su protivni pravnom poretku, javnom moralu ili na štetu života i zdravlja ili drugih prava i sloboda njenih vjernika i drugih građana (čl.4.). Vjerske zajednice, njihovi organizacijski oblici i zajednice vjerskih zajednica, neprofitne su pravne osobe (čl.6.st.3.).

135. *Vjerski odgoj i nastava vjeronauka u odgojnim i obrazovnim ustanovama* se ustrojava sukladno zakonu te ugovorom između vjerske zajednice i Vlade Republike Hrvatske (čl.13. Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica). Navedenim Zakonom regulira se i dušobrižnička pomoć u zdravstvenim ustanovama (čl.14.), dušobrižništvo u kaznionicama i zatvorima (čl.15.) te dušobrižništvo pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske i policije (čl.16.).

136. Pitanja od zajedničkog interesa za Republiku Hrvatsku i neku ili više vjerskih zajednica mogu se uređivati i ugovorom kojeg sklapaju Vlada Republike Hrvatske i vjerska zajednica (čl.9.st.1.). Vlada Republike Hrvatske je regulirala odnose sa ukupno 14 crkava i vjerskih zajednica, uz postojeće međunarodne ugovore sa Svetom stolicom iz 2000. godine što ukupno čini **15** crkava i vjerskih zajednica. Ugovori o pitanjima od zajedničkog interesa (Narodne novine 196/03) koje je sklopila Vlada Republike Hrvatske sa crkvama i vjerskim zajednicama, dana 20. prosinca 2002. godine su (1) Srpska pravoslavna crkva u Hrvatskoj (2) Islamska zajednica u Hrvatskoj. Dana 4. srpnja 2003. godine potpisan je ugovor sa (1) Evangeličkom crkvom u Republici Hrvatskoj (2) Reformiranom kršćanskom crkvom u Hrvatskoj (3) Evandeoskom pentekostnom crkvom u Republici Hrvatskoj (4) Kršćanskom adventističkom crkvom u Republici Hrvatskoj (5) Saveznom baptističkih crkava u Republici Hrvatskoj (u navedena tri ugovora obuhvaćene su i četiri crkve odnosno vjerske zajednice – Crkva Božja u Republici Hrvatskoj, Savez Kristovih pentekostnih crkava u Republici Hrvatskoj, Reformni pokret adventista sedmog dana u Republici Hrvatskoj, Savez Kristovih crkava u Republici Hrvatskoj).

137. Dana 29. listopada 2003. godine potpisan je ugovor sa (1) Bugarskom pravoslavnom crkvom u Hrvatskoj (2) Hrvatskom starokatoličkom crkvom (3) Makedonskom pravoslavnom crkvom u Hrvatskoj.

138. Vlada Republike Hrvatske je 10. listopada 2003. godine prihvatila ugovor o pitanjima od zajedničkog interesa sa Židovskom zajednicom u Republici Hrvatskoj u koje ugovoru su bile prihvaćene sve primjedbe i prijedlozi Židovske zajednice. Kako ovaj ugovor Židovska zajednica do danas nije potpisala, u postupku je donošenje novog ugovora sa Koordinacijom židovskih općina u Republici Hrvatskoj i sa Židovskom vjerskom zajednicom Bet Israel u Hrvatskoj.

139. U evidenciju vjerskih zajednica Republike Hrvatske je upisano **42** crkve odnosno vjerskih zajednica (1) Katolička crkva (2) Srpska pravoslavna crkva u Hrvatskoj (3) Židovske općine (4) Islamska zajednica u Hrvatskoj (5) Evangelička crkva u Republici Hrvatskoj (6) Reformirana kršćanska kalvinska crkva u Hrvatskoj (7) Evandeoskom pentekostnom crkvom u Republici Hrvatskoj (8) Kršćanska adventistička crkva u Republici Hrvatskoj (9) Savez baptističkih crkava u Republici Hrvatskoj (10) Hrvatska starokatolička crkva (11) Bugarska pravoslavna crkva u Hrvatskoj (12) Makedonska pravoslavna crkva u Hrvatskoj (13) Kristove crkve u Republici Hrvatskoj (14) Crkva Božja u Hrvatskoj (15) Savez Kristovih pentekostnih crkava u Republici Hrvatskoj (16) Reformni pokret adventista sedmoga dana (17) Kršćanska neopentekostalna crkva u Republici Hrvatskoj (18) Kristova duhovna crkva "Malokrštenih" (19) Novoapostolska crkva u Republici Hrvatskoj (20) Crkva cjelovitog evanđelja (21) Reformatska kršćanska crkva Mađara u Republici Hrvatskoj (22) Protestantska reformirana kršćanska crkva u Republici Hrvatskoj (23) Jehovini svjedoci-kršćanska vjerska zajednica (24) Evangelička crkva valdese (25) Evangelička metodistička crkva u Hrvatskoj (26) Crkva Kristovih učenika (27) Neovisna baptistička crkva (28) Savez crkava Riječ Života (29) Međunarodna ujedinjena pentekostna crkva u Republici Hrvatskoj (30) Kršćanska proročka crkva (31) Slobodna katolička crkva (32) Crkva Radosna vijest (33) Evandeoski kršćani (34) Crkva Isusa Krista Svetaca posljednjih dana (35) B'ahai zajednica Hrvatske (36) Hinduistička vjerska zajednica Hrvatske (37) Vaišnavska vjerska zajednica u Republici Hrvatskoj (38) Budistička vjerska zajednica Dharmaloka (39) Scijentološka crkva u Hrvatskoj (40) Univerzalni život, (41) Crnogorska pravoslavna crkva u Hrvatskoj (42) Židovska vjerska zajednica Bet Israel u Hrvatskoj.

140. Temeljem članka 47. Ustava Republike Hrvatske, dopušten je *prigovor savjesti* onima koji zbog svojih vjerskih ili moralnih razloga nisu pripravnici sudjelovati u obavljanju vojničkih dužnosti u oružanim snagama ostvaruje se putem civilnog služenja vojnog roka. *Zakon o civilnoj službi* (Narodne novine 25/03) propisuje trajanje civilne službe (8 mjeseci), način podnošenja zahtjeva, tijelo koje odlučuje o zahtjevu, obavljanje civilne službe i prava i dužnosti civilnih ročnika.

141. Prema statističkim pokazateljima, broj zahtjeva za služenje civilne službe je u znatnom porastu zadnjih godina (primjerice, 2000. godine je podneseno 680 zahtjeva za služenje civilne službe, u 2001. godini - 4.009 zahtjeva a 2005. godine – 10.180 zahtjeva). Broj odbijenih zahtjeva na razini jedne godine je minimalan odnosno tijekom jedne godine odbija se od **4 - 6** zahtjeva iz zakonom predviđenih razloga.

d8) Pravo na slobodu mišljenja i izražavanja misli

142. Ustavom se jamči sloboda mišljenja i izražavanja misli. Sloboda izražavanja misli obuhvaća osobito slobodu tiska i drugih sredstava priopćavanja, slobodu govora i javnog nastupa i slobodno osnivanje svih ustanova javnog priopćavanja. Zabranjuje se cenzura. Novinari imaju pravo na slobodu izvještavanja i pristupa informaciji. Jamči se pravo na ispravak svakomu kome je javnom viješću povrijeđeno Ustavnom i zakonom utvrđeno pravo.

143. U odnosu na prethodno izvještajno razdoblje, u ovom je području došlo do značajnijih promjena, donošenjem *Izmjena i dopuna Kaznenog zakona (2004)* kojima je izmijenjena odredba o razlozima isključenja protupravnosti za *kaznena djela protiv časti i ugleda* (članak 203.), te je ostvaren značajan napredak u zaštiti slobode izražavanja i informiranja. Zakon u toj odredbi eksplicira da nema kaznenog djela kad se između ostalog, radi o "klevetničkom sadržaju iz članka 200. Kaznenog zakona, koji je ostvaren ili učinjen dostupnim drugima u znanstvenom, književnom, umjetničkom djelu ili javnoj informaciji, u obavljanju službene dužnosti, političke ili druge javne ili društvene djelatnosti, ili u novinarskom poslu, ili u obrani nekog prava ili zaštiti opravdanih interesa, osim ako iz načina izražavanja i drugih okolnosti jasno proizlazi da se radi o ponašanju koje je imalo cilj samo škoditi nečijoj časti ili ugledu". Prebacivanjem tereta dokaza s optuženika na tužitelja koji u postupku mora dokazati da je počinitelj postupao isključivo s ciljem naškoditi njegovoj časti i ugledu, značajno je sužena kaznenopravna zona tzv. novinarske klevete. Time je tzv. novinarska kleveta *de facto* dekriminalizirana. Nova konstrukcija članka 203. Kaznenog zakona ukazuje na to da će tužitelju redovito biti otežano dokazivanje da je neka od osoba iz toga članka (novinar, književni kritičar itd.) postupala „samo s ciljem da naškodi njegovoj časti ili ugledu“. Izmijenjeni članak 203. Kaznenog zakona jamči iznimnu širinu slobode izražavanja.

144. Člankom 107. Kaznenog zakona je kao kazneno djelo propisano „Povreda slobode izražavanja misli“. To je kazneno djelo slijedećeg sadržaja: „Tko uskrati ili ograniči slobodu govora ili javnog nastupa, osnivanje trgovačkih društava, fondova i ustanova javnog priopćavanja, slobodu tiska i drugih sredstava priopćavanja, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine. Kaznom iz stavka 1. ovog članka kaznit će se tko naredi ili provodi cenzuru ili novinaru uskrati ili ograniči pristup informaciji, uskrati mu ili ograniči slobodu izvještavanja, ako se ne radi o državnoj, vojnoj ili službenoj tajni.“

145. *Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona* (Narodne novine 71/06) izmijenjene su odredbe kaznenog djela „Uvrede“ iz čl. 199., „Klevete“ iz čl. 200. te „Iznošenja osobnih ili obiteljskih prilika“ iz čl. 201. Kaznenog zakona, iz kojih je brisana kazna zatvora. Sada je novčana kazna propisna kao jedina sankcija za razliku od dosadašnje odredbe koja je uz novčanu kaznu za ova kaznena djela imala alternativno propisanu i kaznu zatvora.²⁰

d 9) Pravo na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja

146. Ustavom Republike Hrvatske propisano je da se svakom priznaje pravo na javno okupljanje i mirni prosvjed u skladu sa Zakonom. *Zakon o javnom okupljanju* (Narodne novine 128/99 i 90/05) uređuje pojam javnog okupljanja te prava, obaveze i odgovornosti organizatora i sudionika javnog okupljanja. Deklarira se pravo svakome na javno okupljanje pod uvjetima propisanim Zakonom čime Zakon slijedi ustavnu odredbu o pravu na javno okupljanje, ali i *Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, te jedino propisuje ograničenja prava na javno okupljanje koja su nužna u demokratskom društvu radi zaštite sloboda i prava drugih ljudi, pravnog poretka, javnog morala i zdravlja. Svatko, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, političkim ili drugim uvjerenjima, ima pravo na javno okupljanje radi javnog izražavanja i promicanja političkih, socijalnih i nacionalnih uvjerenja i ciljeva.

U posljednjih šest godina nije zabilježen niti jedan slučaj ograničenja prava na javno okupljanje, odnosno diskriminacije na temelju rase, nacionalne ili vjerske pripadnosti, u ostvarivanju toga prava.

147. U Republici Hrvatskoj je prema podacima Registra udruga (vodi Središnji državni ured za upravu u elektronskom obliku) do kraja 2006. godine registrirano 32.669 udruga, 125 međunarodnih, 106 zaklada i 2 fondacije. Imajući na umu da je oko 10.000 udruga registrirano u području sporta i rekreacije, na ovaj se razmjerno znatan broj organizacija civilnog društva treba gledati kao na bogatstvo. U Registru udruga Republike Hrvatske – *udruge za ljudska prava* nisu definirane kao posebna kategorija, međutim postoji nekoliko grupa koje se mogu svrstati u to područje - zaštita prava: 347 udruga, okupljanje i zaštita žena: 382, okupljanje i zaštita djece, mladeži i obitelji: 786, humanitarne: 811, ekološke: 504, etničke: 302, nacionalne: 415, udruge Domovinskog rata: 807.

148. U okviru institucionalnih mehanizama djeluju tri glavne institucije - *Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske* (1998), *Savjet za razvoj civilnog društva* (2002) i *Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva* (2003).

E. Ekonomska, socijalna i kulturna prava :

e 1) Pravo na rad, na slobodan izbor zvanja, na pravične i zadovoljavajuće uvjete rada, na zaštitu protiv nezaposlenosti, na jednaku plaću za jednak rad, na pravičnu i zadovoljavajuću nagradu

149. Ustavnim odredbama zabranjena je diskriminacija u pogledu *zapošljavanja i izbora zanimanja*, neovisno o rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini,

²⁰ *Tablica 17.i 18.: Tablica 17. Optužene i osuđene punoljetne osobe za kazneno djelo uvrede, čl. 199. Kaznenog zakona u razdoblju od 2000.-2006.; Tablica 18. Optužene i osuđene punoljetne osobe za kazneno djelo klevete, čl. 200. Kaznenog zakona u razdoblju od 2000.-2006.*

rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama, zajamčeno je pravo na rad i slobodu rada, kao i sloboda biranja poziva i zaposlenja te dostupnost svakog radnog mjesta i dužnosti. Prisilni i obvezatni rad je zabranjen.

150. Sukladno odredbama *Konvencije ILO br.111 o zabrani diskriminacije u zaposlenju i zvanju, Konvencije ILO br. 100 o jednakoj plaći žena i muškaraca i čl.16. Europske socijalne povelje*, posebno mjesto je dano jačanju anti-diskriminacijskih mjera. Na području rada i zapošljavanja, pravni instituti zaštite od diskriminacije uređeni su *Zakonom o radu* (Narodne novine 137/04-pročišćeni tekst).

151. Vežano uz sudsku praksu u radnim sporovima pokrenutim povodom diskriminirajućih radnji po bilo kojoj osnovi, takvi slučajevi su izuzetno rijetki. Isti se po diskriminatorskim osnovama, statistički ne obrađuju.

152. *Zakonom o ravnopravnosti spolova* (Narodne novine 116/03) zabranjuje se diskriminacija na području zapošljavanja i rada u javnom i privatnom sektoru, uključujući i državna tijela, glede uvjeta za zapošljavanje, samozapošljavanje ili obavljanje zanimanja u bilo kojoj grani djelatnosti na svim razinama profesionalnog napredovanja i napredovanja u struci.

153. *Zakonom o istospolnim zajednicama* (Narodne novine 116/03.) zabranjena je svaka diskriminacija, te time i nejednako postupanje pri zapošljavanju i na području rada, po osnovi istospolne zajednice i spolne orijentacije.

154. *Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina* (Narodne novine 155/02) stvoreni su svi preduvjeti za sustavno ostvarivanje prava nacionalnih manjina na svim područjima, uključujući i područje rada.

155. *Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom* (Narodne novine 143/02) i *Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom* (Narodne novine 33/05) stvoreni su preduvjeti za posebnu brigu i zaštitu osoba s invaliditetom i njihovo uspješno uključivanje u tržište rada, osnovan je *Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom* te je diobom općeg doprinosa za zapošljavanje osigurano trajno financiranje novčanih poticaja za zapošljavanje osoba s invaliditetom kao redovan prihod Fonda u iznosu od 60.000.000 kn godišnje i u svrhu prilagodbe radnih mjesta, nabave opreme obrazovanja zaposlenih osoba s invaliditetom s ciljem zadržavanja posla, obrazovanja nezaposlenih osoba s invaliditetom za poznatog poslodavca u cilju njihova zapošljavanja, kompenzacije smanjene radne učinkovitosti, poticanja samozapošljavanja te povrata doprinosa koji poslodavci podmiruju na plaće zaposlenih osoba s invaliditetom.

156. U skladu s čl.10. navedenog Zakona, tijela državne uprave, tijela sudbene vlasti, lokalne i područne samouprave, javne službe, pravne osobe u vlasništvu ili u pretežitom vlasništvu Republike Hrvatske i pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu jedinica lokalne i područne samouprave dužni su, na primjerenom radnom mjestu prema vlastitom odabiru te u primjerenim radnim uvjetima, zaposliti do 31. prosinca 2008. godine najmanje 1 osobu s invaliditetom, na svaka 42 zaposlena.

157. *Izmjenama i dopunama Zakona o radu (2003)* propisana je obveza poslodavca da isplati *jednake plaće* ženama i muškarcima za jednaki rad i rad jednake vrijednosti (čl.89.). Za otežane uvjete rada, prekovremeni i noćni rad te za rad nedjeljom, blagdanom ili nekim drugim danom za koji je zakonom određeno da se ne radi, radnik ima pravo na povećanu plaću (čl. 92.). Za razdoblja u kojima ne radi zbog opravdanih razloga određenih zakonom, drugim propisom ili kolektivnim ugovorom, radnik ima pravo na naknadu plaće.

158. Provedena istraživanja pokazuju da žene u prosjeku primaju 11,5 % plaću manju od muškaraca, a najveća je razlika u prerađivačkoj industriji gdje iznosi 22 % (*Izvor: Državni zavod za statistiku, Žene i muškarci u Hrvatskoj 2006*), njihov udio u poduzetništvu ne prelazi 30 %, niska je i zastupljenost u upravnim odborima javnoga i privatnog sektora (na rukovodećim položajima 100 najvećih tvrtki u Republici Hrvatskoj, samo je 6 % žena).

159. Novost su odredbe o zaštiti dostojanstva radnika koje su unijete Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o radu (Narodne novine 114/03 i 143/03.). Poslodavac je dužan zaštititi dostojanstvo radnika za vrijeme obavljanja posla tako da im osigura uvjete rada u kojima neće biti izloženi uznemiravanju ili spolnom uznemiravanju. Ova zaštita uključuje i poduzimanje preventivnih mjera. Dostojanstvo radnika štiti se od uznemiravanja ili spolnog uznemiravanja poslodavca, nadređenih, suradnika i osoba s kojima radnik redovito dolazi u doticaj u obavljanju svojih poslova. Postupak i mjere zaštite dostojanstva radnika uređuju se kolektivnim ugovorom, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca ili pravilnikom o radu. Uznemiravanje i spolno uznemiravanje predstavlja povredu obveza iz radnog odnosa. Poslodavac koji zapošljava više od 20 radnika dužan je imenovati osobu koja je osim njega ovlaštena primati i rješavati pritužbe vezane za zaštitu dostojanstva radnika.

160. O odredbama o zaštiti dostojanstva radnika koje su unijete Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o radu, izvješćivala je i Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova.²¹

161. Sagledavanjem i analizom tržišta rada Republike Hrvatske, te potrebe određivanja prioriteta u rješavanju problema nezaposlenosti Vlada Republike Hrvatske je donijela (2004) *Nacionalni akcijski plan zapošljavanja za razdoblje 2005-2008. godine*, koji je temelj konzistentne strategije zapošljavanja Republike Hrvatske temeljene na smjernicama i preporukama Europske strategije zapošljavanja. Aktivne i preventivne mjere su sastavni dio Nacionalnog plana a koncipirane su tako da doprinose poticanju veće zaposlenosti i socijalne uključenosti, a pritom i omogućuju da se nezaposlene i neaktivne osobe uključe u različite oblike osposobljavanja koji im povećavaju konkurentnost i lakšu integraciju na tržištu rada. U tome ih podupiru suvremene institucije koje djeluju na tržištu rada.

162. Kroz provedbene mjere u *Godišnjem planu za poticanje zapošljavanja za 2006.* uključeno je i obrazovanje dugotrajno nezaposlenih osoba, osoba niže razine obrazovanja i mladih osoba koje su prekinule školovanje kako bi im omogućili stjecanje dodatnih znanja i vještina traženih na tržištu rada čime bi se povećala zapošljivost kao i uskladila ponuda i potražnja na tržištu rada, ima značajnu ulogu u planiranim troškovima.

Poseban naglasak u razradi operativnih mjera navedenog Godišnjeg plana je na promoviranju integracije i borbe protiv diskriminacije osoba koje se nalaze u nepovoljnom položaju na tržištu rada kroz mjere sufinanciranja zapošljavanja osoba s invaliditetom, osoba s otežanim faktorom zapošljivosti, nezaposlenih samohranih roditelja malodobne djece, nezaposlenih hrvatskih branitelja i sl., te uključivanje u programe javnih radova koje provode jedinice lokalne samouprave, kao i provedba mjera iz Nacionalnog programa za Rome.

163. Opći sustav socijalne sigurnosti pokriva cjelokupno radno stanovništvo, sukladno odredbama *Konvencije broj 102. Međunarodne organizacije rada o najnižim standardima socijalne sigurnosti (1952)*, te su preuzete u hrvatsko zakonodavstvo.

Osposobljavanje i zapošljavanje Roma

164. U okviru *Nacionalnog programa za Rome – pod X. Zapošljavanje (2003)*, verificirane su mjere koje uključuju dugoročni cilj, kratkoročni cilj, pokazatelje na godišnjoj razini, način praćenja, kao i rokove i potrebna sredstva i to kako slijedi (1) Zapošljavanje u programima javnih radova - Romi za Rome i Romi za lokalnu zajednicu (2) Osposobljavanje i zapošljavanje u svim gospodarskim granama (3) Osmišljavanje programa samozapošljavanja u nevezanom obrtu (4) Evidentiranje i uključivanje Roma u programe priprema zapošljavanja (5) Zapošljavanje šest savjetodavaca za posredovanje pri zapošljavanju Roma u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje (6) Razvijanje sustava prikupljanja sekundarnih sirovina za recikliranje koji bi zapošljavao pretežito Rome (7) Sufinanciranje zapošljavanja – subvencija za zapošljavanje Roma u trajanju od 24 mjeseca na načina da se poslodavcu financira i sufinancira trošak rada temeljem neto plaće od 1.500,00 kuna.

²¹ Izvješće o radu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2005. godinu

165. U Područnoj službi za zapošljavanje Bjelovar, od 01. srpnja 2005. godine zaposlen je 1 savjetodavac – stručni suradnik za zapošljavanje Roma, dok u područnim službama Čakovec, Osijek i Virovitica zapošljavanje savjetodavaca za Rome nije za sada moguće realizirati, jer nema nezaposlenih osoba romske populacije tražene razine obrazovanja (VŠS/VSS).

166. Hrvatskom zavodu za zapošljavanje je odobren od strane Europske komisije projekt "*Aktivne mjere za zapošljavanje skupina kojima prijeti socijalna isključenost*" u okviru PHARE-2005. Vrijednost projekta je 2.250.000 eura. Sveobuhvatni je cilj ovog projekta ojačati ekonomsku i socijalnu koheziju najosjetljivijih skupina u hrvatskome društvu na način da se poveća razina njihove zapošljivosti. Također će se ojačati sposobnost različitih aktera na hrvatskome tržištu rada u provođenju mjera aktivne politike zapošljavanja namijenjenih skupinama kojima prijeti socijalna isključenost.

167. *Akcijskim planom Desetljeća za uključivanje Roma (2005)* verificirane su mjere za povećanje zapošljavanja Roma/kinja koje su implementirane i u provedbi su u 2006. godini, i to kako slijedi (1) Stvaranje preduvjeta za osposobljavanje i zapošljavanje Roma u svim gospodarskim granama (osobito mladih i žena, pripremne radionice za osposobljavanje i samozapošljavanje) (2) Stvaranje preduvjeta za uključivanje Roma iznad 45 godina starosti u programe pripreme za zapošljavanje, procjena preostale radne sposobnosti (3) Stvaranje preduvjeta za uspostavljanje pozitivne klime kod poslodavaca za zapošljavanje Roma (4) Sustavan rad usmjeren ka pružanju pomoći pri samozapošljavanju (priprema poslovnih planova, tečajevi za vođenje posla, sredstva za početak rada) (5) Zapošljavanje u programima javnih radova (Romi za Rome i Romi za lokalnu zajednicu) (6) Edukacija i razvijanje mreže prikupljanja sekundarnih sirovina za recikliranje (7) Subvencioniranje zapošljavanja Roma.

168. S obzirom da Hrvatski zavod za zapošljavanje ne prati nezaposlene osobe prema nacionalnosti, broj nezaposlenih osoba romske nacionalnosti procjenjuje se prema prebivalištima iz kojih se osobe prijavljuju u evidenciju nezaposlenih i prema uvjerenjima koje traže za ostvarivanje prava iz sustava socijalne skrbi. Otežavajući faktor pri stvaranju baze nezaposlenih osoba romske nacionalnosti je i činjenica da se osobe romske nacionalnosti deklariraju različito (npr. kao Hrvati, Romi, Bajaši, Rumunji, Cigani i sl.). Stoga se kontinuirano prikupljaju potrebni podaci za utvrđivanje točnog broja nezaposlenih osoba romske manjine i nadopunjuje baza.

169. U ovom trenutku procjenjujemo da je oko 4.300 registriranih nezaposlenih osoba romske nacionalnosti. Najveći obuhvat je u Međimurskoj županiji (1.118 osoba), Osječko-baranjskoj županiji, Gradu Zagrebu, Bjelovarsko-bilogorskoj, Virovitičko-podravskoj, Primorsko-goranskoj, Sisačko-moslavačkoj, Brodsko-posavskoj i Varaždinskoj županiji. U ukupnoj nezaposlenosti Republike Hrvatske udio nezaposlenih Roma je oko 1,4%. Nezaposlene osobe romske nacionalnosti karakterizira visoki udio mladih osoba do 30 godina (cca 50%), te osoba između 30 i 40 godina starosti (cca 32%), a značajno je manji broj osoba srednje i starije životne dobi u odnosu na ostale nezaposlene osobe. Također, kod osoba romske nacionalnosti karakteristično je da one vrlo mlade, često s tek navršениh 15 godina starosti, ulaze u evidenciju nezaposlenih.²²

170. Obrazovna razina glavni je razlog otežanog zapošljavanja ove ciljane skupine. Od ukupno registriranih nezaposlenih Roma, 76% je bez završene osnovne škole, 20% sa završenom osnovnom školom i 4% završenom srednjom školom dok samo 3 osobe imaju završenu višu školu. Takva razina obrazovanja mladih nezaposlenih osoba romske populacije otvara mogućnost za njihovo uključivanje u programe osposobljavanja za različita pomoćna zanimanja.

²² Prikaz 19.-22.: Prikaz 19. Udio nezaposlenih Roma u ukupnoj nezaposlenosti; Prikaz 20. Osobe romske manjine prema dobi (po područnim službama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje gdje je evidentiran najveći broj nezaposlenih Roma); Prikaz 21. Nezaposlene osobe romske manjine prema spolu; Prikaz 22. Romi prema razini obrazovanja

171. U ukupnoj broju evidentiranih nezaposlenih osoba romske manjine oko 10% ima radni staž, od čega većina kraći od godinu dana. S obzirom na dobnu i obrazovnu strukturu nezaposlenih osoba romske populacije, otežano je njihovo zapošljavanje, te se godišnje prosječno zaposli 2-3% nezaposlenih osoba spomenute populacije i to prvenstveno mlađe muške osobe na fizičkim poslovima u građevinarstvu. U 2006. godini planirano je zapošljavanje i osposobljavanje 380 osoba a planirana su sredstva u visini od 4.634.170,00 kn.

172. U Područnoj službi za zapošljavanje - Čakovec, u okviru informiranja odraslih Roma o važnosti značenja vlastita opismenjivanja i provođenju obrazovanja za prvo zanimanje, od 200 informiranih nezaposlenih osoba bez završene osnovne škole, **100** ih je trenutno uključeno u proces obrazovanja, **20** osoba sa završenom osnovnom školom, informirano je i motivirano za nastavak obrazovanja za stjecanje prvog zvanja, a **2** osobe uključene su u programe osposobljavanja za zapošljavanje.

Područna služba za zapošljavanje - Čakovec sudjelovala je u uključivanju svih romskih učenika osmih razreda u aktivnost profesionalnog usmjeravanja, te je **20** učenika u 2005. godini dobilo preporuke Odsjeka profesionalnog usmjeravanja, kojima su ostvarili prednost pri upisu u srednje škole.

U Područnoj službi Čakovec održano je 8 radionica s ciljem pripreme za zapošljavanje, a obuhvatile su **28** nezaposlenih osoba romske nacionalnosti sa završenom srednjom školom, te **23** osobe mlađe od 25 godina sa završenom osnovnom školom, a za koje je procijenjeno da bi ih se moglo uključiti u pripremu za zapošljavanje i/ili uključivanje u programe obrazovanja.

173. U 2006. godini poseban interes iskazan je upravo za uključivanje nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine u programe javnih radova s naglaskom na programe komunalnih radova i to u Koprivničko-križevačkoj, Međimurskoj i Osječko-baranjskoj županiji. Temeljem ove mjere zaposlen je najveći broj zaposlenih osoba romske nacionalne manjine, odnosno 194 osobe što čini 94% od ukupnog broj osoba zaposlenih kroz mjere iz Nacionalnog programa za Rome/Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma 2005.-2015. godine.

174. Područna služba za zapošljavanje - Osijek uputila je **23** osobe romske nacionalnosti na školovanje radi završavanja osnovne škole.

175. U organizaciji Područne službe za zapošljavanje - Zagreb, održano je 15 info-seminara "Prezentacija akcijskog plana Desetljeća" – područje zapošljavanja, na kojima je prisustvovalo **185** osoba romske nacionalnosti, te 16 info-seminara s temom "Hrvatska pismenost – put do poželjne budućnosti" na kojima je sudjelovalo **179** Roma. Od ukupnog broja informiranih, **20** osoba upisalo je osnovnu školu.

176. Tijekom 2005. godine, Područna služba Zagreb organizirala je 14 radionica «Kako tražiti posao» na kojoj je prisustvovalo **99** nezaposlenih osoba romske nacionalnosti. Na radionici "Metode samoprocjene" prisustvovalo je **18** nezaposlenih osoba romske nacionalnosti, a radionici "Kako razgovarati s poslodavcem" **7** osoba romske nacionalnosti. U 2005. godini, posredovanjem Područne službe za zapošljavanje - Zagreb, **1** ženska osoba romske nacionalnosti uspjela je realizirati svoje zapošljavanje.

177. Obzirom na specifičnost ove ciljane skupine, koju karakteriziraju prvenstveno egzistencijalni problemi, nepismenost, niska obrazovna struktura i visoki stupanj nezaposlenosti, provedene aktivnosti temeljile su se na osvješćivanju potreba za stjecanjem obrazovanja, povećanju pismenosti i poticanju na aktivno traženje posla. Također, u kontaktima s poslodavcima nastojalo se utjecati na stvaranje preduvjeta za uspostavljanje pozitivne klime za zapošljavanje Roma.

178. Radi učinkovitog provođenja navedenih aktivnosti, Hrvatski zavod za zapošljavanje uspostavio je kontakte s udrugama Roma, Pučkim otvorenim učilištem, poslodavcima, kao i predstavnicima gradskih uprava, jedinicama lokalne uprave i samouprave, te centrima za socijalnu skrb.

Zapošljavanje stranaca

179. Postupak reguliranja radno-pravnog statusa stranaca u Republici Hrvatskoj regulira *Zakon o strancima* (Narodne novine 109/03 i 182/04), koji je u primjeni od 1. siječnja 2004. godine, te se od tada postupci izdavanja radne odnosno poslovne dozvole nalaze u djelokrugu rada Ministarstva unutarnjih poslova. Članak 86. navedenog Zakona utvrđuje da Vlada Republike Hrvatske, na prijedlog ministarstva nadležnog za rad, u skladu s migracijskom politikom i uz uvažavanje stanja na tržištu rada donosi *Odluku o godišnjoj kvoti radnih dozvola* (Narodne novine 185/04). U navedenoj Odluci utvrđeno je u kojim djelatnostima i zanimanjima se dopušta zapošljavanje, broj radnih dozvola za svaku od djelatnosti i teritorijalnu raspodjelu radnih dozvola. Ista se odnosi na produženje već izdanih radnih dozvola i novo zapošljavanje.

180. Navedenom Odlukom je propisano da je godišnja kvota radnih dozvola za novozaposlene strance 1.400 radnih dozvola i to u - brodogradnji, građevinarstvu, znanosti i obrazovanju, turizmu, zdravstvu i kulturi. Ujedno godišnja kvota radnih dozvola za sezonsko zapošljavanje iznosi 400 radnih dozvola za zanimanja - tesar, zidar, betonac, armirač, rukovoditelj građevinskim strojevima i građevinski miner. 2004. godine izdano je 3.356 poslovnih dozvola i 2.979 radnih dozvola. Godine 2005. izdano je 3.875 poslovnih dozvola i 3.814 radnih dozvola.

181. Odlukom o godišnjoj kvoti radnih dozvola za 2006. godinu propisana je godišnja kvota za novozaposlene strance ukupno 1.837 radnih dozvola i to u turizmu, brodogradnji, građevinarstvu, znanosti, obrazovanju, zdravstvu, kulturi i prometu. U 2006. godini je izdano 5.678 poslovnih dozvola i 3.950 radnih dozvola

Mirovinsko osiguranje

182. Prava iz mirovinskog osiguranja, koja uključuju i invalidsko osiguranje, kao i osiguranje za slučaj ozljede na radu i profesionalne bolesti, stječu se i koriste bez obzira na državljanstvo, narodnost, boju, rasu, spol, te vjersku ili etničku pripadnost osobe. Zakonodavstvo o mirovinskom osiguranju u svojim odredbama nigdje ne spominje nacionalne, rasne ili slične kategorije osoba, već isključivo osobe koje su stekle svojstvo osiguranika, odnosno osobe koje izvode svoja prava iz prava osiguranika.

Prava iz mirovinskog osiguranja zasnivaju se na radu osiguranika i njihovom ulaganju u to osiguranje.

Republika Hrvatska na području provedbe mirovinskog osiguranja primjenjuje 24 međunarodna ugovora o socijalnom osiguranju (19 novosklopljenih nakon 1990. godine i 5 preuzetih iz bivše države) u kojima nema nikakvih formulacija kojima bi korištenje prava iz mirovinskog osiguranja uvjetovale bilo kojim oblikom rasne ili druge diskriminacije a jednako se postupa i u njihovoj primjeni.

e2) Pravo na osnivanje sindikata i učlanjivanje u njih (registracija udruga poslodavaca i sindikata)

183. Odredbom članka 59. Ustava detaljnije je regulirano pravo na organiziranje na način da, radi zaštite svojih gospodarskih i socijalnih interesa, svi zaposleni imaju pravo osnivati sindikate i slobodno u njih stupati i iz njih istupati. Sindikat mogu utemeljiti najmanje deset punoljetnih i poslovno sposobnih fizičkih osoba. Udrugu poslodavaca mogu utemeljiti najmanje tri pravne osobe ili punoljetne i poslovno sposobne fizičke osobe (čl.173. st. 1. i 2. Zakona o radu). Nitko ne smije biti stavljen u nepovoljniji položaj zbog članstva ili nečlanstva u udruzi, odnosno sudjelovanja ili nesudjelovanja u djelatnosti udruge.

184. Temeljem odredbe članka 59. Ustava kojom se utvrđuje da se u oružanim snagama i redarstvu zakonom može ograničiti sindikalno organiziranje, *Zakon o oružanim snagama u Republici Hrvatskoj* (Narodne novine 23/95) propisuje da je djelatnim vojnim osobama zabranjeno sindikalno organiziranje u oružanim snagama. Pravo na organiziranje nemaju samo djelatne vojne osobe, dok drugim osobama koje su na službi u oružanim snagama (vojnim službenicima i namještenicima) to pravo nije uskraćeno.

185. Pravo na sindikalno udruživanje bez ograničenja priznaje se i policijskim službenicima (čl.70-84. *Kolektivni ugovor za državne službenike i namještenike*). Policijski službenici se ne smiju stranački organizirati niti politički djelovati u Ministarstvu unutarnjih poslova (čl.95. *Zakona o policiji*).

186. Pravo na sindikalno udruživanje priznato je državnim službenicima bez ograničenja kao i svim ostalim zaposlenicima, sukladno Zakonu o radu, ako posebnim zakonom nije drugo određeno (čl.4. *Zakona o državnim službenicima*).

187. U Hrvatskoj djeluje 6 sindikalnih središnjica, a to su (prema broju članstva): (1) Savez samostalnih sindikata – 2 – 221 granska udruga, 211.295 članova, (2) Nezavisni hrvatski sindikati – 36 granskih udruga, 87.313 članova, (3) Udruga radničkih sindikata Hrvatske – 45 granskih udruga, 52.435 članova, (4) Matica hrvatskih sindikata javnih službi – 5 granskih udruga, 49.875 članova, (5) Hrvatska udruga sindikata – 5 granskih udruga, 35.866 članova, (6) Sindikat usluga UNI-Cro – 8 granskih udruga, 20.099 članova.

e3) Pravo na stanovanje

188. Vezano uz problematiku stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskog prava, krajem 2005. godine je započela intenzivna provedba programa stambenog zbrinjavanja bivših nositelja stanarskog prava izvan Područja od posebne državne skrbi, kao zadnje preostale skupine izbjeglica kojima je još potrebno osigurati stambeni smještaj nakon povratka u Hrvatsku. U tijeku je rješavanje većeg broja zahtjeva i utvrđivanje prava na stambeno zbrinjavanje – ukupno 2.200 podnositelja do sada je pozvano u regionalne urede zbog rješavanja njihovih zahtjeva i utvrđivanja prava na stambeno zbrinjavanje izvan područja od posebne državne skrbi. Odazvalo se do sada oko 700 podnositelja (32%), a za 189 utvrđeno je pravo i izdane su suglasnosti za stambeno zbrinjavanje.

e4) Pravo na zdravlje, liječničku pomoć, socijalno osiguranje i socijalne službe

189. Detaljna razrada mjera koje država poduzima za zaštitu zdravlja "socijalno osjetljivijih" skupina (djeca, mladi, žene vezano uz reproduktivno zdravlje i sigurno majčinstvo, starije osobe, invalidi) nalazi se u *Programu mjera zdravstvene zaštite* koji država donosi svake dvije do tri godine. Program mjera se realizira kroz sustav osnovnog zdravstvenog osiguranja te je ovim zaštitnim mjerama obuhvaćeno oko 95% stanovništva Republike Hrvatske koliko ih ima pravo na osnovno zdravstveno osiguranje.

190. *Zakon o socijalnoj skrbi* (Narodne novine 73/97, 27/01, 59/01, 82/01, 103/03 i 44/06) propisuje da se prava iz socijalne skrbi osiguravaju hrvatskim državljanima i osobama bez državljanstva koja imaju trajno nastanjenje u Republici Hrvatskoj. Stranim državljanima s trajnim nastanjenjem u Republici Hrvatskoj osiguravaju se ona prava iz socijalne skrbi koja su u odnosu na njih utvrđena ovim Zakonom i međunarodnim ugovorima a osobe koje nisu obuhvaćene navedenim mogu privremeno ostvariti prava socijalne skrbi pod uvjetima propisanim Zakonom, ako to zahtijevaju životne okolnosti u kojima su se našle.

191. Glede osiguranja zaštite prava posebno osjetljivih grupa, Republika Hrvatska ima cjelovit sustav socijalne zaštite koji tim kategorijama stanovništva osigurava ostvarenje niza prava za poboljšanje njihovog socijalnog statusa. Ovaj sustav omogućava borbu protiv siromaštva koje pogađa i građane Republike Hrvatske i socijalnog isključenja. Prema raspoloživim podacima 118.426 osoba, tj. 2,7% stanovnika Republike Hrvatske, zadovoljava svoje osnovne životne potrebe temeljem ostvarenog prava na pomoć za uzdržavanje.

192. S obzirom da je u tijeku *Projekt razvoja sustava socijalne skrbi* koji se, između ostalog, odnosi i na pojednostavljenje izračuna pomoći za uzdržavanje te uključuje i izradu novog i cjelovitog zakonskog propisa, mišljenja smo da će se novim zakonskim propisom otkloniti dosadašnje zakonsko određenje kojim su višečlane

obitelji, a koje ostvaruju i doplatak za djecu, dovedene u nepovoljniji položaj u odnosu na iste takve obitelji koje doplatak za djecu ne ostvaruju.

Mjere za osiguranje neovisnosti osoba s invaliditetom

193. Pristup invalidnosti s gledišta anti-diskriminacije i ljudskih prava podrazumijeva prihvaćanje osoba s invaliditetom i uvažavanje njihove različitosti, potreba i očekivanja. Osobama s invaliditetom potrebno je omogućiti ostvarivanje prava na aktivno sudjelovanje u društvu, zaštitu digniteta i podizanje kvalitete življenja.

Nacionalna strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2003. do 2006. godine obuhvatila je brojne probleme s kojima se osobe s invaliditetom susreću na svim razinama te utvrdila mjere i nositelje mjera za poboljšavanje njihova položaja u društvu. Prema postojećim propisima neusklađen je status osoba s istom vrstom i stupnjem invaliditeta.

194. Donošenjem novog *Zakona o gradnji* (Narodne novine 175/03) učinjeni su bitni pomaci za osobe s invaliditetom i uvedena je obveza gradnje javnih i poslovnih građevina koje moraju biti projektirane i izgrađene tako da osobama smanjene pokretljivosti osiguraju nesmetan pristup, kretanje, boravak i rad.

195. *Pravilnikom o osiguranju pristupačnosti građevina osoba s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (2005)* je utvrđeno propisivanje uvjeta i načina projektiranja, gradnje, rekonstrukcije i adaptacije kojima će se osobama smanjene pokretljivosti osigurati nesmetani pristup stambenim i poslovnim zgradama. Kontinuirano se radi na obilježavanju hotelskih soba i drugih prostorija reljefnim simbolima i zvučnim uređajima za osobe s oštećenjima vida, informacijskim porukama za gluhe osobe i slično.

e5) Pravo na obrazovanje i stručno osposobljavanje

196. Pravo na obrazovanje u Republici Hrvatskoj zagarantirano je Ustavom Republike Hrvatske u kojem se propisuje obvezno osnovnoškolsko obrazovanje za svakoga, a srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje dostupno svima prema jednako propisanim uvjetima. Učenici su u potpunosti jednako tretirani s obzirom na spol, vjeru i rasu te ne postoji niti jedno formalno ili neformalno uporište za provođenje bilo kakvog oblika diskriminacije.

197. Od 2000. godine nastaju mnogi programi kojima se reguliraju odnosi i pravo na obrazovanje za druge interesne skupine kao i dopuna programa u udžbenicima i rad u školama posebno iz područja ljudskih prava, multikulturalnosti i različitosti. Ovim programima samo se nadopunjava odredba iz Ustava kojim je obrazovanje zagarantirano svima bez obzira na rasu boju kože ili nacionalnu pripadnost.

198. U hrvatskom školstvu obrazuje se podjednak broj muške i ženske populacije. Jedina razlika u spolovima može se naći u srednjim školama i to prema upisanom programu. Neke programe (gimnazijske, ekonomske i medicinske) u nešto većem broju upisuje ženski dio populacije, dok se u strukovnim školama više nalazi muške populacije. Izbor škole i zanimanja proizvoljan je i sam se učenik za njega opredjeljuje. Jedina iznimka su pripadnici romske nacionalne manjine u kojoj se više u školovanje uključuje muška populacija u osnovnim i srednjim školama. Mali je postotak ženske populacije koji završi osnovnu školu i najčešće je napuštaju s dvanaest godina. Obrnuta je situacija u upisima u srednje škole gdje je za jedan postotak više ženske populacije, a od ukupnog broja upisanih pripadnika romske nacionalne manjine u visokoškolske ustanove dvije trećine su žene (Romkinje).

199. Oko 21% populacije u Republici Hrvatskoj nije obrazovano. Da bi se ublažila ova situacija i ispunilo jedno od temeljnih prava čovjeka – pravo na obrazovanje, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa je donijelo poseban program *Hrvatska bez nepismenih (2002)*. Ovim programom poduprlo se nekoliko programa opismenjivanja odraslih. Ovo pravo koriste u najvećoj mjeri pripadnici romske nacionalne manjine koji do sada nisu bili obuhvaćeni nijednim oblikom školovanja. Trenutno u ovom programu imamo oko 100 učenika romske nacionalne manjine u osnovnom i srednjem obrazovanju. Školovanje u potpunosti financira Vlada Republike Hrvatske, a provodi se od 2000. godine.

200. Vlada Republike Hrvatske usvojila je *Strategiju obrazovanja odraslih (2004) i Akcijski plan provedbe Strategije*. Strategija obrazovanja izrađena je na paradigmi cjeloživotnog učenja. U 2005. godini izrađen je *prijedlog Zakona o obrazovanju odraslih*.

201. Pokrenut je projekt *Desetljeće pismenosti u Hrvatskoj 2003. -2012.* pod nazivom "*Za Hrvatsku pismenosti: Put do poželjne budućnosti*". Projekt se financira iz državnog proračuna. Cilj je omogućiti svim osobama iznad 15 godina da završe osnovnu školu besplatno i time povećati opću razinu pismenosti; Omogućiti osobama koje nemaju osposobljenost za zanimanje da podignu opću razinu temeljnih vještina i steknu prvo zanimanje te povećati njihovu zapošljivost. Konkretni rezultati: 2.354 osobe uključene su u program i završile su osnovnu školu.

202. *Planom razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005.–2010.* su određeni prioriteti i ciljevi u poboljšanju i kvaliteti obrazovanja u Republici Hrvatskoj. On je strateški razvojni dokument temeljen na sveobuhvatnom promišljanju sustava odgoja i obrazovanja, praćenju razvoja sustava odgoja i obrazovanja u Europi i svijetu, raspravljan s brojnim stručnjacima, znanstvenicima i brojnim socijalnim i drugim partnerima tijekom zadnjih godina. Cilj je Plana razvoja usmjeravanje cjelokupne politike na unapređivanje odgoja i obrazovanja kao sustava koji povezuje zakonske, kadrovske, materijalne, znanstvene i stručne pretpostavke. Posebna prioritetna područja Plana razvoja do 2010. uključuju (1) integriranje europskog okvira za razvoj ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje, (2) poboljšavanje kvalitete poučavanja i učenja u školama, razvijanje znanja i vještina odgojiteljskog i nastavnog osoblja i poboljšanje njihovog društvenog i materijalnog statusa, (3) poboljšavanje uvjeta rada u školama i njihove opremljenosti, (4) osposobljavanje mladih za cjeloživotno učenje, (5) primjenu informatičko- komunikacijske tehnologije, (6) jačanje preventivne uloge škole protiv društveno neprihvatljivog ponašanja, (7) poticanje raznovrsnih pomoći u učenju, izvanškolskih aktivnosti i stvaranje ozračja koje školu čini zajednicom u kojoj se uči i u kojoj se grade bliski i tolerantni međuljudski odnosi, (8) poboljšanje upravljanja odgojno-obrazovnim ustanovama i uvođenje sustava praćenja i vrednovanja odgojno-obrazovne djelatnosti, (9) racionalizaciju i decentralizaciju sustava obrazovanja, (10) povećanje izravne potpore regionalnom razvoju i povećanje uključenosti obitelji, lokalne zajednice, socijalnih i drugih partnera, (11) inovativne pristupe u odgojnom i obrazovnom procesu, (12) njegovanje nacionalnih i kulturnih vrednota, (13) jačanje svijesti o pripadnosti europskom kulturnom krugu (14) jačanje nacionalnih i kulturnih vrijednota.

203. *Učenje vjeroispovijesti* osigurano je svim podjednako a pripadnici nacionalnih manjina u obveznom obrazovnom procesu Republike Hrvatske biraju sami i opredjeljuju se za nastavu vjeronauka što je osim posebnim ugovorima regulirano i *Pravilnikom o vjerskom odgoju u školama iz 1991. godine*. Za Vjeronauk se učenik opredjeljuje sam putem ankete koju je škola obavezna ponuditi na početku školske godine, odnosno potpisuje roditelj kod maloljetne djece. Izbor Etike umjesto predmeta Vjeronauk dostupan je učenicima u srednjim školama.

204. *Uključivanje djece s teškoćama u redovni odgojno-obrazovni sustav* - Mjera za sprječavanje diskriminacije prema učenicima s teškoćama posebno je istaknuta u *Hrvatskom nacionalnom obrazovnom standardu (HNOS)* u poglavlju „Razvoj novog sustava za rad s učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama“. Za učenike s teškoćama u novim nastavnim programima izrađenim na temelju HNOS-a uz svaku nastavnu temu predloženi su savjeti za rad s učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, odnosno s teškoćama u razvoju. Ti učenici, uključeni s ostalim učenicima predstavljaju šaroliku skupinu: od djece s motoričkim i osjetilnim oštećenjima, do djece sniženih spoznajnih sposobnosti i onih s teškoćama u ponašanju. Pritom se primjenjuju iskustva nekih razvijenih europskih zemalja, primjerice Engleske, gdje su djeca s posebnim obrazovnim potrebama uključena s drugom djecom u razredu, ali u izvedbi nekih dijelova nastave posebno osposobljeni učitelji rade s njima pojedinačno i prilagođeno njihovim mogućnostima. Uz sadržajne i organizacijske prilagodbe s diferenciranom nastavom predviđaju se i potrebne arhitektonske prilagodbe.

205. U proces obrazovanja su također uključene i *udruge civilnoga društva, mediji i eksperti* iz drugih zemalja sve u cilju osiguranja jednakih mogućnosti i prava obrazovanja za sve.

Pravo na obrazovanje nacionalnih manjina

206. Pravo obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina regulirano je *Zakonom o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina* (Narodne novine 51/00) kojim se osigurava nastava na jeziku i pismu nacionalne manjine, osnivanje škola – ustanova na jeziku i pismu nacionalne manjine, zapošljavanje djelatnika pripadnika nacionalne manjine u nastavi odnosno manjine, tiskanje i prevođenje udžbenika na jeziku i pismu nacionalne manjine, provođenje posebnih programa za čuvanje jezičnog i kulturnog identiteta.

207. Nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj same biraju oblik obrazovanja na svom jeziku i pismu, odnosno opredjeljuju se za potpunu nastavu na svom jeziku i pismu uz obvezu učenja hrvatskog jezika ili na oblik čuvanja – njegovanja jezika i kulture u obliku dodatne nastave koja se sastoji od pet nacionalnih predmeta (jezik nacionalne manjine, povijest, zemljopis, glazbena i likovna kultura). Odabrani modeli u obveznom su sustavu odgoja i obrazovanja. Ovim Zakonom omogućeno je i pripadnicima drugih narodnosti upisivanje u nastavu na jeziku neke nacionalne manjine odnosno zakon ne propisuje da učenik mora biti predstavnik nacionalne manjine.

208. Prednost upisa i cijela nastava zasniva se na pripadnosti nacionalnoj manjini odnosno jeziku i pismu. Jezici nacionalnih manjina na kojima se nastava izvodi u Republici Hrvatskoj su: talijanski, srpski, mađarski, češki, rusinski i ukrajinski, slovački, njemački, makedonski, albanski. Hebrejski jezik zastupljen je u radu dječjeg vrtića i osnovne škole u organizaciji Židovske općine kao izborni jezik. Nastava na hebrejskom jeziku nije nikada zatražena od strane pripadnika židovske narodnosti. Druge Ustavom priznate manjine nisu zatražile nijedan oblik nastave na svom jeziku. Nastava na jeziku nacionalnih manjina održava se u: Istarskoj županiji – talijanski jezik; Primorsko – goranskoj županiji – talijanski i srpski jezik; Bjelovarsko – bilogorskoj županiji – češki jezik, slovački jezik; Osječko – baranjskoj županiji – mađarski jezik, srpski jezik, slovački jezik; Vukovarsko – srijemskoj županiji – srpski jezik, mađarski jezik, ukrajinski jezik, rusinski jezik; Ličko – senjskoj županiji – srpski jezik; Šibensko – kninskoj županiji – srpski jezik; Zadarska županija – srpski jezik; Grad Zagreb – češki jezik, mađarski jezik, albanski jezik, hebrejski jezik, makedonski jezik.

209. Sukladno ovom Zakonu, pripadnici nacionalnih manjina obrazuju se od vrtića do visokoškolskog obrazovanja ili u ustanovama u kojima je nastava organizirana samo na jeziku i pismu nacionalne manjine ili u ustanovama gdje je nastava na hrvatskom jeziku i pismu a nastava manjine u izdvojenim odjelima i smjenama. Nacionalne manjine koje imaju nastavu u ustanovi samo na svom jeziku su - talijanska, mađarska i češka. Odgojno obrazovni rad u školskoj ustanovi obavljaju nastavnici iz redova nacionalne manjine odnosno mogu u slučaju potrebe biti i druge narodnosti uz uvjet postupnog poznavanja jezika i pisma nacionalne manjine. Prvi uvjet je u oba slučaja stručnost. U bilo kojem obliku nastave na jeziku manjine obveza je i učenika i djelatnika učenje i poznavanje hrvatskog jezika i pisma prema utvrđenom nastavnom planu i programu i ustavnoj odredbi poštovanja hrvatskog jezika kao službenog jezika Republike Hrvatske. Sva nastava i odgojno obrazovni proces financira se iz sredstava Državnog proračuna Republike Hrvatske i proračuna lokalne i područne samouprave.

210. Pripadnici nacionalnih manjina mogu radi provođenja odgoja i obrazovanja na svom jeziku i pismu osnivati *predškolske ustanove, osnovne i srednje škole i visoka učilišta*, a na način i pod uvjetima propisanim zakonima. Odgojne ustanove mogu se osnivati te odgoj i obrazovanje može se provoditi i s manjim brojem učenika/polaznika/odjela od propisanog za odgojne ustanove na hrvatskom jeziku (oblik pozitivne diskriminacije).

211. *Osnovno školovanje učenika pripadnika nacionalnih manjina* provodi se prema posebnim programima u školama u kojima je cjelokupna nastava na jeziku i pismu nacionalne manjine (u svim ili samo nekim razrednim odjelima), u razrednim odjelima s dvojezičnom nastavom te u skupinama u kojima se provodi program njegovanja jezika i kulture nacionalne manjine.

212. Visoka učilišta provode program školovanja odgojiteljica, učitelja i nastavnika za obavljanje poslova odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

Školovanje Roma

213. Romi u Republici Hrvatskoj imaju sva prava nacionalne manjine. Školovanje romske populacije ne održava se ni na jednom od romskih izričaja. Romi se školuju na hrvatskom jeziku, a specifičnosti govora i jezičnu građu uglavnom čuvaju u međusobnom razgovoru i radu romskih udruga. Ovo je manjina za koju nastaje najviše programa i mjera za uspješno uključivanje u obrazovanje. Romi nikada nisu zatražili školovanje na nekom od svojih dijalekata, a o školovanju na jedinstvenom romskom jeziku još nije moguće govoriti. Tri su osnovna razloga: nepostojanje udžbenika na romskom jeziku, nepostojanje nastavničkog kadra i vrlo loše poznavanje romskog jezika. Za ovu manjinu najčešće govorimo o pozitivnoj diskriminaciji pri upisima u osnovne i srednje škole i visokoškolske ustanove, osiguravanju stipendija, organiziranju predškolskih ustanova. Vlada je izradila dva velika programa s mjerama poboljšanja školovanja Roma: *Nacionalni program za Rome i Akcijski plan*.

214. Godišnja izvješća Hrvatskom saboru za 2004. i 2005. godinu o radu Ureda pravobraniteljice za ravnopravnost spolova obuhvatila su i zapažanja o položaju Roma i Romkinja u obrazovnom procesu, na tržištu rada kao i unutar vlastite populacije s posebnim osvrtom na položaj ženske djece.

215. Za Rome kao i ostalu djecu osnovnoškolsko obrazovanje je obvezno. Pri upisima u osnovnu školu nema segregacije ili bilo kojeg oblika diskriminacije. Romi su integrirani s drugim učenicima svugdje gdje je to moguće, osim u onim sredinama gdje ne postoji mogućnost integracije jer je gotovo sto postotna populacija romske djece koja se upisuju u osnovnu školu. Kako Romi najčešće napuštaju osnovnoškolsko obrazovanje, posebno su izrađeni programi za predškolski odgoj i osnovnoškolsko obrazovanje. Godine 2000. imali smo 2 odgojne skupine predškolske dobi romske populacije u školama i 1 u romskoj udruzi. Bilo je uključeno oko 70 polaznika. Godine 2005. imamo 10 odgojnih skupina u osnovnim školama s oko 350 sudionika i 3 u romskim udrugama s oko 90 sudionika.

216. Godine 2000. uvedeno stipendiranje za visoko obrazovanje Roma (2005. godine ima 18 studenata od toga je 9 djevojaka). Od 2001. do 2005. osigurane su i stipendije srednjoškolskog obrazovanja, dodijeljeno je oko 70 stipendija. Trenutno se stipendira 38 srednjoškolaca od čega su 19 ženske populacije i 19 muške populacije. U školu se podjednako upisuju i ženska i muška djeca, iako se u nekim skupinama primjećuje slabije slanje ženske populacije u školu što opravdavaju tradicijom i nasljeđem. Zalaganjem romskih udruga i odgovornih institucija obrazovanja postižu se dobri rezultati u promjeni takve prakse.

217. Od 2002. godine organizirani su vrtići u kojima se provodi program osposobljavanja romske djece u *odgojno – obrazovni sustav*. Od 2003. godine u Međimurskoj i Varaždinskoj županiji u osnovnim školama provodi se obvezni program predškolskog odgoja za romsku djecu radi uspješne pripreme za osnovnu školu. U rad vrtića uključeni su i romski pomagači iako nisu obrazovani za rad u vrtićima. Od 2000. godine organiziraju se seminari za osposobljavanje Roma za rad u školi i vrtiću. Trenutno u vrtićima i osnovnim školama radi 20 romskih pomagača. Samo 4 od njih imaju završenu srednju školu i to strukovnog obrazovanja, koju su završili s vrlo niskim uspjehom. Svi drugi imaju osnovnu školu. Od prijavljenih Roma koji se školuju na visokim ustanovama za zanimanje odgajatelja samo je 2 bilo iz redova romskih pomagača i u četiri godine još nitko nije diplomirao. Školovanje tih Roma u potpunosti financira država putem stipendija.

218. Svojim socijalnim programom Vlada osigurava pomoć svim romskim obiteljima za školovanje djece, besplatno osigurava osnovno obrazovanje za odrasle osobe u koji program se uključuju svi Romi koji to žele, za redovite učenike i studente osigurava dodatnu pomoć i stipendije, osigurava udžbenike za Rome. Prava djece na obrazovanje obveza su svih institucija i programi se u potpunosti provode. U slučaju romske populacije osnovnoškolsko obrazovanje otežano je od strane roditelja romske djece, tradicionalnog načina života i ranog zapošljavanja muške djece uglavnom za prošnju i druge sekundarne poslove i rane udaje kod djevojčica. Bez obzira na mogućnost zakonskih sankcija naspram roditelja koji ne daju svoju djecu u školu, što je propisano Zakonom o osnovnom

školovanju i odnosi se na sve podjednako, odgovorne ustanove teško sprovode kazne u praksi. Otežavajuće okolnosti tada su socijalni status na koji se pozivaju roditelji, osjetljivost na ljudska prava i zaštitu djeteta u obitelji i neka tradicionalna prava na koje se pozivaju neke romske udruge. I u urbanim sredinama još je prisutna običajna praksa prodaje i kupnje žene i u pravilu su to djevojčice od dvanaeste godine na dalje. Ovaj običaj podjednako se odnosi i na ruralnu i urbanu sredinu. Kako niti jedan zakon o školovanju ili nacionalni program ne podržava diskriminaciju ženske populacije u obrazovanju, Republika Hrvatska u kontekstu navedenoga bilježi određene pomake u romskoj nacionalnoj manjini.

219. U projekt *Desetljeće pismenosti u Hrvatskoj – za hrvatsku pismenost 2003.-2012.* uključeni su i pripadnici romske nacionalne manjine. Cilj ove mjere je podići obrazovnu i stručnu osposobljenost odraslih pripadnika romske nacionalne manjine.

220. Zahvaljujući financijskim stimulacijama u obliku socijalne pomoći, stipendiranju, financiranju rada predškolskih ustanova, u obrazovanju Roma bilježimo bitne pomake u postotku sudionika obrazovanja.

Obrazovanje Romkinja

221. Nepovoljni status, odnosno prerano odrastanje romskih djevojčica reflektiraju se u ranom preuzimanju obiteljskih dužnosti, odnosno preranom zasnivanju vlastite obitelji. Sve to ukazuje na potrebu aktivnijeg angažiranja odgovornih za odgoj i obrazovanje, ali i same romske zajednice i društva u cjelini glede osvješćivanja ravnopravnosti spolova i važnosti obrazovanja u životu pripadnika ove manjine. Da bi se postiglo veće zapošljavanje i samozapošljavanje Roma/kinja, što je također jedan od nacionalnih prioriteta, potrebno je poboljšati upravo razinu njihove obrazovanosti koja je definitivno glavna prepreka za integraciju Roma/kinja na tržište rada. Romkinje su u tom slučaju u potpunosti diskriminirane i statistike govore o njihovoj gotovo stopostotnoj nezaposlenosti. Romkinje evidentno puno ranije napuštaju školu te je razina njihove obrazovanosti niža od one muške romske populacije, čemu pridonose rani i maloljetnički brakovi zbog kojih mlade Romkinje nemaju priliku završiti školu ili se zaposliti.²³

222. Podaci Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa za 2004.g. godinu: velik broj romske populacije u potpunosti je nepismen ili djelomično pismen; oko 90% nije zaposleno; od zaposlenih samo je 2% žena; među zaposlenima je 50% školovanih, te samo 0,2% žena; oko 5.000 romske populacije nije obuhvaćeno školovanjem; oko 1% djece uključeno je u odgojne/vrtičke programe u urbanim sredinama; u ruralnim sredinama ni jedno dijete nije uključeno u vrtiče; oko 200 polaznika je uključeno u predškolske odgojne skupine (posljednje dvije školske godine); osnovne škole pohađa oko 1.500 učenika/ca ali je polaznost 60%-tna, a prolaznost ispod 40%; srednje škole pohađa oko 200 učenika/ca s vrlo lošom prolaznošću; studira sporadično oko 15 studenata/ica; u nastavu osnovnih i srednjih škola uključeno je 18 romskih pomagača/ica i ni jedan/na nema potrebnu stručnu spremu; 90% roditelja je nepismeno; romski jezik nije standardiziran, knjige s romskom tematikom pišu se na hrvatskom jeziku a prevedene priče nisu stručno prevedene na romski jezik.

Školovanje stranih državljana, azilanata i migranta, izbjeglica

223. Sukladno postojećem *Zakonu o azilu* i važećim zakonima o školovanju u Republici Hrvatskoj za svakog pojedinca organizira se školovanje. Strani državljanima, azilantima, migrantima i drugima sukladno postojećim zakonima imaju osigurano osnovnoškolsko obrazovanje i ista prava za potpuno obrazovanje prema važećim pozitivnim zakonima Republike Hrvatske. Sve anti-diskriminacijske mjere nalaze se u navedenim posebnim programima i akcijskim planovima.

Od 1. srpnja 2004. godine odnosno od stupanja na snagu Zakona o azilu, u Republici Hrvatskoj se školovalo 8 djece koja su imala status tražitelja azila.

²³ Izvor: *Istraživanje pravobraniteljice za ravnopravnost spolova provedeno 2006. godine*

224. U slučaju školovanja izbjeglica i sličnih skupina organizira se školovanje prema postojećim pravilima i zakonima u Republici Hrvatskoj. Financiranje školovanja ovih skupina gotovo u potpunosti osigurava država kroz odgovorne institucije.

e6) Pravo na sudjelovanje pod jednakim uvjetima u kulturnim djelatnostima

225. Republika Hrvatska, sukladno odredbama *Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina* (2002), osigurava ostvarivanje posebnih prava i sloboda pripadnika nacionalnih koja oni uživaju pojedinačno ili zajedno s drugim osobama koje pripadaju istoj nacionalnoj manjini kao što je služenje svojim jezikom i pismom, privatno i u javnoj uporabi, te u službenoj uporabi, odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu kojim se služe, uporabu svojih znamenja i simbola, pravo na očitovanje svoje vjere te na osnivanje vjerskih zajednica zajedno s drugim pripadnicima te vjere, pravo na kulturnu autonomiju (održavanjem, razvojem i iskazivanjem vlastite kulture, očuvanjem i zaštitom svojih kulturnih dobara i tradicije), pravo na samoorganiziranje i udruživanje radi ostvarivanja zajedničkih interesa, kao i pravo pristupa sredstvima javnog priopćavanja i obavljanja djelatnosti javnog priopćavanja na jeziku kojim se služe.

226. Sukladno kriterijima za utvrđivanje financijske pomoći, raspoređena su i doznačena sredstva za različite programe udruga i ustanova nacionalnih manjina i to za programe informiranja, izdavaštva, kulturnog amaterizma, kulturnih manifestacija u cilju očuvanja kulture, jezika i običaja nacionalnih manjina. Pored ovih, financirani su i programi koji proizlaze iz bilateralnih ugovora, program izgradnje građanskog povjerenja i programi stvaranja pretpostavki za ostvarivanje kulturne autonomije i ustanova nacionalnih manjina što je za 21 % povećanje u odnosu na prethodnu godinu.

227. Do 2002. godine Vlada Republike Hrvatske je na prijedlog Ureda za nacionalne manjine raspoređivala sredstva za programe udruga i ustanova nacionalnih manjina. Sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina, odluku o rasporedu sredstva, koja se za potrebe nacionalnih manjina osiguravaju u državnom proračunu, samostalno donosi Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske. U Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2006. godinu osigurana su sredstva u iznosu od 29.700.000 kn za programe očuvanja i razvijanja kulturnog identiteta udruga. Ministarstvo kulture je u 2005. godini za financiranje programa nacionalnih manjina isplatilo sredstva u ukupnom iznosu od 5.403.463,39 kn: Židovska manjina – 705.000,00 kn; Srpska – 3.503.247,00 kn; Bošnjačka – 10.000,00 kn; Crnogorska – 27.900,00 kn; Austrijska – 121.913,38 kn; Romska – 22.000,00 kn; Češka – 233.676,04 kn; Talijanska – 140.972,24 kn; Mađarska – 129.253,48 kn; Slovenska – 119.051,18 kn; Slovačka – 127.645,90 kn; Albanska – 135.223,99 kn; Rusinska i Ukrajinska – 127.580,09 kn. Ministarstvo kulture je u 2006. godini za financiranje programa nacionalnih manjina isplatilo sredstva u ukupnom iznosu od 7.668.353,91 kn : Židovska manjina - 470.000,00 kn; Srpska - 5.482.758,42 kn; Crnogorska - 34.550,00 kn; Austrijska - 124.961,68 kn; Romska - 5.000,00 kn; Češka - 210.512,99 kn; Talijanska - 141.088,76 kn; Mađarska - 329.538,24 kn; Slovenska - 127.716,09 kn; Slovačka - 154.555,29 kn; Albanska -160.183,24 kn; Bugarska - 7.800,00 kn; Makedonska – 2.000,00 kn; Njemačka – 250.000,00 kn; Rusinska i Ukrajinska – 167.689,20 kn.

228. Ministarstvo kulture također financira programe nacionalnih manjina i etničkih zajednica u području kulturnih djelatnosti²⁴. Tako su primjerice, Odlukom Vlade Republike Hrvatske iz travnja 2000. u djelokrug Ministarstva kulture ušli *programi središnjih knjižnica nacionalnih manjina* koji su se dotad pratili i financirali u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici putem Ureda za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske.²⁵

²⁴ Prikaz 25. *Financiranje programa za muzejsko – galerijsku djelatnost u 2006. godini*

²⁵ Prikaz 23. i 24.: Prikaz 23. *Pregled potpora za izdavanje knjiga i časopisa, te potpora za otkup knjiga za narodne knjižnice u 2006. godini; Prikaz 24. Odobrena sredstva za knjižničku djelatnost u 2006. godini*

229. Središnje knjižnice nacionalnih manjina²⁶ dio su programa narodnih/gradskih knjižnica, koje po svojoj temeljnoj ulozi i zadaćama moraju osiguravati knjižnične usluge za sve vrste, kategorije i dob stanovništva svoga područja/zajednice, pa tako i nacionalne manjine u njihovim specifičnim potrebama. Program središnjih knjižnica nacionalnih manjina uključuje: nabavu na jezicima manjina, osiguravanje korištenja knjižne i neknjižne građe, tribine i predavanja, izložbe, kao i međuknjižničnu posudbu, s obzirom na to da je riječ o središnjim knjižnicama, koje trebaju na djelotvoran način osiguravati knjižnične usluge pripadnicima manjina i izvan sjedišta središnje knjižnice. Ministarstvo kulture osigurava sredstva za plaće djelatnika u središnjim knjižnicama nacionalnih manjina te sredstva za realizaciju programa tih knjižnica.

230. Putem Javnog poziva za predlaganje javnih potreba u kulturi Republike Hrvatske, osiguravaju se sredstva za programe nacionalnih manjina (SKD Prosvjeta, KUD Miroslav Šalom Freiburger, Bošnjačka nacionalna zajednica Hrvatske, Savez Nijemaca i Austrijanaca Hrvatske, Hrvatsko-crnogorsko društvo prijateljstva Croatica – Montenegrina, Savez Čeha u Republici Hrvatskoj i dr.).

GLAVA VI.

Članak 6. Sudska zaštita

231. Pojedinačni akti državne uprave i tijela koja imaju javne ovlasti moraju biti utemeljena na zakonu. Zajamčuje se sudska kontrola zakonitosti pojedinačnih akata upravnih vlasti i tijela koja imaju javne ovlasti. Nakon što se iscrpi mogućnost redovnih odnosno izvanrednih lijekova (kada su isti propisani) pravnih lijekova, stranci ostaje mogućnost korištenja ustavne tužbe.

232. Ustavni sud će pokrenuti postupak po *ustavnoj tužbi* i prije no što je iscrpljen pravni put, u slučaju kad o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela nije u razumnom roku odlučio sud ili u slučaju kad se osporenim pojedinačnim aktom grubo vrijeđaju ustavna prava, a potpuno je razvidno da bi ne pokretanjem ustavnosudskog postupka za podnositelja ustavne tužbe nastale teške i nepopravljive posljedice.

233. *Za štetu nastalu uslijed terorističkih akata* odgovara Republika Hrvatska na načelima društvene solidarnosti, ravnopravnog snošenja javnog tereta te pravičnog i brzog obeštećenja, a obveza naknade štete postoji neovisno o tome da li je štetnik utvrđen, kazneno progonjen ili oglašen krivim, sukladno odredbama *Zakona o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija (Narodne novine 117/03)*. Temeljem Zakona, oštećenik ima pravo samo na naknadu one štete koja je posljedica smrti, tjelesne povrede ili oštećenja zdravlja, s time da je opseg naknade ograničen na 60 % iznosa utvrđene štete, a oštećeniku se može nadoknaditi šteta do iznosa od 350.000,00 kuna (oko 47.880,00 € odnosno 57.370 \$). Isplatom naknade štete na Republiku Hrvatsku prelaze sva oštećenikova prava prema štetniku.

GLAVA VII.

Članak 7. Mjere i aktivnosti poduzete za prevladavanje predrasuda

---

²⁶ Popis knjižnica: Gradska knjižnica Beli Manastir – Središnja knjižnica Mađara; Narodna knjižnica «Petar Preradović», Bjelovar – Središnja knjižnica Čeha; Hrvatska narodna knjižnica i čitaonica Našice – Središnja knjižnica Slovaka; Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek – Austrijska čitaonica, Središnja knjižnica Austrijanaca; Gradska knjižnica i čitaonica Pula – Središnja knjižnica Talijana; Knjižnica i čitaonica «Bogdan Ogrizović», Zagreb – Središnja knjižnica Albanaca; Knjižnice grada Zagreba – Središnja knjižnica Rusina i Ukrajinaca; Srpsko kulturno društvo «Prosvjeta» - Središnja knjižnica Srba; Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ – Središnja knjižnica Slovenaca.

234. Od predškolskog odgoja do srednje škole, obrazovanja odraslih, visokoškolskog obrazovanja, provodi se *Nacionalni program odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo*. Program obuhvaća: Odgoj za ljudska prava, odgoj za demokratsko građanstvo, identitetni i interkulturalni odgoj, odgoj za mir i nenasilno rješavanje sukoba, odgoj za sprječavanje predrasuda i diskriminacije, odgoj o holokaustu, odgoj za održivi razvoj, istraživanje humanitarnog prava. Načini provođenja Nacionalnog programa su: kroskurikularno, kroz sve predmete gdje postoje programske teme bliske temama ljudskih prava, kao izborni predmet, u vidu projekata, kroz sat razrednika, kroz izvan-nastavne aktivnosti, kroz izvanškolske aktivnosti, sustavno kroz cjelokupni školski kurikulum.

235. Aktivnosti na integriranju odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo: (1) Provodi se obvezno i sustavno stručno usavršavanje i osposobljavanje odgojitelja u predškolskom odgoju, učitelja, stručnih suradnika i ravnatelja u osnovnim i srednjim školama. U razdoblju od 2000. do 2005. obuhvaćeno preko 3.500 odgojitelja, učitelja, ravnatelja i stručnih suradnika. Od toga je jedna trećina seminara organizirana u suradnji s organizacijama civilnoga društva; (2) Tijekom 2000. godine županijski uredi za obrazovanje imenovali su županijske koordinateure za primjenu Nacionalnoga programa, njih 21; (3) U svim razinama odgoja i obrazovanja osposobljeni su multiplikatori za primjenu Nacionalnoga programa; (4) Pripremanje i tiskanje priručnika za provođenje odgoja za ljudska prava i demokratsko građanstvo; (5) Od 2005. godine u sustav natjecanja, susreta i smotri uključeno je natjecanje i smotra projekata iz Nacionalnog programa odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo; (6) Suradnja s nevladinim udrugama u području stručnog usavršavanja učitelja; (7) Centar za ljudska prava Filozofskog fakulteta u Zagrebu izradio je za visokoškolsko obrazovanje 2005. godine dionicu Nacionalnog programa za ljudska prava i demokratsko građanstvo u visokoškolskom obrazovanju.

236. U sklopu *Nacionalnog programa za obrazovanje za ljudska prava* provodi se odgoj i obrazovanje o holokaustu. Nacionalni okvir za poučavanje o holokaustu jest i Odluka Ministarstva prosvjete i športa o obilježavanju „*Dana sjećanja i sprečavanja zločina protiv čovječnosti*“ iz 2003. godine.

237. Razvijanje dodatnih nastavnih materijala o obrazovanju o holokaustu, antisemitizmu i svim oblicima diskriminacije jedna je od najučinkovitijih mjera koje se poduzimaju u cilju boljeg razumijevanja, trpeljivosti te suzbijanju predrasuda. O holokaustu se poučava u nastavi povijesti, hrvatskog jezika, stranih jezika, umjetnosti, vjeronauka, etike, sociologije itd. Dodatni nastavni materijali za poučavanje o holokaustu: (1) Smjernice za poučavanje o holokaustu (2004), (2) CD-ROM „Dan sjećanja na holokaust i sprečavanja zločina protiv čovječnosti“ (2004), (3) Holokaust u nastavi - priručnik za nastavnike (2005) (4) Nastavni materijali o holokaustu, genocidu i ostalim zločinima protiv čovječnosti, temeljeni na video pričama preživjelih i dr.

238. Prepoznajući važnost stručnog usavršavanja nastavnog osoblja, svake godine povodom 27. siječnja, Dana sjećanja na holokaust i sprečavanja zločina protiv čovječnosti, u organizaciji Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa i Zavoda za školstvo, održava se nacionalni seminar za učitelje i nastavnike o novim metodama i strategijama učenja i poučavanja o holokaustu. Tijekom godine Zavod za školstvo organizira više regionalnih seminara za poučavanje o holokaustu. U suradnji s inozemnim partnerima i zemljama članicama Radne skupine za međunarodnu suradnju u području obrazovanja, sjećanja i istraživanja o holokaustu, osigurane su stipendije za učitelje i nastavnike koji poučavaju o holokaustu (Izrael, Yad Vashem 25 stipendija godišnje, SAD, 5 stipendija). Hrvatski nastavnici sudjeluju na seminarima koje organiziraju zemlje članice Vijeća Europe u sklopu programa Pestalozzi.

239. Republika Hrvatska je 22.-23. listopada 2006. godine bila domaćin Drugog OESS-ovog sastanka o toleranciji, na temu: „*Edukacija u svrhu promicanja međusobnog poštivanja i razumijevanja te učenja o Holokaustu*“.

240. *Nastava povijesti* u svim školama uključuje sadržaje kojima je cilj ukidanje svih oblika diskriminacije. *Hrvatski nacionalni obrazovni standard (HNOS) za osnovnu školu* među zadaćama nastavnog programa navodi da je cilj nastave povijesti da učenici »upoznaju temeljne vrijednosti na kojima počiva suvremeno društvo, kritički razmišljati o svijetu u kojem žive, pripremajući se tako za život u pluralističkom i demokratskom društvu«. Krajnji cilj nastave povijesti u srednjim školama je odgoj budućih građana demokratske i pluralističke države. Među svojstvima takvih ličnosti navode se odgovornost, čovječnost, snošljivost, opredijeljenost za demokraciju i pravnu državu. Naši građani

trebaju održati ravnovjesje između svoje pojedinačne slobode i odgovornosti prema zajednici. Oni trebaju nesebično doprinosti rješavanju problema od mjesnih do svjetskih.

241. *Nastavom stranog jezika* također se pridonosi uklanjanju etnocentričkih gledišta svojstvenih zatvorenim sredinama; uključivanje tema poput rasne, spolne i vjerske diskriminacije, međukulturne tolerancije i poštivanja ljudskih i građanskih prava u tematske projekte u okviru kojih se interdisciplinarno (integracijom sadržaja iz područja povijesti, književnosti, likovne i glazbene umjetnosti i novinarstva) obrađuju sadržaji koji pridonose osvješćivanju problema i razvijanju poželjnih stavova; oblikovanje cjelokupne osobnosti učenika, jer on uči slušati i razumjeti drugoga, razložno prihvaćati ili odbijati tuđa gledišta, argumentirano i jasno izlagati osobna gledišta i prosudbe; poticanje kulture dijaloga i sporazumijevanja.

242. *Program izobrazbe policijskih službenika za suzbijanje zločina iz mržnje* koji je pokrenuo OESS-ODIHR, prvi je put prezentiran na OESS-ovoj Konferenciji o antisemitizmu i drugim oblicima netolerancije koja je u lipnju 2005. godine održana u Cordobi, na kojoj je iskazan i inicijalni interes Hrvatske da se uključi u Program, te tako postane uzor na planu borbe protiv zločina iz mržnje u regiji.

243. Ciljevi Programa su (1) podizanje razine svijesti policijskih službenika da identificiraju i učinkovito reagiraju na zločine iz mržnje i incidente koji su s tim u vezi, (2) povećanje svijesti o zločinima iz mržnje što uključuje zakonske definicije, utjecaj ove problematike na žrtve i zajednicu, tipologiju počinitelja i simbole zločina iz mržnje, (3) osigurati specifične istražne tehnike i metodologije za uspješno otkrivanje zločina iz mržnje, uključujući identifikaciju motiva počinitelja pokretanog predrasudama, forenzičke dokaze i počinitelje/organizirane grupe, (4) razmjenjivanje najbolje policijske prakse u prikupljanju i obradi podataka vezanih za zločine iz mržnje, (5) povećanje angažmana čitave zajednice u odgovoru i prevenciji ovih djela, (6) osiguranje modela najboljeg policijskog menadžmenta utemeljenog na pro-aktivnom policijskom vodstvu i učinkovitoj suradnji između policije i zajednice.

244. Program se sastoji od tri bitne komponente (1) treninga za policijske službenike o načinima reagiranja na zločine iz mržnje, istrazi, prikupljanju informacija i njihovoj razmjeni (2) razvijanje kolaborativne strategije između policije i pripadnika civilnog društva, kako na državnoj tako i na lokalnoj razini (3) razvijanje efikasnog procesa prikupljanja podataka o zločinima iz mržnje i njihova razmjena.

Prvi trening za trenere održan je od 28. do 30. lipnja 2006. na Policijskoj akademiji u Zagrebu, obukom 10 policajaca-educatora.

245. Pitanje izobrazbe državnih službenika kao značajnog dijela službeničkog sustava uređeno je *Zakonom o državnim službenicima* (Dio. 9., *Izobrazba državnih službenika*, 2006), kojim je propisano da su se svi državni službenici dužni trajno osposobljavati za poslove svog radnog mjesta i usavršavati stručne sposobnosti i vještine u organiziranim programima izobrazbe.

246. *Novelom Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi* (Narodne novine 129/05; čl. 20.), propisano je da će se službenici u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi poticati na trajno usavršavanje putem tečajeva, seminara i školovanja. Trajno osposobljavanje i usavršavanje službenika u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi provodit će se na osnovi strategije i plana trajnog osposobljavanja i usavršavanja lokalnih službenika, koje će na temelju zajedničkog prijedloga nacionalnog saveza jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i središnjeg tijela državne uprave nadležnog za poslove lokalne i područne (regionalne) samouprave donijeti Vlada Republike Hrvatske.

247. U okviru Središnjeg državnog ureda za upravu ustrojen je krajem 2003. godine *Centar za stručno osposobljavanje i usavršavanje službenika*. Centar za stručno osposobljavanje i usavršavanje službenika službeno je otvoren 13. lipnja 2005. godine, nakon čega je počeo sa primjenom programa stručnog osposobljavanja i usavršavanja. Centar ima 13 radnih mjesta i 22 trenera.

Cilj takovih edukacija je da se stručno osposobljavaju svi državni službenici te službenici u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, te da se osposobljavanje odnosi jednako na sve bez obzira na njihov spol, rasu,

boju kože, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, imovinu, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama, a što ujedno i predstavlja podlogu za prevladavanje predrasuda i uvažavanja ljudskih prava te podizanja javne svijesti.

248. Mediji su obvezni poštovati i poticati pluralizam političkih, religijskih, svjetonazornih i drugih ideja, te omogućiti javnosti da bude upoznata s tim idejama. U cilju postizanja navedenoga, Republika Hrvatska je *Zakonom o medijima* (Narodne novine 59/04), *Zakonom o Hrvatskoj radioteleviziji* (Narodne novine 25/03) i *Zakonom o elektroničkim medijima* (Narodne novine 122/03) propisala zabranu poticanja i potrebu širenja svijesti o opasnostima od diskriminacije. Preduvjet za ostvarivanje aktivne uloge medija u razvoju ljudskih prava, kao i suzbijanju svih oblika diskriminacije, jest suradnja s mjerodavnim tijelima i dostupnost informacija u skladu sa *Zakonom o pravu na pristup informacijama*.

249. Prigodom razmatranja ponuda za dodjelu koncesija za radio i televiziju u svezi s dostavljenim programom, Vijeće za telekomunikacije nije ovlašteno iste razmatrati glede zastupljenosti programa na jeziku nacionalnih manjina, niti u objavljenim natječajima tražiti podatke o tome. Zakon o telekomunikacijama predviđa da koncesionari radija i televizije mogu emitirati program i na jezicima nacionalnih manjina, ako je to predviđeno programskom shemom koncesionara. Ponuđena programska shema je uvjet pod kojim se ostvaruje koncesija, te se onda koncesionar mora pridržavati takve programske sheme.

250. *Hrvatska televizija (HTV) u skladu s Zakonom o Hrvatskoj radioteleviziji (2003)* u svojim emisijama informira javnost o ljudskim pravima, pravima nacionalnih manjina, ukazuje na primjere kršenja ljudskih prava te mobilizira društvo u rješavanju slučajeva kršenja ljudskih prava. O ljudskim pravima u najširem smislu HTV govori gotovo u svakom segmentu svog programa posebice u Informativnom programu, Mozaičkom, Znanstveno-obrazovnom i Dječjem programu. U ostvarivanju programskih načela, HTV će osobito informirati i obrazovati građane o demokraciji i građanskom društvu (čl.5. Zakona o HRT-u). HTV proizvodi i/ili objavljuje emisije namijenjene informiranju pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj (čl.5. Zakona o HRT-u). Slijedom čega Informativni program HTV-a – Redakcija za nacionalne manjine emitira redovito jednom na tjedan multinacionalni magazin "Prizma", namijenjen informiranju pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Posebno naglašavamo da je HTV emisiju uvrstio u svoju programsku shemu još 1993. godine.

251. Novinare HTV-a obvezuje *Kodeks o radu i ponašanju radnika Hrvatskog radija i televizije* (koji je ujedno sastavni dio *Pravilnika o radu*) te *Kodeks Hrvatskog novinarskog društva strukovne udruge*. Dužni su poštovati zahtjeve profesije - istinitost, objektivnost, dobronamjernost, te razvijati vrijednosti humanizma, snošljivosti, poštovanja privatnosti, prava čovjeka i manjina, potvrđivati tradiciju i razvijati nacionalne vrijednosti, promicati visoke umjetničke i kulturne standarde.

252. *Programskim odrednicama Hrvatskog radija* naglašena je osuda svih oblika diskriminacije te se uredničkom politikom uvode posebne emisije kojima se promiče načelo tolerantnosti : "Građanski glas" (utorkom od 9.00-10.00 sati); "Agora" (četvrtkom od 9.00 do 10.00 sati); "Multikultura" (subotom od 16.00-17.00 sati); "Trag vjere" (petkom od 18.00-18.30 sati); "Susret u dijalogu" (ponedjeljkom od 9.00-10.00 sati). Navedene emisije se emitiraju na Prvom programu Hrvatskog radija. U regionalnim postajama – Osijek, Rijeka, Pula i Dubrovnik, emitira se program posvećen nacionalnim manjinama i to na njihovim jezicima.

253. Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske u okviru svoga djelokruga provodi aktivnosti podizanja javne svijesti u cilju zaštite i promicanja ljudskih prava, suzbijanju predrasuda i diskriminacije. Obilježavanjem Međunarodnog dana ljudskih prava (10. prosinca), svake godine Ured svečano obilježava navedeni datum raznim kampanjama i promidžbeno-medijskim materijalima, primjerice *medijsko-promidžbena kampanja "Tolerancija znači život" (2004)*, *"Zaustavimo trgovanje ljudima" (2004/05)* i *"Zaustavimo trgovanje djecom" (2006)*.

254. Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske je, u suradnji sa Uredom Visoke povjerenice Ujedinjenih naroda za ljudska prava, organizirao *Međunarodnu konferenciju o ljudskim pravima i demokratizaciji* u Dubrovniku,

od 8-10. listopada 2001. godine. Teme Konferencije su se odnosile na demokratizaciju i razvoj civilnoga društva te jednakost i multikulturalizam.

255. Slijedom članka 6. stavak 1. Međunarodnog pakta o građanskim i civilnim pravima kojim je propisano da nitko ne smije biti samovoljno lišen života, Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske je (2005) u Zagrebu organizirao okrugli stol na temu "*Opravdanost smrtne kazne?*" Javna i stručna rasprava na temu smrtne kazne je održana po prvi puta u Republici Hrvatskoj u cilju razmjene različitih iskustava i zakonodavnih rješenja abolicionističkih i retencionističkih (Iran, Japan, Egipat) država, odnosno njihovih diplomatskih i konzularnih predstavnika u Republici Hrvatskoj.

256. U organizaciji Ureda za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske i Misije OEES-a u Republici Hrvatskoj, u Cavtatu je od 18. do 20. listopada 2005. godine održana *Međunarodna konferencija pod nazivom "Zaustavimo trgovanje ljudima"*.

257. Europska komisija za suzbijanje rasizma i netolerancije (ECRI) je u suradnji s Vladom Republike Hrvatske organizirala Okrugli stol u Zagrebu, dana 5. srpnja 2006. godine na kojem se raspravljalo o nacionalnim manjinama u Republici Hrvatskoj, zakonodavnom okviru i institucionalnim mehanizmima u suzbijanju svih oblika diskriminacije, te osobiti osvrt na zaštitu prava Roma.

258. Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OEES) je u suradnji s Vladom Republike Hrvatske organizirala *Konferenciju o obrazovanju i promicanju međusobnog uvažavanja i razumijevanja te učenju o Holokaustu*, od 23.-24. listopada 2006. godine u Dubrovniku.